

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Markéta Šťastná

**Didaktické využití divadelní hry Blaník při výuce literatury
na 2. stupni základní školy**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Didaktické využití divadelní hry Blaník při výuce literatury na 2. stupni základní školy* vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Olomouci dne .....

.....

Bc. Markéta Šťastná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivý přístup, mimořádnou vstřícnost a cenné rady při zpracování diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1. Divadlo Jára Cimrmana	7
1.1 Stručná historie divadla	7
1.2 Poetika cimrmanovských her	10
1.2.1 Mystifikační princip	10
1.2.2 Pseudovědeckost	12
1.2.3 Parodie žánrových konvencí	13
1.2.4 Jazyková komika	16
2. Analýza a interpretace divadelní hry Blaník	19
2.1 Seminář	19
2.1.1 Cimrman a historie	20
2.1.2 Defenestrace	22
2.1.3 Blanická pověst	23
2.1.4 Nevěřící Vlasák	27
2.2 Jednoaktovka Blaník	28
2.2.1 Děj	29
2.2.2 Postavy	31
2.2.3 Kompozice	37
2.2.4 Čas	38
2.2.5 Prostor	39
2.2.6 Jazyk	41
2.2.7 Téma a hlavní motivy	44
3. Didaktické využití divadelní hry Blaník	50
3.1 Zaměření čtenářské lekce	50
3.2 Metodické pokyny pro učitele	51
4. Ověření metodických námětů v praxi	64
4.1 Charakteristika vybrané třídy	64
4.2 Reflexe vyučovacího procesu	64
4.3 Návrhy možných úprav metodických námětů	66

Závěr.....	67
Seznam použité literatury a informačních zdrojů.....	68
Seznam obrázků.....	71
Seznam příloh.....	72
Přílohy	73

Úvod

Když v roce 1966 zaznělo z rádií oznámení o nálezu rukopisné pozůstalosti zapomenutého českého génia, nikdo z posluchačů, ne-li samotných autorů netušil, že stojí u zrodu nejvelkolepější ryze české mystifikace dvacátého století. A co víc, že myslitelův odkaz nalezne široké publikum i mnoho desetiletí od uvedení první inscenace divadla, které se rozhodlo zasvětit mu svou činnost.

Lze konstatovat, že existuje skutečně mnoho akademických studií, statí, kvalifikačních prací i jiných publikací zabývajících se tvorbou Divadla Jára Cimrmana. Sami jsme do tohoto fondu přispěli bakalářskou prací *Odras českého mýtu v divadelní hře Divadla Jára Cimrmana*. Doposud se ovšem mnoha hrám nedostalo komplexnějšího didaktického zpracování. Právě to si klade za cíl tato diplomová práce, jejímž tématem je didaktické využití divadelní hry Blaník při výuce žáků druhého stupně základních škol. Motivace pro zvolení tématu nepramení jen z našeho dlouholetého zájmu o tvorbu autorské dvojice Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka. Považujeme za své osobní poslání přispět k životnosti kulturního fenoménu, kterým Jára Cimrman nepochybně je. Smích, který se doposud pravidelně ozývá ze sálu Žižkovského divadla, nás utvrzuje v přesvědčení, že při tomto úsilí zdaleka nejsme sami. Pedagogické zaměření našeho studia nám však navíc umožňuje zprostředkovat Mistrův odkaz také mladým recipientům.

Východiskem pro didaktické zpracování zvolené hry je její všestranná analýza a interpretace. Ta si žádá objasnění uměleckého zaměření divadla, které se etablovalo na základě ideje fiktivního génia. Činíme tak v úvodu práce, jehož obsahem jsou stěžejní milníky historického vývoje Divadla Jára Cimrmana a ústřední pilíře cimrmanovské poetiky – mystifikace, pseudovědeckost a jazyková komika. Kapitola je obohacena o téma parodie žánrových konvencí, které se promítá do divadelní hry Blaník. Vlastní analýza a interpretace je předmětem navazující části práce a zahrnuje oba kompoziční celky představení, tedy jednoaktovku i odborný seminář, který jí předchází. Z obsahu rozboru, respektive z identifikace didaktického potenciálu díla čerpají metodické náměty pro jeho využití ve výuce. Jedná se o komplexní čtenářskou lekci, kterou představujeme ve třetí kapitole. Její součástí jsou metodické pokyny i možná řešení jednotlivých aktivit. Závěrečná část práce si klade za cíl ověřit a následně zhodnotit efektivitu navržených didaktických materiálů v procesu výuky.

1. Divadlo Jára Cimrmana

Jára Cimrman představuje v kontextu české kultury unikátní fenomén. Již bezmála šedesát let se jeho příznivci dobrovolně účastní mystifikační hry na českého myslitele, který svou velikostí předčil kdekerého génia světového formátu. Divadlo Jára Cimrmana, které se rozhodlo zasvětit svou tvorbu velikánovu odkazu, vzniklo jako jedna z posledních malých scén 60. let. Inspirativním východiskům těchto autorských divadel jsme se věnovali již v naší bakalářské práci. V následující kapitole se zaměříme na zrod cimrmanovské myšlenky, historii Divadla Jára Cimrmana a vybrané rysy jeho poetiky.

1.1 Stručná historie divadla

Cimrmanovská „hra na skutečnost“ (Vondráček in Svěrák, Šebánek, 2001, s. 203) má své kořeny ve fiktivním prostředí nealkoholické *Vinárny U Pavouka* autorů Zdeňka Svěráka a Jiřího Šebánka.¹ Tento seriálový pořad, vysílaný Československým rozhlasem v letech 1965–1969, po necelé čtyři roky mystifikoval své posluchače humornými „živými“ reportážemi z neexistující vinárny. Zde byla na pozadí zdánlivého běžného provozu podniku, ilustrovaného zvukovými kulisami vinárenských šumů, hovorů a jiných projevů hostů, realizována hudební, nejčastěji jazzová čísla a mnohé další umělecké i neumělecké produkce. Od konce roku 1966 se obsah pořadu začal přiklánět k formátu pravidelných rozhovorů moderátorů se zaměstnanci, stálými i příležitostnými hosty vinárny, odborníky rozmanitých oborů – postavami skutečnými, hranými i fiktivními. Právě zde se také zrodila osobnost Jára Cimrmana, původně řidiče parního válce, později „*neznámého génia, o jehož díle je nutno nejen bádát, ale sebrat a sestavit je vůbec dohromady*“ (Vondráček in Svěrák, Šebánek, 2001, s. 207).

V hlavách autorů se nedlouho poté zformovala myšlenka divadla, založeného na výše popsané koncepci. Základními kameny Divadla Jára Cimrmana, které oficiálně zahájilo činnost² 4. října 1967 v pražské Malostranské besedě³ premiérou hry *Akt* Zdeňka Svěráka,

---

¹ režie Helena Philippová, hudební dramaturg Ivan Štědrý

² Z iniciativy tzv. *Společnosti pro rehabilitaci osobnosti a díla J. C.* Kromě již zmíněných strůjců *Vinárny U Pavouka*, Zdeňka Svěráka, Jiřího Šebánka a Heleny Philippové, společnost zahrnovala také její „stálé hosty“, Miloně Čepelku, Ladislava Smoljaka, Oldřicha Ungera, Karla Velebného aj. (Česká divadla, 2000).

³ Divadlo bylo později nuceno, mnohdy v důsledku nepřízně úradů, opakovaně měnit své působiště. Postupně tak vystřídal scény *Reduty*, *Divadla Na zábradlí*, *Malostranské besedy*, *Klubu 7*, *Koleje 5. května*, *Klubu v Řeznické*, *Branického divadla* a divadla *Solidarity*. Teprve v roce 1992 získalo trvalé působiště v *Žižkovském divadle T. G. Masaryka* ve Štítného ulici (Česká divadla, 2000), dnes již všeobecně známém jako *Žižkovské divadlo Jára Cimrmana*.

se tak stala „*mystifikace a pseudovědeckost, obojí ve službě humoru*“ (Svěrák, 1993, s. 6). Typická forma inscenací, sestávajících v první půli ze semináře o životě a díle fiktivního českého génia, ve druhé pak z jednoaktovky, která má být rekonstrukcí Cimrmanovy tvorby a současně „*praktickou demonstrací přednesených tezí*“ (Česká divadla, 2000, s. 88), se zrodila již během neveřejné předpremiéry. V rámci předváděcího představení pro Státní divadelní studio⁴ autoři plánovali uvést kromě *Aktu* i „toiletní horror“ Jiřího Šebánka, *Domáci zabijačka*. Jeho scénář však nebyl dokončen ve stanoveném termínu, na poslední chvíli proto bylo nutné vyplnit vzniklou mezeru v programu. Jejím obsahem se stal výše zmíněný pseudovědecký seminář, který od té doby tvoří nedílnou součást cimrmanovských inscenací. Zhruba měsíc po zahájení činnosti divadla byla uvedena druhá hra, *Vyšetřování ztráty třídní knihy* Ladislava Smoljaka. Šebánkovo drama spatřilo světlo scény až počátkem roku 1968 a v programu divadla se trvale neuchytilo (Smoljak, Svěrák, 1997).

Zlomový moment v historii souboru nastal roku 1969. Divadlu se od počátku jeho působení dostávalo ovací ze strany veřejnosti i vlídného přijetí mnohými médii, jak dokládá následující úryvek z Divadelních novin: „*Již dlouho jsme nezažili tak milou a důvtipnou taškařici. Ve škále malých divadel zazněl nový tón, v němž není hlubokomyslnosti ani škarohlídství, ale mladá legrace*“ (Divadelní noviny in Maleček, 2021, s. 18). Uvnitř souboru ovšem docházelo k četným uměleckým i osobním neshodám, které vyústily až v odchod dvou zakládajících členů, Jiřího Šebánka a Heleny Philippové, dosavadní režisérky. Od tohoto momentu získávají všechna dramata Divadla Járy Cimrmana stejný podpis – Svěrák, Smoljak⁵ a Cimrman. Uvedení nové hry *Hospoda na mýtince* (1969) tedy vneslo do poetiky divadla změny jak v její tvůrčí, tak i obsahové stránce. Zatímco tři předchozí dramata měla charakter současných komedií,⁶ *Hospoda na mýtince* zahájila novou sérii „*her dobových, jakoby opravdu z Cimrmanova pera*“ (Svěrák, 1993, s. 16).

Do nového desetiletí vykročilo divadlo dramatem *Vražda v salonním coupé* (1970), ve kterém se uchoval větší segment z Šebánkovy stažené hry *Domáci zabijačka* – přednáška „*Revoluce v němém filmu*“. Rok na to byla uvedena třetí společná hra Svěráka a Smoljaka, *Němý Bobeš aneb Český Tarzan* (1971). V kontextu dosavadní produkce autorské dvojice představuje toto drama určitý kompoziční experiment. Poprvé bylo upuštěno od tradičního

---

⁴ Administrativní útvar, jehož součástí byla v 60. a 70. letech divadla *Semafor*, *Činoherní klub*, *Reduta* aj. Na základě předváděcího představení 19. června 1967 došlo k rozhodnutí, že útvar cimrmanovskému souboru umožní vystupovat pod svou záštitou (Smoljak, Svěrák, 1997).

⁵ Nově působící jako režisér cimrmanovského souboru.

⁶ Jejich moderní pojetí bylo v semináři ke hře *Akt* objasněno tím, že restaurátoři uzpůsobují Cimrmanovu dramatickou tvorbu potřebám soudobé společnosti.

schématu přednášek následovaných jednoaktovkou, místo toho je divákům předložena mozaika částí semináře a jednotlivých scén hry. Touto formou cimrmanologové přibližují obecnstvu komplikovaný postup rekonstrukce „původního“ Cimrmanova dramatu (Maleček, 2021). Sedmdesátá léta přinesla souboru kromě dalších tří her, *Cimrman v říši hudby* (1973), *Dlouhý, Široký a Krátkozraký* (1974) a *Posel z Liptákova* (1977),⁷ také řadu příkoří. Divadlo bylo v roce 1974 vyvázáno z područí Státního divadelního studia a několik měsíců působilo při Pragokoncertu.⁸ Poté, co náměstek ředitele této agentury označil v dopisu pro odbor ministerstva kultury Divadlo Járy Cimrmana za ideově nevyhovující, byla rozvázána i tato spolupráce: „*Dramaturgické zaměření postrádá jakýkoli ideový záměr, který by opodstatňoval jejich provozování ústřední uměleckou agenturou. (...) Na základě těchto zkušeností bylo rozhodnuto ukončit k 31. prosinci 1974 provozování shora zmíněných divadelních složek*“ (Z dopisu soudruha Sántó in Tichý, Ježek, 2003, s. 233). Novým zřizovatelem se od roku 1975 stalo Pražské kulturní středisko.

Diváckou oblíbenost cimrmanovské tvorby potvrdil roku 1980 vznik další, více text-appealové⁹ zaměřené scény, *Salón Cimrman* Jiřího Šebánka a Karla Velebného (Česká divadla, 2000).¹⁰ Do repertoáru Divadla Járy Cimrmana přibyly v osmdesátých letech pouze dvě hry, *Lijavec* (1982) a *Dobytí severního pólu* (1985). Schvalovací proces rukopisu prvního ze zmíněných dramát trval celé dva roky. Jeho veřejná produkce si vyžádala kromě dvou předváděcích představení také mnoho korektur stran obsahu, na podnět Pražského kulturního střediska i Národního výboru hlavního města. „*Sami jsme v divadelní hře vyhledávali místa, kde se publikum nejvíc směje, a měnili jsme formulace tak, aby se nesmálo vůbec nebo aspoň ne tolik*“ (Svěrák, 1993, s. 43). Zápolení s úřady, provázející soubor i v tomto desetiletí, však nakonec zapříčinilo její opětovné stažení na další tři sezóny.

Do doby čerstvě obnovené demokracie se zrodilo dílo *Blaník* (1990), „*podobnosti legendární pověsti o mýty opředené hoře, z níž má vyjet vojsko českému národu na pomoc, když bude nejhůře*“ (Maleček, 2021, s. 116). Jeho obsah bude předmětem navazující části naší práce. Premiéru hry *Záskok*, kterou divadlo uvedlo roku 1994, osobně navštívil i prezident Václav Havel. O pět let později z jeho rukou autorská dvojice přijala státní vyznamenání Medaile Za zásluhy (Tichý, Ježek, 2003). Cyklus cimrmanovských

---

⁷ Hra *Posel z Liptákova* sestává hned ze dvou seminářů a jednoaktovek – *Posel světla* a *Vizionář*.

⁸ Agentura produkující hudební pořady.

⁹ Text-appealová představení mají charakter moderního literárního kabaretu, jejich cílem je zapůsobit na diváky textem.

¹⁰ Soubor s přestávkami působil až do roku 2007.

her dvacátého století končí dramatem *Švestka* (1997). Roku 1998 se veřejnosti představila nová scéna *Studio Jára* (později přejmenována na *Studio Láďa*) Ladislava Smoljaka (Česká divadla, 2000).

S počátkem nového tisíciletí fiktivní génius rozšiřuje své působíště za hranice divadelní scény. Spatřit ho lze v rámci mnohých výstav, z nichž úplně první nese název „*Doba Jára Cimrmana (život a dílo)*“ a byla 15. května 2000 otevřena přímo v budově pražského hlavního nádraží. Jára Cimrman získal také svou pamětní desku,¹¹ jejíž slavnostní odhalení proběhlo v bývalém objektu armádní redakce Československého rozhlasu 29. října 2002.¹² Ve stejném roce divadlo uvedlo hru *Afrika*. Další pocty se Cimrmanovi dostalo roku 2005, kdy neoficiálně zvítězil¹³ v anketě *Největší Čech*, pořádané Českou televizí (Maleček, 2021). Repertoár cimrmanovských inscenací uzavírá roku 2008 „Cimrmanův dramatický kšaft“ *České nebe*. Divadlo Jára Cimrmana je ovšem doposud v provozu a pravidelně uvádí všech patnáct původních her autorské dvojice.

1.2 Poetika cimrmanovských her

V navazující části práce se budeme podrobně zabývat vybraným dílem z repertoáru Divadla Jára Cimrmana. Pro účely jeho analýzy a interpretace považujeme za nezbytné v první řadě nastínit poetiku cimrmanovské tvorby obecně. Vedle principů mystifikace, pseudovědeckosti a jazykové komiky, které představují ústřední, úzce související a vzájemně se prolínající složky této poetiky, volíme z jejího širokého spektra i parodii žánrových konvencí, která se výrazněji promítá do námi zvoleného dramatu *Blaník*.

1.2.1 Mystifikační princip

Na problematiku mystifikace lze nahlížet z mnoha perspektiv, v závislosti na její motivaci. Pavera a Všetická (2002) zmiňují mystifikační snahy některých autorů přelomu 18. a 19. století manifestovat dlouholetou literární tradici národa falzifikáty písemných památek. Radko Pytlík, který mystifikaci vnímá jako „*schopnost uvádět někoho v omyl tak,*

---

¹¹ „*V tomto domě se narodil český génius, polyhistor, vídeňský rodák Jára da Cimrman. Dne 29. 10. 1966 se zde konala zakládající schůze Divadla Jára Cimrmana.*“

¹² Od konce devadesátých let nicméně cimrmanologové otevřeli nespočet dalších míst zasvěcených fiktivnímu géniovi, mezi nimi i oficiální muzeum, světničku či maják Jára Cimrmana. V roce 2014 Česká pošta vydala 136 různých verzí poštovních známek s Cimrmanovými siluetami.

¹³ V anketě se volila „největší osobnost naší historie i současnosti“. Cimrman obdržel nejvyšší počet hlasů, po konzultaci s BBC, která anketu licencovala, se ovšem Česká televize rozhodla zakázat účast fiktivních postav. Oficiálním vítězem se stal Karel IV.

aby dotyčný záměnu nepozoroval“ (Pytlík, 2000, s. 47), připomíná její význam v kontextu někdejší nutnosti klamat cenzuru prostřednictvím pseudonymity či anonymity autorů. Pro nás je ovšem stěžejní ta její podoba, o které Krausová hovoří jako o „*hře autora se čtenářem*“ (Krausová in *Studia Bohemica X*, 2007, s. 295). Sám Pytlík (2000) uznává, že v dnešní době již nelze mluvit o mystifikaci v pravém slova smyslu, máme-li na mysli prosté záměny, jakými byly například již zmíněné podvrhy národních literárních památek. Přiklání se k tomu, nazývat jí pouze ty projevy, které obsahují i dimenzi humoru.

Právě humor, respektive vznik zábavních, herních situací, je předmětem dlouholeté cimrmanovské mystifikační tradice (Vondráček in Svěrák, Šebánek, 2001). Současně ji lze považovat za velmi sofistikovaný prostředek komunikace s recipienty. Přemysl Rut hovoří o mystifikaci jako o „*dorozumivacím jazyku*“ a současně „*tajném komunikačním kódu*“ (Rut in Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 7) Divadla Járy Cimrmana. Na rozdíl od jiných jazyků umění, jejichž plné pochopení vyžaduje, aby se recipient nechal vtáhnout do dění, orientoval se v něm a především mu uvěřil, je na mystifikaci naopak nutno nahlížet s odstupem, vně jejího obsahu, pochopit kontext, který inspiroval její vznik. Neboť „*v případě mystifikace se důvěřivým přijetím cesta k pochopení naopak uzavírá*“ (Rut in Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 7). Uvěřit by v tomto případě znamenalo nechat se nachytat. A to rozhodně není smyslem cimrmanovské „*hry na skutečnost*“ (Vondráček in Svěrák, Šebánek, 2001, s. 203), jak tento fenomén, založený na prezentování fiktivních skutečností seriózním způsobem, nazývá Vondráček.

Přesto po jistou dobu část veřejnosti věřila v reálnost základu mýtu o zapomenutém českém géniovi. V roce 1969 napsal Zdeněk Hořínek v článku pro časopis *Host do domu*: „*Sugesce Cimrmanovy osobnosti, virtuózně balancující na pomezí šarlatánství a geniality, je tak přesvědčivá a cimrmanologická dokumentace tak autentická, že naivní (tj. normální) účastník seminářů nemá daleko k tomu, aby uvěřil, že Jára Cimrman skutečně existoval*“ (Hořínek in *Host do domu*, 1969, s. 16). Jeho popularita ovšem postupem let zesílila natolik, že se stal prostředkem celospolečenské „*hry na mystifikaci*“. V rámci ní již žádný z recipientů nemůže být nevědomky pasován do role oběti, neboť se automaticky stává partnerem v mystifikační hře (Lederbuchová, 2002). Smyslem cimrmanovské mystifikace je tedy oboustranné pobavení – těch, kdo ji vytváří a provozují i těch, kdo jsou tomuto procesu přítomni (Hořínek, 2003).

1.2.2 Pseudovědeckost

Poetika cimrmanovských her je z velké míry předurčena již zmiňovanou strukturou inscenací. V rámci seminárních částí představení herci nevystupují jako dramatické postavy, ale jako vědci – cimrmanologové (Česká divadla, 2000), jejichž posláním je zprostředkovat divákům výsledky vlastní odborné rekonstrukce jednotlivých oblastí Cimrmanova života a díla. Atmosféru seminářů trefně vystihují redaktoři deníku Svobodné slovo, kteří v říjnu roku 1967 vydali článek o premiéře první hry: „*Jednotliví experti tu přistupovali jeden po druhém k řečnickému pultu a s kamennou tváří vykládali věci k popukání*“ (Svobodné slovo in Tichý, Ježek, 2003, s. 224). Poznatky o fiktivním mysliteli jsou skutečně obyčejně prezentovány věcným stylem, při užití strohé intonace a střídme gestikulace, přičemž je důsledně přehlížena komika vlastních projevů. Ve snaze prezentovat publiku co nejdůkladněji výsledky vlastního bádání, uchylují se však občasně prezentující k okázalejším projevům, které se pojí se zvučným přednesem i výraznou artikulací. Touto formou dikce proslul především Zdeněk Svěrák. Obsah těchto pojednání dokládá nekritický zápal cimrmanologů pro předmět výzkumu – s naivním okouzlením demonstrují Mistrovy ideje, vynálezy, životní osudy i dramatické postupy, jako by jim unikala jejich absurdita a brakový charakter, projevující se trivialitou námětů i postav (Česká divadla, 2000).

Výše popsané je samozřejmě projevem sofistického mystifikace. Cimrmanologové svými výstupy parodují osvětářství a pseudovědeckost úzce zaměřených specialistů (Česká divadla, 2000). Fiktivní předmět bádání je prezentován jako seriózní vědní obor – v semináři ke hře *Hospoda Na mýtince* se dokonce dozvídáme, že na pražské konzervatoři byla otevřena večerní škola cimrmanologie. Pro zvýšení důvěryhodnosti vlastní výzkumné činnosti se cimrmanologové častují vysokoškolskými tituly, které jsou rovněž dílem mystifikace a nejedná se (až na výjimky) o skutečné akademické hodnosti. Divákům jsou pod rouškou předstírané autenticity předkládány rozmanité vědecké metody a důkazy pravdivosti prezentovaných faktů, záměrně nevelké relevance. Příkladem lze zmínit promítání fotografie zachycující berlínskou Brandenburskou bránu v semináři ke hře *Akt*. Na jednoho z miniaturních, sotva rozeznatelných chodců na snímku míří velká šipka. Přednášející projekci komentuje slovy: „*Zde je Cimrman zachycen v Brandenburské bráně. Z profilu*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 22). Toto záměrné počínání cimrmanologů trefně ilustrují slova Zdeňka Hoříneka, který s nadsázkou uvádí: „*Cimrmanisté se snaží pevně stát na zemi a zároveň si podkopávají vlastní půdu pod vlastníma nohama. To je počínání komické*“ (Hořínek, 2003, s. 182).

Zesměšňována je nejen forma a obsah vědeckých symposií, ale i konkurence mezi vědci. Součástí referátů mnohdy bývá polemika s fiktivním rakouským badatelem, profesorem Fiedlerem, jehož vědeckou práci čeští cimrmanologové nepokrytě odsuzují a staví do kontrastu s vlastními, faktograficky i logicky přesnějšími úsudky (Česká divadla, 2000). Obdobná hašteřivost se projevuje i mezi jednotlivými přednášejícími. Příkladem může být situace, kdy profesor Čepelka v úvodu semináře hry *Akt* představuje divákům složení cimrmanovského vědeckého týmu. Ve své promluvě dodává, že „až na několik výjimek jde vesměs o špičkové kapacity oboru“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 21). V nastalém tichu si přítomní cimrmanologové vyměňují tázavé pohledy, než jimi výmluvně spočinou na Ladislavu Smoljakovi.

Krausová (in *Studia Bohemica X*, 2007) a další zařazují tento aspekt cimrmanovské tvorby do rámce patafyziky doktora Faustrola francouzského symbolistického spisovatele Alfreda Jarryho.¹⁴ Zdeněk Hořínek (2003) ovšem upozorňuje, že zatímco na počátku tohoto konceptu stojí hotové literární dílo, k němuž se svou tvorbou někteří umělci autoři dodatečně hlásí a jen zřídka jej převyšují, cimrmanovská mystifikace spočívá ve vlastní nehotovosti – cimrmanologie je vědou, která utváří svůj předmět jeho zkoumáním a současně zkoumá předmět, který vytváří.

1.2.3 Parodie žánrových konvencí

Jak již bylo řečeno, po úvodních seminářích zpravidla následují praktické ukázky Cimrmanových dramát či jejich segmentů. Ne všechna díla se totiž cimrmanologům podařilo rekonstruovat v plné šíři, případně bylo naopak nutno jejich rozsah redukovat pro účely jednoaktových inscenací. Část těchto Mistrových odkazů úzce koresponduje s parodiemi příslušných literárních či dramatických žánrů. Parodií přitom rozumíme ironické přetváření původních textů jejich zesměšněním nejrůznějšími komickými prostředky (Pavis, 2003). Parodii lze však také chápat jako literární postup, při kterém dochází ke karikování či imitaci určitého díla, komplexu děl nebo některých prvků (Pavera a Všeticka, 2002), případně konkrétního autorského stylu, a to zvýrazněním jeho charakteristických rysů (Mobleby, 1992). V seminářích těchto her bývají v souvislosti s Cimrmanovou odbornou prací předesílány některé náležitosti týkající se daných žánrů, například jejich známí představitelé,

---

¹⁴ Předpokládáme, že tento názor je podepřen obsahem článku *Malá antologie patafyziky v Československu*, který vyšel roku 1969 v časopisu *Světová literatura*. Autoři zde Járu Cimrmana označují za prvního středoevropského patafyzika (Smoljak, Svěrák, 1969).

oblíbené náměty, či související umělecké postupy. Že se jedná o parodie obvykle vyplývá až z obsahu jednoaktovek, neboť v rámci přednášek jsou díla prezentována jako Mistrova nekonvenční, ale stále seriózně zamýšlená tvorba.

Typický příklad parodie představuje hra *Dlouhý, Široký a Krátkozraký*.¹⁵ Dílo sice zachovává základní znaky a postupy žánru lidové pohádky, cimrmanovskou modifikací však tyto prvky nabývají komického charakteru. Typizované pohádkové postavy krále, princezny a princů, postavy známé z konkrétních děl, jako Děd Vševed nebo Bystrozraký i nadpřirozené bytosti, které ve hře reprezentuje obr Koloděj, oplývají nečekanými vlastnostmi, čímž se vymykají svému tradičnímu zobrazování. Klasickou zápletku vysvobození zakleté princezny poněkud narušuje skutečnost, že Zlatovlásku nepostihla kletba dlouholetého spánku, ztráty hlasu či jiný z typicky pohádkových údelů, ale zakletí do podoby muže.¹⁶ Koncept jasně vymezeného dobra a zla zase naráží na fakt, že lidožravý obr ve skutečnosti trpí osaměním a jeho poražení protagonisté nakonec dosáhnou tím, že ho rozpláchnou dobře mířenými slovními útoky. Rovněž kouzelné předměty, ve hře reprezentované prstenem, který má princezně navrátit ztracenou krásu, tak docela neplní svůj účel. Mužskému protagonistovi je po třech symbolických dotecích magického prstenu pouze odebrán knír, přidána umělá paruka a hustilkou nafouknuta gumová ňadra. Ustálené fráze, realizované prostřednictvím komunikace s dětským publikem, postrádají smysl, neboť oproti zjevnému předpokladu aktérů je sál vyplněn dospělým obecnstvem, které na dění na scéně namísto aktivní účasti reaguje smíchem. Nespočet parodických momentů lze však spatřit i v jiných aspektech hry. Příkladem zde uvedeme líčení litého boje prince Jasoně s obrem Kolodějem, které se v podání roztržitého Bystrozrakého mění v komentované sportovní utkání: „*A tak princ dotírá přímo na obrovo citlivé místo, na brňavku. A tak je to správné. To byl úder, přátelé! A toto bola naozaj pekná akcia!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 241).

V divadelní hře *Hospoda Na mýtince* autoři představují vybranou pasáž z Cimrmanovy původně sedmihodinové operetní fresky *Proso*, která měla být zcizena uměleckou komisí vídeňské operetní soutěže. Porota sestávala mimo jiné z předních tvůrců oboru, Franze Lehára, Johanna Strausse či Oskara Nedbala.¹⁷ Vlivem této skutečnosti

---

¹⁵ Název dramatu je komickou aluzí na pohádku *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*.

¹⁶ Bystrozrakého, který v pohádce plní funkci vypravěče a průvodce družiny, zase postihla krátkozrakost a děd Vševed, trpící poruchami paměti, vyžaduje od všech přítomných pouze veršovanou mluvu.

¹⁷ Dále v ní zasedali Adolf Piskáček – starší bratr českého hudebního skladatele Rudolfa Piskáčka a Béla Kálmán, otec skladatele Emmericha Kálmána.

se ve hře objevují vybrané motivy známých operet, které dle cimrmanologů mají svůj původ v Mistrově pozůstalosti. Právě v jejich podání spatřujeme parodické prvky. Příkladem lze uvést árii z třetího obrazu operety *Polská krev* Oskara Nedbala s názvem „*Blondýnky sladké*“, kterou ve hře ztvární pašerák zvonků na kola nevalných mravů, v upraveném a poněkud lascivnějším znění, „*Blondýnky něžné*“. Jak cimrmanologové sami přiznávají v předcházejícím semináři, Cimrmanovu operetu prezentují neškolené hlasy: „*Rád jsem se však tohoto úkolu podjal, a to i přes domluvy svých rodičů, neboť jsem si řekl, nejde přece o zpěv, ale o pravdivý obraz Cimrmanova díla, jehož podstatnou součástí je i dílo operetní. A tak, přátelé, kdykoli dnes večer uslyšíte někoho z nás zpívat, uvědomte si: nejde o zpěv*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 87). K umocnění komiky neumělých projevů jsou navíc hudební vystoupení doplněna okázalými tanečními kreacemi protagonistů.¹⁸

Závěrem zde připomeňme detektivní hru *Vražda v salonním coupé*. Stejně jako tomu bylo u popsané pohádky, název je zřejmou aluzí na literární dílo – v tomto případě *Vražda v Orient-expresu* britské autorky Agathy Christie. Komika dramatu je založena na parodování postav proslulých detektivů, jejich méně nadaných společníků a všeobecného okouzlení genialitou jejich ducha. Po zdánlivé smrti továrníka Bierhanzela při cestě vlakem z Istanbulu do Prahy se přítomný policejní inspektor Trachta zaníceně ujímá vyšetřování. Užívá při tom komicky absurdních vyšetřovacích postupů, jako je metoda usilovných dřepů,¹⁹ nepřímých otázek, strašení ze záhrobní či šrapnel: „*TRACHTA: Ovšem šrapnel je nutno kombinovat s metodou nepřímých otázek. Ptejte se, Hlaváčku. (...) HLAVÁČEK: Les, máš? MEYER: Kousek lesa mám. HLAVÁČEK: Má les, pane inspektore! Přiznal se! TRACHTA: A teď mě k tomu pusťte. – Ty že máš les, Meyere? MEYER: Mám. TRACHTA: Hovno, Meyere! Hovno máš! (Meyer a Hlaváček pohoršeně vyskočí.) MEYER: No dovolte! TRACHTA: Tak to byl šrapnel, Hlaváčku*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 140). Postupně obviní všechny přítomné, nežli dojde ke svému závěrečnému, důkazy podloženému a velmi komplikovanému pojetí rozuzlení případu. Bezprostředně po této ukázce mistrného detektivního umu se ovšem ukáže, že továrník Bierhanzel ve skutečnosti pouze usnul vlivem arzénu, který mu v úvodu inscenace pro umrtvení zavrtal do zubu vlakový steward.

---

¹⁸ Případně výraznou gestikulací, jako je tomu například při *Árii tuláka* z operety *Tulák* Rudolfa Piskáčka, zpívané svérázným hospodským.

¹⁹ v některých inscenacích je zastoupena metodou visu svislého

Výše uvedené příklady slouží pouze k ilustraci. Podobný koncept či jeho prvky obsahuje i řada dalších dramát, mezi nimi i námi zvolený *Blaník*, jehož analýza, obsahující i výše popsaný princip, bude předmětem navazující části práce.

1.2.4 Jazyková komika

Dle Bohuslava Brouka jazyková komika „*vyvěrá ze zvláštní povahy výrazových prostředků*“ (Brouk, 1941, s. 9). Dvorský (1984) do svého vymezení zahrnuje také projevy, v nichž se jazykovými prostředky líčí komické situace. Akcentuje tak úzkou souvislost jazykové komiky s komickou situační. Z předchozích kapitol vyplývá, že komika cimrmanovské tvorby tkví mimo jiné v mystifikaci, pseudovědeckosti a parodii. Níže se zaměříme na některé konkrétní projevy jazykové komiky, s oporou příkladů z vybraných inscenací. Jelikož je autorský styl Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka na tyto projevy bohatý, pro účely naší práce zúžíme výběr na kategorie, které se promítají v dramatu *Blaník*.

Prostředkem jazykové komiky se velmi často stávají již samotná jména postav. Téměř v každé hře lze v tomto ohledu nalézt záměrně komickou stylizaci. Některá jména mají tento charakter již sama o sobě (doktor Vypich, otec Žíla), u jiných komika vyplývá až z jejich užití, vzhledem k daným okolnostem. Například ve hře *Švestka* je horolezec Svát a Pulec dotázán, zda není synem doktora Žáby. Podobnou konfrontaci jména s významem slova, které obsahuje, nacházíme ve hře *Akt*, kde je příjmení Bedřicha Síry jedním z protagonistů omylem zaměněno za Draslík. Jména jsou postavám nezřídka přisuzována na základě jejich charakteru – výmluvným příkladem jsou hodní a zlí princové Jasoň a Drsoň z pohádky *Dlouhý, Široký a Krátkozraký*. Mohou však také představovat aluze na existující osobnosti, s nimiž určitým způsobem souvisí (misionář Cyril Metoděj), v tomto případě se často jedná o komické parodie těchto jmen.

Přestože se autoři rozhodli, že Cimrmanův odkaz nebude striktně psán archaickým jazykem jeho doby, neboť by docházelo k omezení možností na poli humoru, k dokreslení dobové atmosféry či podpoření komiky občasně užívají výrazů, které z hlediska časové platnosti stojí na periférii slovní zásoby: „*Od začátku jsme si řekli, že to budeme spíše jen připomínat, kořenit – třeba použitím infinitivu končícího na -ti nebo pěknými starými slovy*“ (Smoljak in Tichý, Ježek, 2003, s. 231). Takto se například Cimrman, renesanční osobnost přelomu 19. a 20. století, projevuje v korespondenci s Ladislavem Stroupežnickým, který opakovaně odmítl uvést jeho nedokonalou dramatickou tvorbu v Národním divadle: „*Vážený pane Stroupežnický, Váš dopis z 6. února mne utvrdil v tom,*

že ani Vy, tak dobrý spisovatel, jste mou hru Čechové na Řípu nepochopil. (...) Že jsem nechal přijít na horu Říp i praotce Němce, praotce Žida a blížiti se i osmahlého praotce Cikána v krytém voze plném kradených slepic, má svůj výchovný smysl“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 412). Jazyková komika plyne z nečekané změny jazykového kódu v závěru Cimrmanova dopisu: „Jsem Vám velice vděčen za postřeh o Roudnici. Ta tenkrát ještě nebyla a já uznávám, že je to kravina“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 412).

Podobné odchýlení od jazykového plánu se v rámci her coby prostředek komiky objevuje pravidelně. Například učitel ve hře *Vyšetřování ztráty třídní knihy* na jedné straně oplývá jazykovými klišé, příznačnými pro tuto profesi: „No, jak chcete. Času máme dost. (...) Okrádáte sami sebe!“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 68), při komunikaci s nadřízenými usiluje o důsledně spisovnou mluvu a vynikající dikci. Ve chvílích jejich nepřítomnosti či v emočně vypjatých situacích se však ve svých projevech uchyluje k expresivitě: „Tříd'as ví všechno. Tříd'as například ví, že nechcete naštvat jenom tříd'ase. Vy chcete naštvat taky „páprďu“! Že jo! Že jo!? Však já vím, komu říkáte „páprďa“. My mu tak také říkáme“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 68-69).

Expresivní výrazy nesoucí příznak hrubosti jsou samostatnou kapitolou komických jazykových prvků cimrmanovské tvorby. Jak uvádí Přemysl Rut: „Sprosté slovo pronesené z jeviště uchovalo si dodnes spolehlivý účinek na lidové vrstvy, v nichž ještě přetrvává představa divadla jako svatostánku s pozlaceným štukováním a veršovanou mluvou; tak vysoká koncentrace krásna se nejlépe vyváží přesně odpáleným vulgarismem“ (Rut in Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 11). Komický dojem však tyto výrazy vyvolávají ne tak samotnou expresivitou, jako správným načasováním a přiléhavostí k dané situaci. Mohou být proneseny přímo, jako je tomu například ve hře *Švestka*: „HÁJEK: Milý Kamile, předem mého telegramu přijmi srdečný pozdrav ze sousední stanice. Jinýmu bych žebřík půjčil, ale Hájkovi naser“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 461). Druhý způsob užití představují situace, které přispívají k asociování výrazů v hlavách diváků (*Posel z Liptákova*): „OTEC: Viš, co my se ti na tu tvou baterku? MATKA: Tatínku, jen žádné archaismy! OTEC: My se ti na tu tvou baterku... Maminko, podej mi slovník“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 268).

Výrazným prvkem budujícím jazykovou komiku jsou také dvojnásobná vyjádření. Z těch lze těžit mnoha způsoby, s ohledem na naše zaměření zde příkladem uvedeme doslovné uchopování frazémů. Ve hře *Dlouhý, Široký a Krátkozraký* postava Děda Vševeda

výchružně pronese směrem ke králi: „*Chceš, abych ti ukázal zuby?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 238), načež protagonistům ukáže láhev od okurek, ve které plave zubní protéza. Obdobným příkladem může být pláč jednookého Bárty, který je komentován doktorem Vypichem (*Záskok*): „*Jedno oko nezůstalo suché*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 434).

2. Analýza a interpretace divadelní hry *Blaník*

Divadelní hra *Blaník* s podtitulem *Jevištní podoba historického mýtu*, jejíž premiéra se uskutečnila 16. května 1990 v divadle Solidarita v Praze, představuje v pořadí jedenáctou hru²⁰ uvedenou souborem. Celkovou kompozicí se nijak nevymyká typickému cimrmanovskému modelu. Po semináři o osobnosti a díle fiktivního českého tvůrce a myslitele následuje vlastní Cimrmanovo drama, jednoaktovka *Blaník*.

Pro správnou interpretaci celého představení je nutno, konec konců stejně jako u veškeré produkce z dílny Divadla Jára Cimrmana, v první řadě přistoupit na mystifikační hru autorů. Výjimečnost *Blaníku* však spočívá v tom, nakolik klíčové je vnímání hry v kontextu dobových událostí doprovázejících její vznik. Jak datum premiéry napovídá a jak ostatně uvádí i sám Zdeněk Svěrák (1993), hra byla sepsána na přelomu let 1988-1989, obsah semináře byl pak ještě aktualizován během zkoušek souboru na jaře roku 1990. „*Blaník je tedy hrou, jejíž dvě části vznikaly ve dvou politických režimech*“ (Maleček, 2021, s. 116). Autoři, nepodléhající nadále normalizační cenzuře, látku historického mýtu protkali jinotajnými odkazy k čerstvě překonané komunistické totalitě.

Hra byla v průběhu let uváděna v různém obsazení. Při své analýze a interpretaci budeme vycházet z publikace *Hry a semináře: úplné vydání* (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009), která udává personální zastoupení v rámci premiéry inscenace v květnu roku 1990. Pro úplnost však budeme v některých ohledech reflektovat také videozáznam představení, který v rámci série s názvem *Divadlo Jára Cimrmana: Kolekce 15 her na DVD* vydala Česká televize v roce 2014.

2.1 Seminář

Jednoaktová činohra je již tradičně uvedena pseudovědeckým seminářem, přinášejícím nové střípky ze života a díla Jára Cimrmana. S ohledem na větší rozsah druhé části představení je přednáškový blok poněkud kratší než u předchozích inscenací. Z úst cimrmanologů zazní celkem tři referáty, jejichž sjednocujícím tématem je Cimrmanův výzkum v oboru historie. Netradiční zpestření představuje maňásková scénka s názvem *Nevěřící Vlasák*, která je divákům prezentována před přestávkou, oddělující seminární část představení a hru z Mistrovy pozůstalosti.

---

²⁰ Do tohoto výčtu nezahrnujeme krátce uváděnou *Domáci zabijačku* Jiřího Šebánka.

2.1.1 Cimrman a historie

Seminář otevírá referát s názvem *Cimrman a historie*. Diváci jsou prostřednictvím Cimrmanových myšlenek a názorů prezentovaných profesorem Miloněm Čepelkou vtaženi do dialogu se samotnou historií.

V úvodu přednášky je podrobně popsána klasifikace historických událostí z nové, zcela unikátní perspektivy. Cimrmanova teze zní, že každá dějinná událost má hned dvě funkce: „*Za prvé: událost ovlivňuje chod dějin. Za druhé: událost se stává dějepisným učivem*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 369). Tuto myšlenku měl podrobně rozpracovat ve své knize *History and Memory*. Na rozdíl od první zmíněné funkce, která je obecně vnímána jako něco samozřejmého, neméně významný vliv historických událostí na výuku dějepisu bývá historiky mnohdy zcela opomíjen. Tuto problematiku demonstruje přednášející vyložením několika vybraných historických dat, jejichž společným rysem je, jak profesor Čepelka poukazuje, obtížná zapamatovatelnost. Sám Cimrman měl své argumenty podpořit příkladem bitvy u Chlumce nad Cidlinou z roku 1775, která, ačkoliv se bezprostředně dotkla pouze několika desítek sedláků, ve formě dějepisného učiva dodnes sužuje nesrovnatelně větší množství žáků i učitelů: „*Historická bitva napáchá často větší škody v učebnici než na válečném poli*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 369). Nastíněná tematika předznamenává charakter komiky prostupující celým referátem. Význam historických událostí je zcela upozaděn ve srovnání s poněkud banální problematikou zapamatovatelnosti jejich datací.

Při své kritice Cimrman údajně nezůstával jen u historiků, kteří nezohledňovali dětská traumata a další nepřímé následky událostí. Nezdráhal se např. ani zpochybnit rozhodnutí císaře Ferdinanda II. popravit sedmadvacet českých pánů dne 21. června 1621. Sám navrhl hned tři alternativní možnosti provedení. Panovník mohl kupříkladu popravit o šest pánů méně, případně popravu provést o šest let a šest dní později, čímž by se číselné údaje sjednotily na 21 či 27. Osobně se však nejvíce přikláněl k odložení staroměstské exekuce na 30. červen roku 1630. „*Pravda, škody na hlavách by byly o něco větší, ale o to méně škod v hlavách školáků*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 370). Komika tedy graduje v Cimrmanově „logickém“ východisku, že by hybatelé světodějných událostí měli své významné kroky plánovat na jednoduše zapamatovatelná data. V tomto kontextu Cimrman neopomíjel ani data narození významných osobností. I ta by se dle jeho názoru vzhledem ke snazší zapamatovatelnosti měla volit zodpovědněji. V souvislosti s tím vyzýval rodiče s vyšším inteligenčním potenciálem, aby pečlivě plánovali početí potomků s ohledem

na možnost, že na svět přivedou génia. „*Například že se Albert Einstein narodil roku 1879, není pro jeho rodiče dobrým vysvědčením. Ostatně sám malý Albert označil ve své školní slohové práci tatínka za ukvapeného, až zbrklého*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 370).

V navazující části referátu profesor Čepelka zdůrazňuje, že s blížícím se dobře zapamatovatelným rokem 1900 stoupala Cimrmanova nervozita. Byl přesvědčen, že tento přelomový rok by měl být plný významných událostí a snažil se ovlivnit jejich vývoj. Mezi jeho neúspěšné intervence patřila snaha přimět císaře Františka Josefa I., aby k tomuto roku abdikoval, případně zemřel. S konkrétní zmínkou o Cimrmanově nespokojenosti s délkou působení habsburského císaře se setkáváme také ve hře *Lijavec*: „*Cimrman cítí tu oboustrannou únavu panovníka i jeho národů a tuší, že stačí jeden silnější náraz a monarchie se rozpadne*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 293). Narážíme zde na Cimrmanův vztah k Rakousko-Uhersku obecně: „*Jak víte, Jára Cimrman byl silně protihabsbursky založen*“ (Svěrák, Šebánek, 2001, s. 135). I za tento obecně známý aspekt Cimrmanovy osoby, prostupující takřka celou tvorbu Divadla Járy Cimrmana, autoři pečlivě skrývají své vlastní protirežimní názory.

S obdobným nezdarem jako v případě snahy ovlivnit habsburského panovníka se měl Cimrman potýkat v situaci tzv. čínských boxerů, kteří odmítli odložit své povstání a ozbrojený konflikt tak propukl již v roce 1899. O Cimrmanově úspěchu lze naopak hovořit v rámci založení Australského svazu k 1. lednu 1900²¹ a britské Labouristické strany v únoru téhož roku – v obou případech na jeho podnět, případně při zveřejnění kvantové teorie Maxe Plancka, s jejímž dokončením Cimrman osobně vypomáhal. Smíšené výsledky měla přinést Cimrmanova korespondence s Vladimírem Iljičem Leninem: „*Když se Cimrmanovi nepodařilo odradit ho od vydávání časopisu Jiskra varovaným telegramem "Pozor, z jiskry vzejde plamen", tlačil ho alespoň k vydání v roce 1900. Lenin to stihl na poslední chvíli v prosinci*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 370). Výše uvedené poukazuje na další příznačný rys cimrmanovské komiky, fiktivní myslitel měl totiž začasť sám iniciovat či jinak ovlivňovat historické dění. Připomeňme zde, že obsah fiktivního telegramu se stal mottem a skutečným podtitulem zmíněného časopisu.

---

²¹ Zde se setkáváme s drobnou faktografickou nepřesností, jelikož Australský svaz (někdy též Australské společenství) bylo vyhlášeno až 1. ledna 1901 (Macintyre, 2013).

V závěru referátu profesor Čepelka projevuje lítost nad nedostatečnou reflexí Cimrmanových myšlenek v současné době. Ani při volbě prvního českého prezidenta političtí představitelé Federálního shromáždění nebrali ohled na zapamatovatelnost tohoto data. Do 1. ledna 1990 přitom stačilo počkat pouhé tři dny. Tato „ukvapenost“ se pojí s ironickou narážkou na starý komunistický parlament, který jako by usiloval o to „*mít už už na Hradě svého oblíbeného disidenta*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 370). Tento moment současně dokládá, že představení bylo skutečně dotvářeno až na jaře roku 1990.

2.1.2 Defenestrace

V navazujícím referátu *Defenestrace* doktor Bořivoj Penc předkládá Cimrmanovu detailní analýzu tohoto fenoménu, jak ji zachytil ve svém díle *Die Fensterpolitik*. K této otázce měl Cimrman dospět při svých úvahách o okolnostech zrodu významných evropských událostí. Vyzoroval, že ohniskem celospolečenských změn často bývají právě defenestrace uskutečňované v Čechách. „*První pražská defenestrace zahájila revoluční bouře husitské a tím i celoevropskou reformaci, druhá defenestrace v 17. století strhla náš kontinent do víru třicetileté války*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 371).

Dle citací doktora Pence měl Cimrman ve své práci v první řadě vymezit, které akty lze označovat jako defenestrace a které nikoli. Obecné definice jako „*vyhození jedné nebo více osob z místnosti oknem ven*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 371) považoval za poněkud nepřesné a zdůraznil, že k naplnění významové podstaty tohoto pojmu je zcela nezbytné, aby vyhazovaná osoba zastávala významnou veřejnou funkci. Za defenestraci v pravém slova smyslu tedy rozhodně nelze považovat např. takové vyhození z okna, které je vrcholem tanečního vystoupení či manželské hádky.

Cimrman při své mnohovrstevné interpretaci neopomenul ani hledisko lingvistické, když popsal, jaké otisky zanechaly defenestrace v českém jazyce: „*Říkáme: dostal vyhazov, vyhodili ho z funkce, vyletěl, i když o žádný doslovný let z úřadovny na ulici nejde*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 371). Jazykovou komiku podtrhuje Cimrmanova otázka, proč nebyli političtí činitelé při tomto aktu raději vyhazováni dveřmi. Odpověď měl nalézt v lidové slovesnosti, konkrétně v přísloví „*vyhodíš-li ho dveřmi, vrátí se ti oknem*“.

Tím referát plynule přechází k citacím Cimrmanova výkladu praktických aspektů defenestrací. Na úspěch tohoto aktu má vliv mnoho faktorů, jako například výška budovy,

z níž je politik vyhozen. Ani urbanistická vyspělost země však není zárukou úspěchu, jak Cimrman dokládá příkladem druhé pražské defenestrace. Pád královských místodržících z oken Pražského hradu zbrzdily nahromaděné odpadky, čímž celý proces pozbyl očekávaného efektu. Za zdařilou naproti tomu Cimrman považuje defenestraci první: „*vyhození pražských konšelů z novoměstské radnice, pod jejímiž okny byla nejen tvrdá dlažba, ale i hroty sudlic a kopí ozbrojeného davu*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 371). Komika eskaluje v závěru přednášky, kdy Cimrman poukazuje na neúčinnost defenestrací v méně vyspělých zemích – slaměné chýše, jurty či zemljanky přirozeně předurčují neúspěch celé akce.

Ještě před zahájením třetího referátu se na scénu opět vrací profesor Čepelka. Diváci jsou informováni, že doktoru Svěrákovi upadly desky s přednáškovými materiály a vzniklý prostor tak bude vyplněn Cimrmanovým historickým kvízem. Tato komická vložka je dílem mystifikace, jelikož stejná situace se opakuje v rámci všech inscenací. Rozuzlení kvízové otázky: „*Kterému ze světových vojevůdců mohl jeho spolunoclezník říci na dobrou noc „zavři oko a spi?”*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 371) je divákům vyzraženo bezprostředně po její prezentaci: „*Správná odpověď je a) Janu Žižkovi. A to z toho prostého důvodu, že ani Nelson, ani Kutuzov nerozuměli česky*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Komika spočívá nejen v obsahu samotného kvízu, ale také ve zdánlivé organizační nedotaženosti představení. Tento prvek cimrmanologové užili vícekrát. Příkladem lze uvést seminář k operetě *Hospoda Na mýtince*, kdy se studentovi večerní školy cimrmanologie, který měl předstoupit před diváky a přednést svůj odborný referát, nedařilo nalézt cestu na pódium a notnou chvíli bezradně tápal za oponou.

2.1.3 Blanická pověst

Závěrečný referát zahajuje doktor Zdeněk Svěrák slovy: „*Milí přátelé, přede dvěma lety jsme uspořádali zajímavou anketu: naši diváci měli odpovědět na otázku, co se jim vybaví při slově Blaník*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Někteří respondenti se měli domnívat, že se jedná o značku televizoru Tesla, větroň či kino na Václavském náměstí. Jeden z bývalých členů lidových milicí měl dokonce odpovědět, že se jedná o „*krycí název pro klidový stav útvarů v mrtvém období mezi významnými výročími*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Většina dotazovaných, konkrétně osmdesát devět procent, však správně uvedla, že je to hora, ve které „*podle pověsti dříme české vojsko*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Jak úvod referátu i jeho samotný název

naznačují, tematikou se stává ústřední blanická látka, konkrétně polemika nad vírou společnosti i Cimrmana samotného v reálnost jejího základu. Anketa měla dle doktora Svěráka primárně potvrdit, že mýtus o blanických rytířích je v povědomí české společnosti stále aktuální. V porovnání s předešlými tímto referátem citelněji prostupuje protirežimní ladění autorů, které se ve větší míře také stává předmětem komiky. Již v úvodu si lze povšimnout humorné narážky na lidové milice – bezpečnostní jednotky, které ustanovil Ústřední výbor Komunistické strany Československa pro účely příprav komunistického převratu. Procentuální vyjádření správně odpovídajících respondentů pak odkazuje k dataci tzv. sametové revoluce (1989). V záznamu divadelní hry, nikoli tedy v jejích knižních vydáních, přednášející navíc správnou odpověď komentuje poznámkou: „*Nemyslí se samozřejmě naše současná armáda. Ta, jak víme, dříme jinde*“ (Česká televize, 2014).

Dobovou aktuálnost hry dále doktor Svěrák stvrzuje výrokem, že přítomnost pověsti o spícím vojsku, čekajícím v hoře na svůj velkolepý návrat v dobách nejtěžších, není v Evropě ojedinělým fenoménem: „*Podobnou horu mají například Britové, Dánové, Němci – ti mají dokonce dvě – ale možná že po sjednocení obou Němecek... no, nepředbíhejme*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Jak již bylo zmíněno, premiéra hry proběhla v květnu roku 1990 – tedy krátce před úspěšným završením dlouholetých snah západoněmeckých politiků o překonání poválečného uspořádání Německa. Ke znovusjednocení Německé demokratické republiky a Spolkové republiky Německo došlo v říjnu téhož roku a z velké míry bylo umožněno pádem komunismu a železné opony. Obdobnou předpověď politického vývoje doktor Svěrák pokračuje i dále, narážkou na separatistické snahy Slovenska: „*Slováci mají samozřejmě svou vlastní, samostatnou, nezávislou horu: je to hora Sitno u Bánské Štiavnice* (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372).

Ačkoliv v rámci Evropy nejsme s podobnou pověstí jediní, pouze u nás se doposud těší takové oblibě. V následující části referátu doktor Svěrák dokládá živost blanické tematiky příběhem louňovického traktoristy Karla Chmelaře z roku 1971. Jeho výpověď je divákům přehrána ze zvukového záznamu a po vzoru rozhlasového předchůdce cimrmanovských divadelních her podbarvena zvukem běžícího motoru traktoru. Muž v nahrávce popisuje, jak během své práce na polích JZD poblíž Blaníku narazil na části vojenské výzbroje. Tento nález ho inspiroval k uspořádání výstavy s názvem „*Jsou tam a přijedou*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Celá akce přitáhla velkou

pozornost veřejnosti, ale také místních úřadů: „*Přijeli na to až z kraje zástupci tý totality, přijeli ve velkom počtu, a co s tím jako sleduju, jestli tím nechci naznačit, že by měl někdo přijet a udělat u nás nějaký změny. A proti komu by nám jako měli pomáhat, ptali se*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372). Pomineme-li komiku plynoucí z traktoristovy neuhlazené mluvy, případně jeho neochvějné víry v doslovnou pravdivost pověsti, nabízejí autoři polistopadovému publiku také možnost zasmát se nad situací prostého člověka, odolávajícího politickým tlakům minulého režimu. Neblahým následkům se měl traktorista vyhnout důvtipnou odpovědí: „*proti imperialistům*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 372).

Příčinu popularity pověsti o spících vojsku u české společnosti cimrmanologové spatřují v jejím původu. Domnívají se, že s největší pravděpodobností vznikla právě na našem území. V souvislosti s tím doktor Svěrák připomíná osoby dvou sedláků – vizionářů, Mikuláše Vlášnického a Benedikta Vocáska, šířících prvotní poselství o posvátné hoře a spících rytířích již někdy počátkem 15. století. Nutno dodat, že oba lidoví proroci ve světle výkladu přednášejícího působí poněkud pomateně a tyto vize jsou prezentovány čistě jako halucinace. Cimrman naproti tomu v interpretaci doktora Svěráka nabízí poněkud praktičtější pohled na zrod i oblibu pověsti, obojí přičítá poloze naší vlasti – na jedné straně utlačované expanzí Ruského impéria, na straně druhé rozpínavostí germánskou. „*Není divu, že takto tísněný malý národ hledá sobě ochrany nadpřirozené, ano i zázračné, neboť jedině zázrakem lze tu přežít*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). A právě ve víře lidu v ochranu vyšší síly spatřuje Cimrman zásadní problém. Blanická pověst se v jeho očích stává jakousi dvojsečnou zbraní. Přiznává sice, že „*jedním dechem nalévá lidu naději,*“ doplňme zde, že mýty opředené hory měly především v dobách národního obrození přední význam coby symboly národního uvědomění, „*ale zároveň i rezignaci a pasivní spoléhání na cizí pomoc*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). Cimrmanovou demonstrací všestranně utiskovaného národa prokvétá aluze na beznadějnou atmosféru v době sovětské okupace Československa.

Vezmeme-li v potaz, že by přeci jen existovala nějaká možnost cizí pomoci, narážíme na problém s jejími podmínkami. V tomto kontextu staví autoři Cimrmana do fiktivního sporu s Aloisem Jiráskem, který ve svém díle *Staré pověsti české* uvádí, že svatováclavské vojsko vyjede z hory teprve tehdy, až bude národ vydán v nemilost tolika nepřátelům, že bude hrozit jeho zánik (Jirásek, 2001). Cimrman je touto podmínkou, totiž že národu musí být nejhůře, nadmíru popuzen a umělci vyčítá, že „*deprimuje národ*

vyhlídkou, že to, co prožívá, není ještě nic proti tomu, co teprve přijde“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). A nejen proto. V rámci *Sibylna prococtví* Jirásek zmiňuje další podmínku, tedy že do země vtrhnou nepřátelé ze všech čtyř světových stran.²² V reakci na tuto skutečnost cimrmanologové přímo vyvracejí možnost existence blanického vojska a současně nepokrytě odkazují k invazi vojsk pěti členských států Varšavské smlouvy do Československa roku 1968: „*Teprve naše doba podala úplný důkaz neplatnosti blanického mýtu: byli jsme napadeni ne ze čtyř, ale dokonce z pěti stran, a v Blaniku se nepohnula ani myš*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377).

Jak doktor Svěrák předesílá, o vyvrácení pravdivosti pověsti měl v rámci své osvětové činnosti usilovat i Cimrman, leč marně: „*Na konci přednášky se posluchači sice tvářili, že v rytíře již nevěří, a mnozí to na podpisových arších i stvrdili, ale sotva za Cimrmanem zapadly dveře, navázali přetrženou nit debat o tom, kdo rytířům velí, jakou mají výzbroj a z které díry vylezou*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). Předstírané odvolání názorů, následně ztvrzené podpisem, je motiv, který je později variován také v rámci jednoaktovky. Jedná se o další odkaz k praktikám komunistického režimu, se kterými se osobně potýkali i členové cimrmanovského souboru. V zájmu zachování divadla byli nuceni podepsat tzv. Antichartu, podpisovou kampaň organizovanou komunistickou vládou v reakci na protirežimní dokument Charta 77. Nepříjemnou záležitost zpětně komentuje Zdeněk Svěrák slovy: „*Dost živě si to vybavuju, protože to bylo jedno z nejpochmurnějších období. (...) Šli jsme tam na poslední chvíli, do toho Valdštejnského paláce, lezlo se tam po takových prošlapaných schodech, a tam jsme to potupně podepsali*“ (Svěrák in Tichý, Ježek, 2003, s. 234).

Jelikož při svých snahách vymýtit nebezpečnou pověst z povědomí národa Cimrman nezaznamenal úspěch, rozhodl se zvolit opačnou strategii, a naopak ji co nejvíce zpopularizovat. Ovšem ve zcela originální, jak později zjistíme demytizované interpretaci. „*Protože nejvlivnějším masmédiem tehdejší doby bylo loutkové divadlo, zpracoval Cimrman blanické téma pro loutky*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). Pro tyto účely měl v první řadě zhotovit náčrt vnitřní struktury hory Blaník, který je divákům prezentován v závěru přednášky. Ve shodě s jeho postavením je velitel hory, svatý Václav, umístěn do jejího vrcholu. V úpatí hory dříme blanické vojsko, rozděleno do tří slují. V Cimrmanově

---

²² Podobnou zmínku můžeme nalézt také v původním prococtví Mikuláše z Vlášence, který uvádí, že do země vtrhnou „*čtyři nepřátelská vojska, jedno od severu, druhé od Čáslavi, třetí od Tábora a čtvrté od Plzeňska, aby vyhladila český národ pro přijímání krve Kristovy*“ (Maur, 2006, s. 260).

interpretaci se jedná o vojáky padlé ve významných českých bitvách: „*V levé enklávě je vojsko z Moravského pole, střední skupina vojsk je od Lipan a v pravé sluji leží vojsko bělohorské*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). Spojnicí mezi enklávami vojsk a jejich velitelem je svatováclavská kancelář, strategicky umístěná ve středu hory. Možnost interakce jednotlivých složek zajišťují komunikační šachty. V záznamu divadelní hry přednášející výklad ještě aktualizuje poznámkou: „*V případě, že by tedy došlo k nějakému ohrožení naší vlasti, vojsko najede do hlavní výjezdové chodby a může opustit Blaník buď na západ, nebo na východ, podle toho odkud by to přišlo*“ (Česká televize, 2014).

Přednášku uzavírá doktor Svěrák sdělením, že hra, kterou diváci budou moci zhlédnout po seminární části představení, reprezentuje pouze určitý segment Mistrovy původní rozsáhlé „*loutkové epeje*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 378). Činohra *Blaník* je tedy adaptací její stěžejní části, kterou Cimrmanologové upravili pro živé herce.²³

2.1.4 Nevěřící Vlasák

Aby diváci nebyli zcela ochuzeni o originální loutkové dílo, je jim v podání doktora Pence a inženýra Kotka alespoň nastíněno v posledním příspěvku s názvem *Nevěřící Vlasák*. Jelikož oba zmínění měli před časem absolvovat „*zkrácený intenzivní loutkoherecký kurz v Chrudimi, a to na katedře maňáskové techniky*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 378), ukázka má podobu veršované maňáskové scénky.

Děj se odehrává na povrchu blanické hory a zachycuje setkání pražského učitele Vlasáka s příslušníkem blanické stráže. Vlasák, člověk vzdělaný a vědecky založený, přichází horu prozkoumat a přirozeně také vyvrátit pověst o spícím blanickém vojsku, která se k nelibosti školské správy i jeho vlastní v řadách studentů stále těší velké oblibě. Naráží však na blanického rytíře, který se pravidelně vynořuje z horské sluje a údery palice zbavuje Vlasáka vědomí pokaždé, když jeho monologické promluvy o nepravděpodobnosti blanické pověsti překročí únosné meze. Poté, co tvrdošíjný učitel při přímé konfrontaci označí příslušníka blanické stráže za kolegu dějepisáře v přestrojení, je palicí zaražen do hory a tím definitivně umlčen.

Humornost scénky je umocněna unikátní rýmovou komikou. Předepsaný sdružený rým je zde dodržován s takovou důsledností, že v některých místech dochází k absurdní

---

²³ Cimrmanologové tedy zvolili přesně opačný postup než Matěj Kopecký, který hru *Blaník* (1818) Václava Klimenta Klicpery přepracoval pro loutkové divadlo (Maur, 2006).

inverzi: „*VLASÁK: Dívám se skutečně na zjevení nebo je to jen přestrojení? STRÁŽ: Díváš se skutečnou na stráž. Dobře teď uši nastraž!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 380). Setkáváme se rovněž s uplatněním tzv. Cimrmanovy teorie absolutního rýmu, „*jejímž základem je tvrzení, že dokonalý rým lze vytvořit pouze opakováním téhož slova*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 88) a která je divákům dobře známá z Mistrova díla *Hospoda Na mýtince*. „*VLASÁK: Málodky se mi to stává, že mě takhle bolí hlava. Jako bych dostal palici. STRÁŽ: Také jsi dostal palici!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 380).

Skutečností, která rozhodně také stojí za pozornost, je kontrast mezi uměleckým ztvárněním nedůvěřivého učitele a jeho pravděpodobným předobrazem – knězem a vlastivědným badatelem Antonínem Norbertem Vlasákem. Tento vlašimský vlastenec blanickou látku, coby symbol víry v probuzení a obrodu národa, mnoha způsoby propagoval (Maur, 2006). Jeho fiktivní jmenovec je naproti tomu ztělesněním skepticismu vůči blanickému mýtu. Ve shodě se smýšlením Cimrmana by i učitel Vlasák pověst svým žákům a národu obecně nejráději vymlátil z hlavy.

2.2 Jednoaktovka Blaník

Když Cimrman dospěl k nevyhnutelnému závěru, že blanická pověst je nesmazatelně vepsána do kolektivní paměti národa, zvolil postup, který je nám dobře znám z literární historie druhé poloviny dvacátého století: „*Rozhodl se, že blanickou báj naopak zpopularizuje, ale s takovým ideovým vyzněním, aby napáchala co nejméně škod*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). O tom, jaké škody ve vztahu k fungování Divadla Járy Cimrmana by dílo v interpretaci Svěráka a Smoljaka napáchalo při uvedení před rokem 1989, se lze jen dohadovat. Jisté ovšem je, že nám autoři umožnili nahlédnout na blanickou pověst ze zcela nové perspektivy. Její koncepce je ukotvena i v zakládající listině divadla: „*Demýtizace nedotknutelných hodnot – například svébytný výklad autentických událostí, historie, legend, vědeckých pouček, filosofie i techniky*“ (Teze Jiřího Šebánka in Tichý, Ježek, 2003, s. 223). Toto unikátní pojetí bude předmětem následujících kapitol, v rámci nichž podrobíme jednoaktovou činohru *Blaník* detailní analýze z hlediska děje, charakteristiky postav, kompozice, času, prostoru, užitých jazykových prostředků a tematické výstavby.

2.2.1 Děj

Hra je uvedena replikou vypravěče, který z reproduktoru procítěně recituje verše o objevu rytířské přilbice sedlákem orajícím pole pod Blaníkem a o naději, která národu z tohoto nálezu plyne. Přednes graduje, když se s bojovností v hlase obrací ke všem případným uzurpátorům naší vlasti: „*Ruce pryč, cizáku, zde domov tvůj není!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381). V závěru recitátor předznamenává jeden z klíčových motivů hry, totiž, že se z Blaníku ozývá „*zlověstné dunění*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381).

Opona poté odhaluje pohled na spící tříčlenné osazenstvo svatováclavské kanceláře uvnitř blanické hory. Probouzí se poplašným zvoněním, značícím, že v české vlasti dochází k nějakým významným událostem. Po krátkém váhání přednosta kanceláře vysílá na povrch poučeného informátora, aby zhodnotil dění v zemi a poté je představitelům blanického generálního štábu patřičně interpretoval: „*ŠLUPKA: Rozumím, rozumím, jen ty důležité věci, pohyby vojsk, prolévání krve, Braniboři v Čechách, Turci na Moravě a tak dále... Už můžu jít?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381). Následně budí také spící blanické vojsko třemi otvory ve skalní stěně, ústíci ve slujích jednotlivých oddílů.

Během čekání na zprávy a pokyny velitele hory, svatého Václava, místní kronikář přednostu informuje o neuzavřeném kárném řízení s velitelem druhého jízdního oddílu od Lipan. Ten se měl provinit bezdůvodným buzením blanického vojska, svévolným opuštěním hory, zejména však opakovanou kritikou pasivity velitelského štábu i samotného vrchního velitele. Za tyto prohřešky byl uvězněn v místní šatlavě a oddíl v pohotovosti tak postrádá vedení. Pro jeho návrat k jednotce je nezbytné, aby odvolal veškerou kritiku, kterou kdy nadřízené častoval, to však zatvrzelý husita odmítá. V průběhu rozepře přicházejí skrze komunikační šachtu dlouho očekávané rozkazy svatého Václava, které se však nijak netýkají dění venku a naprosto se tak mýjí s očekáváním velitele druhé jízdní: „*VEVERKA: To je vrchní velitel! Hora se chvěje v základech, národ venku možná krvácí, a on nám sdělí, že si Vítové můžou gratulovat*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385).

Uprostřed jeho horečného monologu se na scéně objevuje muž v dobovém oděvu, naznačujícím, že přichází zvenčí. Představuje se jako pražský učitel dějepisu a přítomné informuje o řetězci evropských i národních revolučních bouří a okolnostech jejich eskalace v Čechách, především o útlaku Pražanů rakouským polním maršálem Windischgrätzem. Z jeho výpovědi je patrné, že právě vrcholí pražské červnové povstání roku 1848. Žádá

blanické rytíře, aby přijeli do Prahy pomoci revolucionářům v boji proti císařské armádě. Následné vyčkávání na vyjádření velitele Blaníku si protagonisté tentokrát krátí seznamováním zvědavého učitele s náležitostmi života v hoře. „*UČITEL: A to by mě ještě zajímalo: jsou v Blaníku také ženy? SMIL: No, ženy přímo ne, ale něco podobného tady máme. UČITEL: Sůvy? Ochechule? Myši? SMIL: Máme tady jeskyňky*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387).

Navzdory informacím, které byly vrchnímu veliteli postoupeny svatováclavskou kanceláří, se obsah nově příchozích pokynů opět nijak nevyslovuje k otázce vyjetí vojska. To vyprovokuje velitele lipanského jízdního oddílu k opakovanému provolávání: „*Pryč s Václavem! Žižka na jeho místo*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 389). Takové dehonestující výroky pochopitelně nemohou zůstat bez následků, přednosta kanceláře se proto pokouší, poněkud neúspěšně, ztrestat hříšníka v rámci souboje mečů. Výsledkem je jeho opětovné uvrhnutí do šatlavy. Během diskuze protagonistů o důvodech dosavadní pasivity blanického vojska však husita z vězeňské cely úspěšně uniká a spolu se svou družinou opouští horu ve jménu záchrany vlasti. „*VEVERKA: Shnijte si tady, zbabělci! Já a moje druhá jízdní jedeme matičce Praze na pomoc*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 394). Bezprostředně na to je doručen poslední velitelský rozkaz. Ten sice začíná slibně: „*Dlouho jsem mlčel a vyčkával, avšak liknavost a nerozhodnost Pražanů volá do nebe*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 394), poté se však v duchu Václavovy vyhýbavosti jeho obsah stáčí k podružné otázce nezbytnosti přejmenování pražského náměstí. U rytířů se sdělení setkává jen s vlažnou reakcí, zejména v porovnání s rozruchem, který v kanceláři vyvolala krátká návštěva blanické jeskyňky.

Velitel druhé jízdní se vrací s nepořízenou. Po krátkém neúspěšném mučení je připraven přítomným vypovědět okolnosti své nevydařené vojenské intervence, v tom ho však předbíhá příchozí informátor, který do hory přináší soudobý tisk. Ukáže se, že záchranná akce byla Pražany mylně pochopena jako přehlídka „*historicky krojovaných jezdců*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398). Kromě novin přináší zřízenec také zprávy o konci revoluce a jak lze soudit z jeho projevu, mnohem důležitější sdělení, že v Louňovicích postavili nový kuželník. Na to začne rytíře seznamovat s pravidly hry.

Učitel v reakci na tyto zvěsti kvapně mění své stanovisko a žádá přednostu, aby mu písemně ztvrdil, že „*vyzýval blanické vojsko, aby nikam nejezdilo, že si s tím císař pán poradí sám*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398). Následně horu opouští a rytíři

se vrhají do hry s kuželkami a dělovými koulemi. Představení uzavírá obdobná veršovaná replika, jako zazněla v úvodu. Diváci se již dovtípí, co skutečně znamená, když se z Blaníku ozývá zlověstné dunění.

2.2.2 Postavy

Ačkoliv v jevištní podobě mýtu vystupuje pouze šest osob, do dění zasahují rovněž postavy metascénní,²⁴ tedy takové, které na jevišti nejsou herecky ztvárněny. Pro komplexnost interpretace bude v následující kapitole dán prostor také jejich charakteristikám. Ze stejného důvodu považujeme za nezbytné vymezit, jakým způsobem se do charakteru postav promítá kulturně-historický kontext vzniku hry, přestože analýzou motivu komunismu se budeme podrobně zabývat později.

Pokud bychom přihlédli ke klasickému dělení postav na hlavní a vedlejší, pak by svým charakterem první kategorii naplňovali rytíři Hynek, Smil a velitel jízdního oddílu Veverka. Jako postava vedlejší vystupuje příchozí učitel Chvojka. Zřízenec Šlupka je postavou rámujeící, jelikož se dění na scéně účastní pouze v úvodu a v závěru hry, kdy jeho přičiněním dochází k rozuzlení děje. O epizodní postavě lze hovořit v případě jeskyňky, která krátce navštěvuje svatováclavskou kancelář, hlavní dějovou linii však nijak neovlivňuje.

Blanické vojsko

Armáda blanických rytířů na scéně nevystupuje, ohlašuje se pouze zvukovými projevy, jako je mocné zívání, zpěv lidových písní či nespokojený nářek, linoucími se z otvorů ve skalní stěně svatováclavské kanceláře. Tento halas dosahuje až takové intenzity, že je přednosta občasně nucen nasazovat si při komunikaci s vojáky přilbu vystlanou cupaninou. To jen potvrzuje výrok o velikosti blanické armády: „*VEVERKA: Je nás tu nepočítaně*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 386).

V paralele ke společenskému řádu komunistického režimu, kdy hlavní slovo náleželo jeho funkcionářům, je i v *Blaníku* vojsko nuceno pokorně přijímat všemožná nařízení přicházející „shora“. Poměry v hoře trefně komentuje velitel druhé jízdní od Lipan, a to ve chvíli, kdy nevědomý učitel v domnění, že usedá na toaletu, zvedá poklop šachty

---

²⁴ Všeticka (1996) hovoří o metascénních postavách jako o zvláštním typu postav mimoscénních. Za mimoscénní pokládá všechny literární postavy, o nichž se v díle mluví, současně však v rámci románové či dramatické scény nevystupují. Specifikum metascénních postav spočívá v tom, že určitým způsobem ovlivňují jednání postav na scéně.

ústící ve sluji armády: „*VEVERKA: Sedni si, kam chceš. Našim vojákům už může každé klidně...*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 389).

Svatý Václav

Co se týče ztvárnění na scéně, podobně je tomu i v případě svatého Václava, vrchního velitele a jakési šedé eminence hory. Dění se účastní pouze prostřednictvím ručně psaných rozkazů, které do svatováclavské kanceláře dopravuje pomocí komunikační šachty.

Označení „rozказы“ se v tomto případě možná poněkud míjí významem. Namísto vyjádření k revolučnímu dění v zemi a pokynů k vyjetí vojska, zaobírá se velitel takovými malichernostmi, jako je strategie vzájemných gratulací Vítů, kteří toho dne slaví svátek: „*Množí se dotazy, co v případech, kdy je v jednom oddíle více Vítů. Mají si všichni probuzení Vítové blahopřát také navzájem? Mohou. V takovém případě je však třeba dohlédnout, aby mladší Vít blahopřál staršímu Vítu jako první, a ne naopak, jako se to stalo loni*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). V jiné ze svých zpráv zase vyjadřuje pobouření nad skutečností, že na Pelhřimovsku lidé nazývají jisté houby václavkami, což se neslučuje se vznešeností jeho jména. Sérii velitelských pokynů uzavírá skromným návrhem, aby Pražané upustili od zastaralého názvu Koňský trh a raději náměstí pojmenovali po něm samotném.

Lze soudit, že prostřednictvím jeho postavy tvůrci reflektují pokrytectví komunistických mocnárů, kteří se veřejně prezentují jako vůdci lidu, ve skutečnosti však neváhají zneužívat svého postavení k prosazování osobních zájmů. Velitel hory bezostyšně zrazuje národ, když mu v zoufalé situaci odmítá vyslat na pomoc své bojovníky a namísto toho se oddává posilování vlastního kultu.

Hynek z Michle

Vedoucí pozice svatováclavské kanceláře náleží rytíři Hynkovi z Michle, který je jejím přednostou. Jak z dění na scéně vyplývá, právě na jeho bedrech spočívá vyřizování organizačních záležitostí a udílení pokynů jednotlivým složkám Blaníku. V úvodu hry rozhoduje o vyslání informátora Šlupky na povrch, zásadně se angažuje v rámci kázeňských procesů se svéhlavým Veverkou z Bítýšky, přijaté pokyny velitele hory postupuje blanické armádě a pravidelně odchází kontrolovat její činnost, sám také hodnotí nutnost intervence blanických v rámci revoluční situace v zemi.

Kam až jeho povinnosti sahají je sporné, některé indicie nicméně naznačují, že by dokonce mohl zastávat také roli vrchního velitele hory. Rozkazy svatého Václava

přicházejí do kanceláře zásadně jen tehdy, když přednosta odchází kontrolovat strážce a ve shodě s jeho vlastní neochotou vytáhnout s vojskem ven, týkají se velitelské pokyny naprosto triviálních záležitostí. Přesto je s jejich obsahem přednosta nadmíru spokojen: „*Ano, ano. Moudrý rozkaz. Sám jsem neměl v těch gratulacích jasno*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385).

Také postava Hynka svými atributy přirozeně odráží pokrytectví komunistických straníků. „*HYNEK: Volit vládu! Já bych vás hnal!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 386). To se projevuje například v jeho postoji k zákonům hory, na které se na jedné straně často odvolává a od ostatních protagonistů vyžaduje jejich striktní dodržování, v případě vlastní potřeby je však neváhá dle své libosti upravovat. Sám sebe pasuje do role strážce pořádku a dobrých mravů, v jehož kompetenci je zákony vymáhat a nekompromisně trestat jejich nedodržení. Současně se jim však sám zpronevřuje, například nepovoleným poměrem s místní jeskyňkou, především však odmítáním vytáhnout s vojskem v dobách krajního útlaču národa: „*HYNEK: Národu se má vyjet na pomoc, když je mu nejhůře. Tak zní zákon hory. Ale to neznamená, hochu, že budeme sedlat koně při každé lapálii*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383).

Smil Flek z Nohavic

Pravou rukou přednosta je kronikář a archivář, rytíř Smil Flek z Nohavic. Také jeho ponechává revoluční dění poněkud chladným, což se výrazně projevuje v reakcích na nicneříkající pokyny velitele hory: „*SMIL: Tak já to třikrát opíšu a originál založím, ne? Jako vždycky*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Kronikář spatřuje své poslání v mechanické dokumentaci a následné archivaci veškerého dění. Ve shodě s přednostou sice usiluje o to přimět Veverku, aby se vzdal svých rebelantských názorů a na jeho příkaz se dokonce s neskryvanou radostí uchyluje k mučení provinilce, navzdory tomu je však i z jeho strany opakovaně prezentována kritika vůči vedoucímu, a to zpravidla ve chvílích jeho nepřítomnosti. Stává se tak ironizujícím zosobněním komunistického byrokratického aparátu, který je více zaměstnán formalitami a vnitrostranickými intrikami nežli aktivitami přispívajícími k všeobecnému řádu a prosperitě společnosti.

Veverka z Bítýšky

V protikladu k liknavosti obou výše zmíněných vyniká odbojný charakter velitele druhé jízdní od Lipan, Veverky z Bítýšky. Příslušnost k lipanskému oddílu,²⁵ stejně jako výšivka kalichu na jeho oděvu napovídá, že se jedná o husitu.

Horlivý Veverka je sklíčen, ba až pobouřen odvěkou nečinností blanické armády a svůj zásadní nesouhlas se situací v hoře ventiluje ostrými výtkami vůči blanickému vedení: „*HYNEK: A o mně co říkal, přečti. SMIL: Rytíř Hynek z Michle je politická mrtvola*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383). Připomenutím některých jeho dřívějších prohřešků vůči zákonům hory, reflektují autoři významné momenty historického útisku prostého českého lidu. „*HYNEK: Nebo tenkrát... co nám to udělal v tom sedmnáctém století? „SMIL (nahlédne do knihy): 1695 – vpád na Chodsko, obklíčení trhanovského zámku. VEVERKA: Kdybyste nás byli nechali, tak jsme z toho Kozinu vysekali!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 382). V souladu s odkazem duchovního předchůdce husitů Veverka odmítá odvolat ústřední bod své kritiky, totiž odsouzeníhodnou nečinnost blanických během událostí Bílé hory.²⁶ V jeho očích se stala národní katastrofou, jejíž dopady mohla, když už ne zvrátit tak alespoň zmírnit, právě blanická armáda. Jeho nespokojenost v průběhu hry graduje, především s absurdními rozkazy velitele hory a lhostejnými reakcemi osazenstva kanceláře. Proto opakovaně volá po odvolání svatého Václava z funkce: „*Žižku na vás! To by byl velitel Blaníku*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 389). Vrchol této revolty představuje Veverkovo druhé svévolné opuštění hory.

Velitel lipanské jízdní je ztělesněním nezlomného vlasteneckého ducha i vzdoru vůči nespravedlivému režimu a útisku ze strany autorit. Jeho postava byla autory nadána nadčasovým charakterem, v polistopadovém publiku tak vzbuzuje sympatie jakožto aluze na československý protikomunistický odboj. Veverka statečně čelí následkům svých nepovolených akcí, dokonce se dobrovolně nechává mučit. Ani ve chvíli definitivní porážky však neztrácí odhodlání. V odpověď na učitelovu otázku, co má žákům po svém návratu povědět o Blaníku, ve své poslední replice zvolá z cely: „*Řekni jim, že je to noclehárna*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 399).

---

²⁵ Bitva u Lipan, která se datuje k 30. květnu roku 1434, přinesla porážku radikální větve husitů a znamenala konec husitských válek.

²⁶ Těmito událostmi je míněna bitva na Bílé hoře v listopadu roku 1620, která představovala definitivní porážku českých stavů a následná staroměstská exekuce z roku 1621, při níž bylo popraveno dvacet sedm vůdců stavovského povstání.

Šlupka

Zřízenec Šlupka, jehož úkolem je informovat svatováclavskou kancelář o politické situaci v zemi, se do dění na scéně zapojuje pouze v úvodu a v závěru hry. Zpočátku, stejně jako Veverka, vykazuje značnou míru účasti, když při zvuku zvonce probouzí zbylé členy kanceláře a během okamžiku je připraven vyrazit na výzvědnou cestu. Ve scénických poznámkách se lze dočíst, že doslova „*chutě odkvačí*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381).

Při návratu se však jeho charakter vykresluje v odstínech vlastních spíše představitelům kanceláře. Pražské povstání, jehož výsledky na dlouhou dobu otřásly vlastí, jak se zdá nepovažuje za nijak zásadní událost. Zejména v porovnání s výstavbou louňovického kuželníku. Poněkud neochotně přítomně informuje o okolnostech kapitulace povstalců, následně se s o poznání větším zápletem vrhá do objasnění pravidel hry s kuželkami. „*UČITEL: Počkejte, kuželník... Co Windischgrätz? Co naši? ŠLUPKA: Jo, v Praze už je po všem. Tam už je klid. Já jsem si řekl: kouli tady máme dost, tahle chodba, ta je pro to jako stvořená (...)*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398).

Josef Bohuslav Chvojka

Protagonisté, potažmo diváci samotní se nicméně o aktuální situaci v Čechách dovídají již v průběhu inscenace. Do hory se totiž vkrádá i jiný informátor, zvědavý učitel dějepisu Josef Bohuslav Chvojka. Že se jedná o současníka, na první pohled prozradí jeho šat, stejně jako kabelka, kterou má přes rameno. Svou přítomnost v hoře zdůvodňuje revolučním děním venku. Osvětluje události započaté schůzí ve Svatováclavských lázních, ústící v povstání a následný útisk ze strany císařské armády. Jelikož Češi žádné vojsko nemají: „*UČITEL: Včera jsem se díval z okna, kdo je na barikádě: čtyři studenti, hostinský Kaněra a krejčí Suchánek s učedníkem*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 386), byl nucen vyhledat pomoc u blanických rytířů.

To je samozřejmě podmíněno jeho vírou v tuto pověst. V souvislosti s tím zmiňuje jistého kolegu, přírodovědce Vlasáka, který ho měl od jeho výpravy zrazovat s tím, že v hoře místo vojska nalezne pouze „*rudu a svor*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Tím se navracíme k Cimrmanově maňáskové scéně *Nevřící Vlasák*. Zde je učitel Chvojka Vlasákem označen jako „*blanické pověsti šířitel*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 380), což vysvětluje, proč se neváhal obrátit v nouzi nejvyšší právě na blanické rytíře. Jeho fascinaci pověstí potvrzují zvědavé otázky, s nimiž se během čekání na vyjádření

velitele hory obrací na příslušníky kanceláře. Diváci se tak z rozhovoru dozvídají, že čas v hoře plyne jinak a rytíři si jej povětšinou krátí spánkem, že v Blaníku sice není ženské osazenstvo, nicméně jsou tu přítomna ženám vzdáleně podobná pohádková stvoření, i o poněkud bizarní záležitosti trusu měnícího se ve zlato. Poslední zmíněnou skutečnost autoři využili po svém způsobu, při již zmiňované komické zápletce, během níž se učitel ve snaze nabýt bohatství mylí v úsudku o funkci otvorů ve skalní stěně.

Učitel se zprvu prezentuje jako zapřisáhlý vlastenec. Svou vlastní úlohu, jakožto vzdělance, spatřuje v burcování odbojářů. Sám také volá po svobodě tisku, vyznání a možnosti volit vládu. Dokonce přednostu kanceláře žádá o vystavení potvrzení o své přítomnosti v hoře a snaze přimět blanické rytíře k intervenci, což zdůvodňuje slovy: „*To by mi ve vlasteneckých kruzích moc pomohlo*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 392). Závěr hry ovšem přináší zásadní proměnu jeho charakteru. Jakmile se učitel doslýchá o neúspěšném konci povstání a postihu, kterému vzbouřenci musí čelit, v mžiku obrátí. Horu opouští s písemně ztvrzenou zprávou, že blanické vojsko žádal, aby do revolučního dění v zemi v žádném případě nezasahovalo. Jedná se tak o jedinou postavu, která v rámci hry prochází výraznějším vnitřním vývojem.

Jeskyňka

Jak již bylo nastíněno, vedle postav mytických skrývá Blaník také pohádková stvoření. Konkrétně dlouhověké žínky nehezkého vzezření, známé jako jeskyňky. O jejich přítomnosti v hoře vypráví rytíř Smil učiteli Chvojkovi v rámci jeho seznámení s podmínkami zdejšího života a dále upřesňuje: „*Jsou sice tak ošklivé, že málokterý voják by si s nimi něco začal, ale najdou se takoví. To víte, je tu tma...*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387). Co zprvu přednostu kanceláře prezentuje jako sprostou pomluvu, totiž, že si s jedním z těchto stvoření měl sám něco začít a zplodit s ním nemanželského potomka, ukáže se později býti pravdou.

Jeskyňka, coby tajemná postava oděná v nahrubo sešitých cárech látky a s hlavou překrytou síťovinou, později přichází rytíře Hynka navštívit přímo do svatováclavské kanceláře. V náručí jí spočívá dítě, které je ve hře ztvárněno loutkou. Přednostu přichod návštěvníků nese nelibě: „*HYNEK (otočí se): Co tady zase chceš? Domluvili jsme se přece, že budeš chodit jednou za uherský rok!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396). Jeskyňka je zcela němá, s protagonisty komunikuje pouze pomocí gest. Tímto způsobem

objasňuje i důvod svého příchodu, ráda by totiž s předností zplodila dalšího potomka. To však přednosta zatvrzele odmítá.

Pohádkový rozměr těchto stvoření spočívá mimo jiné v jejich dlouhověkosti, jak dokazuje fakt, že děvčátku v peřince je již sto padesát let. Komika graduje v situaci, kdy Hynek demonstruje odolnost jeskyněk tím, že dítětem několikrát udeří o kamenný stůl.²⁷ V závěru scénky přednosta předesílá, že jeskyňky dokážou také mizet. S tím se obrací na svou družku a s rukou zdviženou v kouzelném gestu řekne: „*Zmiz.*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396). Jeskyňka bezprostředně na to jednoduše odchází z jeviště.

Jak je pro Divadlo Járy Cimrmana příznačné, veškerých ženských rolí se v jejich ztvárněních ujímají muži. Výhody čistě pánského obsazení souboru objasňuje Zdeněk Svěrák v rozhovoru s autory díla *Šest z šedesátých* následovně: „*co by v ženském provedení vypadalo lascivně až sprostě, působí najednou jenom komicky*“ (Svěrák in Tichý, Ježek, 2003, s. 239). Ani postava jeskyňky není výjimkou, ačkoli v tomto případě měli autoři její stylizaci ulehčenou faktem, že jeskyňka konec konců nemá být ani přitažlivá, ani nikterak výřečná a může tak vystupovat v kompletním zahalení.

2.2.3 Kompozice

Činohra *Blaník* je jednoaktová, z hlediska architektiky se jedná o drama sestávající z jediného dějství. Události jsou řazeny v přirozeném sledu, hovoříme tedy o kompozici chronologické. Přesto si lze v některých momentech povšimnout retrospektivních prvků, především při výkladu někdejších prohrěšků Veverky z Bítýšky. Jejich funkcí je jednak objasnění současné situace, tedy proč je velitel druhé jízdní vězněn, dále slouží k dokreslení jeho charakteru coby vytrvalého buřiče, případně, jak již bylo zmíněno, jejich prostřednictvím autoři připomínají kritické momenty historie, týkající se křivd a útlučů české společnosti.

Incipit²⁸ hry tvoří replika vypravěče, předznamenávající obsah – tedy že vojáci v hoře nespí, jelikož v zemi opětovně dochází k významným historickým událostem. Replika je pak reprodukována v rámci explicitu, kdy podtrhuje rozuzlení děje i jednu z Cimrmanových ústředních myšlenek, že blanické vojsko z hory opět nevyrazí a nadále se věnuje vlastním záležitostem, přičemž čeká „*až bude národu nejhůře*“ (Cimrman,

²⁷ V některých inscenacích je loutkou také házeno o podlahu kanceláře.

²⁸ V rámci dramatu hovoříme o incipitu jakožto o úvodní, sémanticky zatížené replice. Opakem je explicit – závěrečná replika, která drama po kompoziční i sémantické stránce uzavírá (Pavera, Všetická, 2002).

Smoljak, Svěrák, 2009, s. 399). V tomto kontextu lze tedy hovořit o jistém kompozičním zarámování hry, přičemž podobnou funkci naplňuje i rámující postava zřízence Šlupky, o jejíž roli jsme hovořili výše.

Odkážeme-li se na dílo *Stavba dramatu* Františka Všetického, který definuje kuklení jako kompoziční princip, při kterém se „jednotlivé postavy vydávají za někoho, kým nejsou, nebo naopak jsou, často proti své vůli, za někoho zaměňovány“ (Všetická, 1996, s. 15), pak by tato charakteristika mohla být naplněna v postavě rytíře Hynka. Ve hře je mnohokrát naznačeno, že se přednosta tímto způsobem vydává za svatého Václava, vrchního velitele Blaníku.

2.2.4 Čas

Jak plyne čas v hoře Blaník je příznivcům díla Aloise Jiráska dobře známo. Ve *Starých pověstech českých* je zmíněn příběh dívky, která poblíž Blaníku žala trávu, když byla oslovena jedním z tamních rytířů. Žádal po ní, aby ho následovala do hory a uklidila ji. Dívka byla s prací hotova během chvilky, když se však vrátila domů, ke svému úžasu zjistila, že od jejího odchodu uplynul celý rok. Podobnou zkušenost měl mít také louňovický kovář, který do hory přišel okovat koně, pastevec, který hledal ztracenou ovci či blíže nespecifikovaný mládenec, který také v hoře nevědomky pobyl rok (Jirásek, 2001). Sám učitel Chvojka v rámci objevování tajů hory na tuto skutečnost naráží: „*Poslyšte, pánové, co je na tom pravdy, že když sem někdo zabloudí a stráví tady den, nahoře mezitím uplyne rok?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387).

Poplašné zvonění probouzí představitele svatováclavské kanceláře pravděpodobně někdy okolo 12. června roku 1848. První konkrétní datum se dozvídáme s rozkazem svatého Václava ze dne 15. června – s jistotou již tedy víme, že se nacházíme uprostřed vrcholícího revolučního procesu v českých zemích, při ozbrojeném střetu v Praze, dnes všeobecně známém jako Svatodušní bouře. Bližší kontext poskytuje příchozí učitel, který popisuje události započaté schůzí ve Svatováclavských lázních – příslib konstituce ze strany císaře, Slovanský sjezd na Žofinském ostrově, nešťastné zastřelení manželky rakouského šlechtice Windischgrätze při demonstracích na Celetné ulici i následné represe ze strany jeho armády. V době jeho přítomnosti v hoře svatý Václav ohlašuje datum 16. černa.

Zřízenec Šlupka, který se v závěru hry navrácí z hospody v nedalekých Louňovicích, kde čerpal informace o aktuálním dění, popisuje příčiny kapitulace vzbouřenců: „*HYNEK:*

Kde všude se bojuje? ŠLUPKA: Počítám, že nikde, pane přednosto. V hospodě říkali, že generál Windischgrätz začal střílet na Prahu z kanónů, na Vltavě chytly mlejny, a tak toho povstání radši nechali“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398). Následně zmiňuje proces zatýkání strůjců vzpoury, je tedy jasné, že revoluce je již definitivně u konce. To dokládá i poslední pokyn svatého Václava z 20. června, který do kanceláře dorazil krátce před Šlupkovým návratem.

Učitel tedy v hoře nepobyl rok ale pouze několik dnů. Možná i proto se protagonisté k plynutí času v hoře vyjadřují poněkud neurčitě a rytíř Smil na učitelovu otázku odpovídá prostě: „*Říká se to*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 389).

2.2.5 Prostor

Jak již bylo zmíněno, hra sestává z jediného dějství, odehrávajícího se v prostoru svatováclavské kanceláře. Na scéně zůstávají po celou dobu zachovány stejné kulisy, pouze s rekvizitami je v různé míře manipulováno, případně se v průběhu jednání objevují či mizí.

Vstupní obraz nabízí pohled na tři spící osoby v potemnělé slujci nitra hory. Dojem skalního prostoru navozují kulisy kamenných výběžků i plátno na pozadí scény. Zřízenec Šlupka se choulí na kamenné stoličce na zemi, kronikář Smil a přednosta Hynek dřímou vsedě za kamenným stolem. Tímto výjevem autoři odkazují k obrazu českého malíře Věnceslava Černého, který v podobných pozicích vykreslil blanické rytíře při ilustraci prvních vydání *Starých pověstí českých* Aloise Jiráska. Na stěně u kamenného stolu se nachází železný držák se zvoncem, který svým cinkáním zahazuje dění. Šero sluje je poté rozptýleno měkkým osvětlením, které setrvává po celé představení. Ve hře je tento akt vysvětlen dvěma pochodněmi, které zřízenec Šlupka v úvodu symbolicky zapálí křesáním kamenů. Z jeho výpovědi se také dozvídáme, že se celá hora chvěje v základech. Bližší specifikaci vnitrohorských podmínek poskytuje dějepisář Chvojka: „*Stejně vás obdivuju. Takových let tady trpělivě čekat. Chladno je tu, vlhko je tu*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387).

Ačkoliv tento fakt v samotné hře již není více reflektován a Šlupka v jejím úvodu při opuštění kanceláře jednoduše odchází někam do zákulisí, v rámci semináře je divákům vyloženo, že přímo z úřadovny vede na povrch tajná chodba, kterou zřízenec využívá při cestě za získáváním zpráv o situaci v zemi. Stejnou cestou se do hory pravděpodobně vkrádá i učitel dějepisu Chvojka. Lze předpokládat, že i zde se autoři inspirovali Jiráskem,

který o podobném průchodu hovoří ve své původní pověsti: „*Pod skalnatým vrcholem Blaníku ve východním svahu je skála v podobě lomeného oblouku. Tam je vchod do hory, tam také prýští pramen*“ (Jirásek, 2001, s. 334).

Diváci se v seminární části představení také dozvídají, že svatováclavská kancelář je dle Cimrmanova proslulého „*Řezu horou Blaník*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377) umístěna v její střední části, pod stanovištěm velitele vojska, svatého Václava, a současně nad třemi slujemi spící blanické armády. Toto uspořádání je naznačeno také v rámci hry. Pro komunikaci s vojskem přednosta Hynek využívá tři otvorů ve skalní stěně, opatřených dřevěnými poklopy s bíle psanými datacemi prohraných bitev českých dějin. Na základě těchto dat lze rozlišit, který oddíl vojska se má nacházet ve sluji, do níž díra a potažmo komunikační šachta pod ní ústí. Tyto otvory skutečně směřují dolů, jako by vojáci sídlili někde pod pódiem. Naproti tomu rozkazy svatého Václava v podobě kamenů obalených papírem s textem padají do kanceláře od stropu. Lze si povšimnout také metaforického aspektu tohoto děje, jelikož bezpředmětné pokyny vedení přicházejí doslova „shora“. V odpověď protagonisté balí listiny do ruliček, které vážou ke konopnému motouzku visícímu od stropu. Ten pak papírový váleček plynulým pohybem vynáší vzhůru.

Připomeňme zde také vězeňskou celu, rovněž pečlivě zpodobněnou v Cimrmanově nákrese. I ta má ve hře své opodstatnění. Na pódiu je reprezentována dřevěnou brankou, za níž je střídavě posílán a zpoza ní opět povoláván rebelující Veverka z Bítýšky. Symbolickým nadzvednutím závory se později velitel druhé jízdní osvobozuje a využívá komunikační šachtu zcela novým způsobem. Nadzvedne poklop s datací bitvy u Lipan a nohama napřed se nasouká do příslušného otvoru. Že jeho oddíl chvíli na to opouští horu je znázorněno zvukovým efektem koňského ržání a dusotu kopyt. Obdobně je pak naznačen i jeho návrat.

V závěru hry protagonisté opět využívají pomyslné tajné chodby, tentokrát pro hru s kuželkami. Prostor kanceláře se tak částečně mění na kuželník. Na scéně je herci simulován vrh koule, která následně mizí někde v pravém portálu. Celý akt je pak završen zvukovou kulisou rachotu padajících kuželek.

2.2.6 Jazyk

Jako u mnohých předchozích dramát, jsou i v *Blaníku* užity výrazové prostředky, které na jednu stranu dokonale korespondují se situačním ukotvením i vykresleným charakterem příslušných postav, v některých momentech se ovšem od jazykového plánu nečekaně odchyľují, což má značně komické účinky. Z hlediska variet národního jazyka tak rytíř Smil, reprezentující mluvu úředníků, stejně jako pedagog z povolání Chvojka hovoří převážně jazykem spisovným, v případě postav prostořekého husitského velitele Veverky a zřízence Šlupky převažuje jazyk nespisovný a výrazy obecné češtiny. Příkladem lze uvést Veverkovu reakci na nefunkční mučicí nástroj: „*Jestli tady třeba nejsou strženy vinty. Mně to připadá v tomhle místě takový vožizlaný*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396), případně Šlupkovo vymezení pravidel hry s kuželkami: „*Tak, pánové, rozeběhněte se a kouli musíte poslat tak, aby neštrejchla vo stěnu, to by byl neplatnej hod*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398). Ke kontrastnímu střídání jazykových vrstev nejčastěji dochází v případě rytíře Hynka. Přednosta se na jednu stranu prezentuje honosnou mluvou úměrnou svému vedoucímu postavení: „*Ty tedy myslíš, že je ten pravý čas, že je nouze nejvyšší?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 386), na druhou stranu se pak zejména v emočně vypjatých situacích uchyluje k mluvě lidovější: „*Já mám takovej pech! Už podruhý mohlo bejt po něm*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 392).

K dokreslení dobové atmosféry děje autoři občasně užívají zastaralých, případně již zaniklých slov. Ve hře se tak můžeme setkat například s archaickými výrazy „*šatlava*“, „*vint*“ či „*příroduzpytec*“ či historismy jako „*vozová hradba*“. Přítomné jsou také celé formulace opatřené dobovým příznakem: „*HYNEK: Vojsko z Moravského pole, vojsko z pole, vojsko! Probud'te se a buďte pohotově*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 382). Že vojsko v hoře pobývá již staletí je naznačeno skutečností, že rytíři svatováclavské kanceláře nerozumí výrazům jako „*petice*“ či „*barikáda*“, jelikož se z jejich pohledu jedná o neologismy.

Jak již bylo zmíněno, autorský styl dvojice Svěráka a Smoljaka je bohatý na prostředky jiných autorských i žánrových stylů, které v jejich podání nabývají parodického vyznění. To se promítá například v již dříve zmiňovaném poetickém zarámování hry. Verše o nálezu části vojenské výstroje odkazují k obsahu semináře a víře louňovického traktoristy ve vojsko ukryté v hoře. Národ proto nemá zoufat, jelikož se v nouzi nejvyšší může spolehnout na pomoc udatných blanických rytířů. Při opakování identické vypravěčské repliky v závěru hry však dochází k výraznému posunu ve významu.

Diváci již ví, že vojsko z hory nevyjede a silně emotivní vyzývání lidu k víře v národní mýtus, navíc podbarvené zvukovou kulisou kuželkové hry, vyznívá naivně a stává se jakousi parodií vlastenecky orientovaných básní o naději a pevné víře v slavnou budoucnost národa.

S uplatněním parodie se setkáváme také v rámci pojmenování jedné z postav. Jméno kronikáře Smila Fleka z Nohavic odkazuje k českému šlechtici Smilu Flaškovi z Pardubic, který v letech 1396-1398 zastával funkci nejvyššího zemského písaře (Bartoš, 1947). Jeho jméno se rovněž stává zdrojem nedorozumění v rámci vzájemného představování: „*SMIL: Pojd' sem bliž, otoč se... To je zvláštní odění, co tam nahoře nosíte. Já jsem Smil Flek z Nohavic. UČITEL: Já jsem si ted' taky zrovna umazal kalhoty, jak jsem se prodíral tím houštím*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Pro umocnění komického efektu se v některých knižních vydáních hry dokonce můžeme setkat se zápisem jména v podobě „Smyl“. Jména vrchního velitele hory, svatého Václava, pak cimrmanologové využili ke komické hře s odvozeninami, při již zmiňovaném mykologickém označení *václavky* či v rámci výčtu Veverkových prohřešků: „*SMIL: Tady toho je: velitelské stanoviště označuje hanlivým výrazem „Václavák“, opakovaně pronáší „já se z toho zvencnu*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383). V případě rytíře Hynka a velitele druhé jízdní od Lipan se autoři pravděpodobně inspirovali toponymy, jejich jména by mohla být odvozena od názvu pražské městské čtvrti Michle a jihomoravského města Veverská Bítýška.

Výrazným prvkem budujícím jazykovou komiku hry jsou dvojsmyslná vyjádření. Odkážeme-li se k dříve zmiňovanému trusu měnícímu se ve zlato, ve chvíli, kdy učitel opouští horu s malým zlatým valounkem a s poděkováním se obrací na příslušníky kanceláře, za ním kronikář Smil volá: „*Vždyť sis ho vydělal sám!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 399). Dvojznačnost výpovědi mnohdy také vede k nedorozumění mezi postavami, čímž vznikají absurdní situace. Příkladem může být Smilova snaha poskytnout Veverkovi otcovskou radu, která je mylně vyložena jako dvoření: „*SMIL: Veverko... (Dlouze se na něj zadívá.) Já tě mám rád. VEVERKA: Ale, pane Smil, víte, že je to tady zakázaný. SMIL: Ale ne. Já tě mám rád jako chlap chlapa. VEVERKA: No právě... SMIL: Podívej, o Hynkovi víme svoje (...)*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Mimo to se setkáváme také s chybnou interpretací slovenského slova „*pivnice*“.²⁹ Zde má uvnitř

---

²⁹ slovensky *sklepy*

hory Sitno údajně čekat na svou chvíli slovenské vojsko. Protagonisty je pojem mylně vyložen jako hostinské zařízení určené ke konzumaci piva.

Komický efekt má také doslovná realizace frazeologismů. V situaci, kdy přednosta Hynek tluče svou dcerkou o stůl, komentuje její reakci slovy: „*Ta se může smíchy umlátit*“ (Česká televize, 2014). Dále například žádá jeskyňku, aby ho navštěvovala pouze „*jednou za uherský rok*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396). V jiné chvíli zase kronikář Smil uvádí, že si rytíři povětšinou krátí čas spánkem a v odpověď na učitelovu otázku: „*Takhle nepohodlně na kamenech?*“ dodává: „*Já ležím v knihách*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387). Vzhledem k tomu, že Smil v úvodu hry při probuzení opravdu zvedá hlavu od stolu plného tiskovin, nelze jeho výrok brát čistě jako obrazný. Podobně se také Veverka po nezdařilém pokusu o mučení doslova „bez mučení“ přiznává k svévolnému opuštění hory. V rámci slovních spojení, v tomto případě takových slov, která se vzájemně vylučují, bychom chtěli upozornit na zdařilý oxymóron „*spánková pohotovost*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385), o němž v jednom ze svých rozkazů hovoří svatý Václav.

V průběhu inscenace se dále můžeme setkat s řadou expresivních výrazů s citově negativním příznakem. Ve chvíli, kdy má rytíř Hynek uši překryté přilbou vycpanou cupaninou ho kronikář Smil nejprve pokouší dvojsmyslným: „*Tetřev hlušec. Tetřev hlušec. Jak mě slyšíte?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 382). Poté co se ujistí, že přednosta skutečně neslyší, neváhá ho častovat hanlivými výrazy: „*Blbouně blbá, hluchá, nadřizená...*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 382). O užití vulgarismu již lze hovořit v případě citovaného výroku jistého Moraváka, který měl horu navštívit během události Bílé hory a situaci v zemi komentovat slovy: „*Včít jsme v řiti!*“³⁰ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383). Komickým vrcholem je pak Hynkův výrok: „*Veverko, nelži, tebe to bolí, a ty nás chceš nasrat!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396), který zazní ve chvíli, kdy mučicí nástroj odmítá plnit svou funkci.

Zatímco výše popsaná komika je obecně přístupná širším vrstvám obecnstva, objevují se také sofistikovanější narážky, jejichž správné uchopení předpokládá jistý všeobecný přehled recipienta. Příkladem může být diskuze nad volbou vhodného mučicího nástroje: „*SMIL: Dáme mu kubánský kleště, nebo albánskou rukavici? HYNEK: Albánskou rukavici. Kubánský kleště ne, kastrovat ho nebudem. SMIL: Tak pojd', Veverko. Dej sem*

---

³⁰ Dále měl opakovaně pronášet „*Zle, matičko, zle!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383), což je aluze na epigram Karla Havlíčka Borovského.

ruku... *VEVERKA (s pohledem na mučidlo): Á, Tirana!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396). Dochází zde k propojení hned několika asociací, předně karibské země Kuby a jejího někdejšího prezidenta Fidela Castra, následně souzvučnosti výrazů „*Castro*“ a „*kastrovat*“. V souvislosti s pojmenováním „*albánská rukavice*“ pak autoři využili homofonů „*Tirana*“, tedy označení albánského hlavního města a „*tyrana*“, odvozeniny slova „*týrat*“.

2.2.7 Téma a hlavní motivy

Pokud bychom se v rámci tematického vymezení omezili na prostý výklad, jakým je rozhodování blanických rytířů o nutnosti intervence během revolučních událostí roku 1848, patrně bychom se minuli pravým smyslem díla. Jak zaznívá v semináři, Cimrman nevynechal jedinou příležitost, aby se mohl vysmát „*naivní víře v ozbrojené spáče*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377). V souladu s tímto konceptem autoři ironizují víru společnosti, že ohrožení českého národa může zvrátit jakákoli jiná iniciativa než ta, která přijde z jeho středu. Jinak řečeno, pokud se chceme jako národ zbavit utiskujícího režimu, marné je čekání na cizí pomoc. Národní pověst o spáse udatnými rytíři je v duchu politické aktualizace částečně demytizována parodickým vykreslením jejich velitelské jednotky coby „*analogie s tehdejším přestárlym stranickým vedením*“ (Maur, 2006, s. 280).

Blanická pověst

Blanické téma je v podání autorů ideově posunuto, dle Eduarda Maura (2006) a dalších se jedná přímo o parodii na blanickou pověst. Nelze ovšem tvrdit, že by se cimrmanologové s jejím základem zcela rozcházeli. V mnoha momentech je patrná inspirace dílem Aloise Jiráska, o níž jsme blíže hovořili dříve. Autoři ovšem pravděpodobně čerpali i z pojetí starších a různě je variovali.

Prvním aspektem, který zůstává věrně zachován, je místo. Geografické umístění posvátné hory Blaník, coby nejvyššího bodu Podblanicka ve Středočeském kraji, je v rámci hry připomenuto hned několikrát. Již v úvodní básni se hovoří o řece Blanici, nad níž se hora tyčí, zmíněno je také město Vlašim, do kterého to z Blaníku má být „*nejmíň půl hodiny*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 393). V závěru hry je pak čteně odkazováno na městys Louňovice pod Blaníkem, v místní hospodě měl zřízenec Šlupka čerpat informace o revolučním dění.

V Címrmanově Blaníku také skutečně sídlí spící vojsko. Konkrétní pojetí blanických rytířů se historicky proměňovalo, v rámci rozmanitých autorských interpretací se můžeme setkat například s bojovníky božími, silnou tradici mělo také blanické vojsko husitské či svatováclavské. Specifické pojetí přináší Josef Ladislav Hrdina, který v povídce *Výlet na Blaník* (1886) do hory zasadil kromě vítězných vojsk také „*padlé bojovníky z nešťastných bitev na Bílé hoře, na Moravském poli, u Moháče a dokonce i na Kosově poli*“ (Maur, 2006, s. 271). Možná právě proto se autoři s povahou vojska vypořádali způsobem, který jsme popsali dříve: „*Címrman tu vyjádřil krásnou myšlenku, že padlí v neúspěšných bitvách dostanou příležitost odčinit porážku budoucím vítězstvím*“ (Címrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 377).

Přítomen je i motiv svatého Václava, coby velitele hory. Tento světec se v čele blanického vojska objevuje od 19. století, nejčastěji v synkretickém spojení s husitským vojskem, jakožto symbol národního hnutí. V této době již byla blanická pověst obecně vnímána čistě symbolicky a „*důvěra v původní prorocství nebo jen určité jeho motivy snad už přežívala pouze u některých příslušníků lidových vrstev, zejména v okruhu náboženských blouznivců*“ (Maur, 2006, s. 271). Na této historické skutečnosti autoři z velké míry staví Címrmanovu interpretaci pověsti. Ovšem tam, kde vlastenecké kruhy v dobách národního obrození viděly symbol probuzení a naděje, vidí Címrman výzvu k pasivnímu a poněkud marnému čekání na záchranu.

Demytizování hrdinové

Dle Františka Všetického mytizovanou postavu představuje „*novodobá postava z novodobého literárního díla, která byla vytvořena (zkomponována) po vzoru některé mytické postavy jako její moderní ohlas a modifikace zároveň. Mytizovaná postava se proto chová stejně nebo přibližně stejně jako její předloha*“ (Všetická, 1996, s. 18). Srovnáme-li Címrmanovy blanické rytíře s představou udatného svatováclavského vojska, toliko vykreslovaného v klasických pověstech o hoře Blaník, odpovídá definici výše pouze ve znění její první části. Rytíři skutečně jsou moderním odrazem mytického vojska, rozhodně však nelze tvrdit, že by jejich chování korespondovalo s předlohou. Z větší míry jsou zbaveni hrdinských atributů a je nám předložena jejich polidštěná verze.

Příkladem je typicky lidská hašteřivost, projevující se hned v několika momentech hry. Připomeňme zde situaci, kdy se rytíř Hynek chystá k probuzení vojska a žádá po Smilovi, aby na něj promlouval, jelikož si chce ověřit, zda je zvukotěsnost jeho přilbice

dostatečná. Po několika pokusech Smil využívá situace k zesměšnění nadřízeného: „*SMIL: Opravdu neslyšíte? HYNEK: Říkáš něco? SMIL: Blbouna blbá, hluchá, nadřízená...*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 382). Podobného ponížení se rytíři Hynkovi dostává v rámci nerovného a poněkud neohrabaného šermířského zápolení s Veverkou. Smil jakožto rozhodčí nejprve přiřkne Veverkovi o poznání větší meč, když se však ukáže býti znevýhodňujícím a Veverka se dostává do úzkých, zvolává: „*Výměna mečů!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 392). Obdobným způsobem souboj záměrně přerušuje pokaždé, když se přednosta dostává do výhodné pozice.

Dalším vypovídajícím aspektem mohou být romantické vztahy mezi osazenstvem hory, rovněž nekorespondující s mytickým pojetím blanických hrdinů. „*SMIL: Veverko... (Dlouze se na něj zadívá.) Já tě mám rád. VEVERKA: Ale, pane Smil, víte, že je to tady zakázaný*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Ačkoliv se v tomto případě pravděpodobně jedná o nedorozumění, z rozhovoru je patrné, že v hoře bylo nutno zavést určitá pravidla, aby se předcházelo, případně přímo zabráňovalo projevům náklonnosti překračujícím zdvořilostní hranice. O tom svědčí i zmiňovaný poměr rytíře Hynka s blanickou jeskyňkou, který přednosta usilovně tají: „*SMIL: Kdyby se to dozvěděl Václav, tak by Hynek letěl*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 387).

Demytizován je i samotný patron českých zemí. Svatý Václav, tradičně vnímaný jako statečný a spravedlivý vládce, který chrání svůj lid a bojuje za jeho blaho, je ve hře vykreslen jako silně sebestředný nadřízený, zaobírající se triviálními záležitostmi nijak nesouvisejícími s útrapami národa. Dalo by se říci, že jeho postava představuje přímou antitezi ke svému tradičnímu obrazu. Že to může být způsobeno jeho zastoupením rytířem Hynkem, jsme objasnili výše. Hrdinské atributy naproti tomu nelze upřít agilnímu Veverkovi z Bítýšky, který v nestřežené chvíli prchá z vězeňské cely a na hřbetu své kobyly Máni jako jediný vede svůj nepočetný oddíl do Prahy, vstříc přesile Windischgrätzovy armády. Akce však končí nezdarem a Veverkova přehnaná horlivost a vůle pomoci národu vyznívá spíše komicky.

Odras komunismu

Kritika režimu prostupuje celým představením, stává se určitým příznačným rysem divadelní hry *Blaník*. V tomto kontextu lze hovořit o leitmotivu, který se „*v kompozici pro svou důležitost opakuje nebo variuje*“ (Lederbuchová, 2002, s. 200). Již v incipitu hry zaznívá: „*Ruce pryč, cizáku, zde domov tvůj není!*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381), přičemž, jak během představení zjistíme, tato výpověď má hned dvě historické

konotace. Obsah hry přirozeně značí návaznost na habsburskou snahu podmanit si český národ, okolnosti jejího vzniku, stejně jako řada jinotajných narážek v jejím průběhu, však poukazuje na pozdější útlak sovětský. Jakým způsobem se nátura řady komunistických straníků promítla do charakteru jednotlivých postav jsme rozebrali výše. Souvislost s komunistickým státním aparátem lze ovšem vysledovat i v řadě dalších momentů.

Příznačné jsou některé praktiky představitelů svatováclavské kanceláře. „*Kriminální živel*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 393) Veverka je například opakovaně internován za zpochybňování autority vedení, čímž jsou připomínány akty potlačování svobodného projevu a rovněž ilustrovány procesy s politickými vězni v dobách komunistického režimu. Za odvolání názorů je mu pak přislíben návrat k útvaru. „*VEVERKA: Já nevím. Tak já chci vyjet národu na pomoc, poněvadž je mu zle. Ale kvůli tomu musím prohlásit, že když mu je zle, tak se vyjíždět nemá. Dává to smysl?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383). Toto stanovisko má dokonce ztvrdit i písemně, čímž se navracíme k problematice formálního podepisování dokumentů, jejichž obsah je v rozporu s názory signatářů a který je nám rovněž dobře znám z dějin komunistického Československa. „*SMIL: Podívej, o Hynkovi víme svoje. Ale chceš zpátky na velitelské místo? Chceš. Tak mu tady podepiš, že to s tou Bílou horou tak nemyslíš, a můžeš jít. VEVERKA: Ale já to tak myslím. SMIL: Mysli si, co chceš, ale tady mi podepiš, že to tak nemyslíš. Copak je to tak složité?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 385). Veverka je v podstatě nucen podepsat přiznání viny.

Výmluvné je také parodické ztvárnění schvalování nových zákonů. Ve chvíli, kdy přednosta hodlá upravit pravidla souboje mečů ve svůj prospěch, využívá vlastního autoritativního postavení k vykonstruovanému hlasování: „*SMIL: Ale žádný takový paragraf tady není. HYNEK: Tak tam ode dneška bude. Kdo je pro? Já. Kdo je proti? Nikdo. Zdržel se někdo hlasování? Není tomu tak. Děkuji vám*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 393). Odraz komunismu ilustruje i zvyk zatajovat nepříjemné záležitosti ve snaze nerozlítit nejvyšší vedení. Připomeňme výrok příchozího Moraváka během bělohorské bitvy: „*SMIL: Uznáš snad, Veverko, že jsou slova, která se do svatého ucha říkat nedají. Včil jsme v řiti! To prostě nešlo. VEVERKA: Jak se má velitel správně rozhodnout, když se mu tají, kde jsme*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 383).

Satirický vrchol představuje Chvojková žádost o přeformulování písemné zprávy o jeho přítomnosti v hoře: „*Já bych to neviděl jako pozvání vojsk. Teď bych to viděl takhle:*

vyzýval blanické vojsko, aby nikam nejezdilo, že si s tím císař pán poradí sám. Kdybyste byl, pane přednosto, tak laskav a podepsal mi to...“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 398). Jeho výrok nás navrácí k událostem roku 1968, na které cimrmanologové naráželi již v rámci semináře. O „pozvání vojsk“ se obecně hovoří v souvislosti se zvacím dopisem, který jistí zástupci komunistické strany zaslali někdejšímu nejvyššímu představiteli Sovětského svazu, Leonidu Brežněvovi, a který se tak stal záminkou pro invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Jeho signatáři se později, obdobně jako učitel Chvojka, od celé záležitosti distancovali.

Dunění hory

Dunění posvátné hory je jedním z klíčových motivů klasických pověstí o Blaníku. Může být vyloženo čistě jako symbol přítomnosti blanického vojska v hoře, tradičně je však vnímáno jako předzvěst významných událost, jelikož značí jeho bdělost. Ať už za účelem zachránit vlast nebo jen napojit koně, když do okolí zazní „*temné dunění, ztlumený rachot bubnův i polnice hlas*“ (Jirásek, 2001, s. 334), blaničtí rytíři opouští své sídlo. Toto „*zlověstné dunění*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 381) rezonuje celou hrou, v jejím závěru se mu ovšem dostává zcela nové interpretace.

Obsaženo je již v úvodní vypravěčské replice, coby symbol výjezdu vojska je pak implicitně zahrnuto v nárcích Veverky nad jeho dosavadní nerealizací. Otázku, kterou autoři tímto způsobem iniciují v hlavách diváků již od počátku inscenace, později verbalizuje učitel Chvojka: „*A mám tam jednoho nadaného žáka, jmenuje se Havránek, on je to takový šťoura, a já se vám vždycky až bojím té chvíle, kdy on zase zvedne tu svou protivnou ručičku a zeptá se: A pane učiteli, proč nevyjeli, proč nám nepřijeli na pomoc? Co já mám tomu dítěti odpovědět?*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 393).

Rytíři svatováclavské kanceláře svou dosavadní letargii obhajují nedostatečnou informovaností o dění venku, dále tím, že bitvy byly na zásah blanického vojska příliš krátké: „*Vždyť jenom než my to všechno probudíme, než se to nahoře rozhodne...*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 393), nebo naopak příliš dlouhé, případně jejich nedostatečnou závažností. Jakékoli nezávislé akce na podporu národa jsou přísně zapovězeny a když se jich velitel lipanské druhé jízdní přeci jen dopouští, je za ně exemplárně trestán a vystaven posměškům ze strany přednosty kanceláře: „*HYNEK: Tak jsme se zase projeli, co? Vybojovali zase nějakou rozhodnou bitvu, co? Pomohli jsme národu*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 396).

Podmínka, že národu musí být nejhůře, kterou tak nerozvážně předznamenalí ve svých dílech autoři klasických blanických pověstí, stává se v Cimrmanových rukou záminkou pro to, aby blanické vojsko neopustilo horu nikdy. Tato myšlenka nejzřetelněji vyvstává v závěru hry: „*UČITEL: Já bych to tedy shrnul asi takhle: Máme své české vojsko, je dobře vyzbrojeno a vycvičeno, je stále v pohotovosti, bedlivě sleduje, co se v Čechách děje, a čeká, až bude národu nejhůře. Říkám to dobře? SMIL: Dobře to říkáš. A ještě jim řekni, že nikdy nebylo tak zle, aby nemohlo být ještě hůř*“ (Cimrman, Smoljak, Svěrák, 2009, s. 399). Dotažena je pak finální vypravěčskou replikou, během níž se díky výmluvné zvukové kulise symbol hrdinského výjezdu blanického vojska mění v podobenství o lhostejnosti k útrapám národa. K tomuto poselství se vyjádřil i sám Zdeněk Svěrák: „*Hru Blaník (...) jsme se Smoljakem psali na přelomu let 1988-89. Myšlenka, že legendární podzemní vojsko zase nevyjede, i když dobře ví, jak by ho národ potřeboval, se nám jevila jako aktuální*“ (Svěrák, 1993, s. 47).

3. Didaktické využití divadelní hry *Blaník*

V následující kapitole předkládáme metodické náměty pro efektivní využití divadelní hry *Blaník* ve výuce žáků vyšších ročníků základních škol. Popsaná čtenářská lekce s názvem *S Cimrmanem za pověstí* představuje ucelený soubor patnácti pracovních listů,³¹ které jsou součástí příloh diplomové práce.

V rámci zkoumání didaktického potenciálu zvoleného díla jsme identifikovali několik klíčových aspektů. Žáci se jeho prostřednictvím seznamují s osobností populárního fiktivního génia, současně jsou zasvěceni do specifik tvorby autorské dvojice, která skrze jeho postavu promlouvá. Národní pověst je v podání cimrmanologů zprostředkována netradiční a zábavnou formou. Konfrontací této koncepce s tradičním pojetím pověsti vzniká prostor pro srovnání různých ztvárnění téhož námětu. Obsah dramatu umožňuje tvořivou práci s postavami, prostředím i historickými reáliemi období, do něhož je zasazen děj. S ohledem na politickou aktualizaci blanického tématu se rovněž nabízí interpretace těchto momentů v rámci hry.

3.1 Zaměření čtenářské lekce

Komplexní realizace čtenářské lekce předpokládá elementární znalosti recipientů v oblasti historických událostí revolučního roku 1848 v českých zemích a komunistického režimu v Československu, z tohoto důvodu je lekce primárně určena pro žáky 9. ročníků základních škol. Pracovní listy jsou však koncipovány tak, aby oddíl zaměřený na odraz komunismu v divadelní hře *Blaník* bylo možné vynechat, čímž lze lekci variovat také pro výuku žáků 8. tříd. Předpokládaná časová dotace činí dvě až tři vyučovací hodiny, v závislosti na specifických podmínkách a charakteru třídy.

Čtenářská lekce zahrnuje čtyři kapitoly,³² implicitně je pak rozdělena na aktivity před čtením, během čtení a po čtení, v souladu s třífázovým modelem učení E-U-R.³³ V evokační fázi se žáci seznamují s fiktivní osobností Járy Cimrmana, který je současně prostřednictvím krátkých promluv provází celou lekcí. Vycházíme z předpokladu, že většina žáků není blíže obeznámena s mýtem o hoře Blaník, tato fáze proto zahrnuje také předvídání stěžejních atributů blanické pověsti na základě veršované repliky vypravěče z úvodu Cimrmanovy hry.

---

³¹ včetně úvodní strany

³² Opatřené názvy *Kdo je Jára Cimrman?; Pověst o posvátné hoře; Cimrmanovo pojetí blanické pověsti a Ohlédnutí za četbou.*

³³ Model odpovídá konstruktivistické koncepci výuky. Zahrnuje fáze evokace, uvědomování a reflexe.

Fázi uvědomění otevírá analýza tradiční koncepce blanických rytířů, jak ji ve svém díle předkládá Alois Jirásek, její jádro však spočívá v interpretaci specifického pojetí pověsti v divadelní hře *Blaník*. Předmětem reflexe je pak především srovnání obou koncepcí a postihnoutí klíčových myšlenek Címrmanova díla.

Pracovní listy obsahují celkem osm ukázek. Vybraná část z knihy *Staré pověsti české* reprezentuje klasické pojetí blanických pověstí. K prostorovému ukotvení děje hry slouží úryvek ze seminární části představení, ve kterém címrmanologové popisují vnitřní strukturu hory. Šest ukázek pochází přímo z jednoaktovky a byly pečlivě zvoleny tak, aby ilustrovaly ústřední motivy hry a klíčové momenty děje, reflektovaly jeho historický kontext i okolnosti vzniku dramatu a současně umožňovaly rozvoj čtenářských strategií a tvořivou práci s textem.

3.2 Metodické pokyny pro učitele

Níže uvádíme metodické pokyny ke čtenářské lekci, které by měly sloužit jako komplexní nástroj učitele při začleňování díla do výuky. Představujeme shrnutí zaměření lekce a její ukotvení v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání*, rozvíjené čtenářské strategie a uplatněné metody, potřebné pomůcky, principy společné práce v rámci lekce, obsah i možná řešení jednotlivých otázek a úkolů.

Název čtenářské lekce: S Címrmanem za pověstí

Ročník: 8.–9.

Časová dotace: 2–3 vyučovací hodiny

Cíl čtenářské lekce: Žák vlastními slovy interpretuje hlavní myšlenky divadelní hry *Blaník* a porovnává dané pojetí pověsti s její tradiční podobou v díle *Blaničtí rytíři* od Aloise Jiráska.

Rozvíjené klíčové kompetence:

kompetence komunikativní

kompetence sociální a personální

kompetence digitální

Mezipředmětové vztahy: český jazyk a literatura – dějepis

Použité metody: Vennovy diagramy, pětilístek, klíčová dírka, časová osa, výzově-otázkové podněty

Rozvíjené čtenářské strategie: kladení otázek k textu, předvídání, usuzování, shrnování podstatných informací, syntéza, hledání souvislostí, identifikace nejdůležitějších myšlenek a témat textu, vytváření vizuálních a jiných smyslových představ

Pomůcky: pracovní listy (viz přílohy), mobilní telefony, psací potřeby, pastelky

Úvod

Žáci obdrží soubor pracovních listů, následně jsou seznámeni se způsobem práce v rámci čtenářské lekce. Považujeme za nezbytné žáky předem upozornit, že není žádoucí číst ani vyplňovat obsah textů nezávisle na instrukcích učitele. Tímto způsobem by se žáci ochuzovali o čtenářský zážitek, současně by docházelo k narušování kolektivní práce. Po společném předčítání jednotlivých ukázek a doprovodných komentářů jsou žáci vyzváni k samostatnému zodpovídání příslušných otázek, potažmo plnění zadaných úkolů. Každá fáze je následována společnou kontrolou a reflexí odpovědí v rámci třídy.

Aktivity před čtením

Společné předčítání úvodní promluvy Járy Cimrmana.

Úkol č. 1

Žáci vyhledávají informace o anketě *Největší Čech* z roku 2005, v níž se volila „největší osobnost naší historie i současnosti“ a ve které Cimrman, přestože obdržel nejvíce hlasů, nemohl zvítězit. Aktivitou směřujeme k uvědomění, že Jára Cimrman je fiktivní postava.

Možné řešení: *Jára Cimrman nemohl vyhrát, protože Česká televize zakázala účast fiktivních postav v anketě.*

Úkol č. 2

Úkolem žáků je zjistit okolnosti vzniku postavy Járy Cimrmana, konkrétně kdy a kde zaznělo jeho jméno poprvé. Cílem je časové ukotvení počátků cimrmanovské tvorby.

Možné řešení: *Jméno Járy Cimrman poprvé zaznělo 16. září 1966 v rozhlasovém pořadu *Vinárna U Pavouka*. Postavu vytvořili Jiří Šebánek a Zdeněk Svěrák.*

Úkol č. 3

Žáci vyhledávají informace o odvětvích, v nichž měl Cimrman vynikat. Jelikož zasahoval téměř do všech oblastí lidské činnosti, dochází k objasnění označení „univerzální český génius“. Žáci příkladem uvádí pět oborů a zaznamenávají je do příslušných políček.

Možné řešení: *divadlo, hudba, sport, pedagogika, kriminalistika...*

Úkol č. 4

Smyslem aktivity je utváření vizuálních představ o možné podobě Cimrmana, která obecně není známa. Žáci své pojetí kreativně ztvární formou drobného portrétu.

Možné řešení: *autentická ilustrace*

Společná kontrola a reflexe odpovědí v rámci třídy. Žáci srovnávají své portréty Cimrmanů. Možná realizace formou „galerie obrázků“ – žáci vystaví svá zpracování na lavici a poté procházejí třídu a prohlíží si práce spolužáků. Následuje předčítání krátké veršované vypravěčské repliky z úvodu hry *Blaník* a Cimrmanova doprovodného komentáře.

Úkol č. 5

Žáci na základě ukázky předvídají, ke které posvátné hoře se pověst vztahuje. Jako nápověda může posloužit zmíněná řeka Blanice.

Možné řešení: *Blaník, Říp, Sněžka...*

Úkol č. 6

Žáci z indicie uvedené v textu ukázky usuzují, kdo by v hoře mohl sídlit.

Možné řešení: *Rytíři nebo vojáci („vyoral přilbici“).*

Úkol č. 7

V ukázce je zmíněno, že obyvatelé hory na něco čekají. Žáci se zamýšlí, co je onou událostí, případně jaká bude reakce obyvatel hory, až daná událost nastane.

Možné řešení: *Obyvatelé hory čekají, až bude národ v ohrožení, aby mu mohli v plné zbroji vyrazit na pomoc.*

Úkol č. 8

Žáci předvídají, co znamená „zlověstné dunění“, které se dle vypravěče ozývá z hory. Později budou mít možnost srovnat svůj odhad s Cimrmanovou unikátní interpretací této skutečnosti.

Možné řešení: *Zlověstné dunění značí, že rytíři se chystají opustit horu v sedlech svých koní.*

Společná reflexe odpovědí žáků v rámci třídy.

Aktivity během čtení

Následuje předčítání Cimrmanova doprovodného komentáře a ukázky z pověsti o blanických rytířích v podání Aloise Jiráska.

Úkol č. 9

Žáci na základě vlastních znalostí či čtenářských zkušeností vyvozují, ze kterého díla ukázka pochází.

Možné řešení: *Staré pověsti české*

Úkol č. 10

Žáci objasňují, kdo je vůdcem Jiráskova blanického vojska. Jára Cimrman se ve svém díle touto skutečností inspiroval, žáci tak později budou mít možnost srovnat různá ztvárnění téhož blanického velitele.

Možné řešení: *svatý Václav*

Úkol č. 11

Úkolem žáků je shrnout obsah pověsti tvořivou komiksovou formou. V rámci pracovního listu jsou předpřipravena čtyři pole, cílem je tedy pečlivě zvolit a následně kreativně ztvárnit čtyři klíčové momenty příběhu.

Možné řešení: *autentická ilustrace (např. hora Blaník – spící rytíři – útok na vlast – vyjetí blanického vojska)*

Úkol č. 12

Žáci vytvoří pětilístek zaměřený na téma blanické vojsko. Jeho charakteristika je v textu implicitně nastíněna, aktivita však směřuje především k reflexi vlastních představ žáků o blanických hrdinech.

Možné řešení:

Úkol č. 13

Žáci na základě informací obsažených v ukázce vlastními slovy formulují, za jakých podmínek blaničtí rytíři vyjedou z hory.

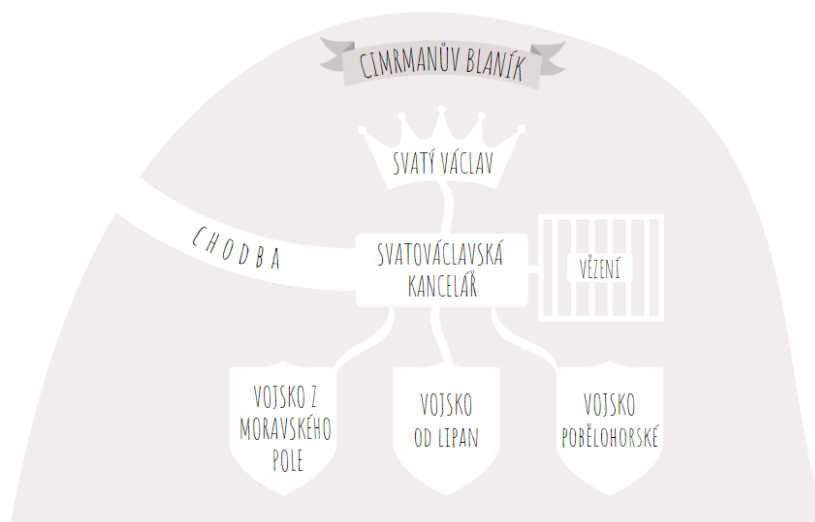
Možné řešení: *Blanické vojsko vyjede z hory, až nám bude nejhůře, až na naši zemi zaútočí tolik nepřátel, že bude hrozit její zánik.*

Společná kontrola a reflexe odpovědí žáků v rámci třídy. Žáci ve dvojicích porovnají své komiksy, uvádějí, které momenty pověsti vnímají jako klíčové. Následuje předčítání Cimrmanova dopisu Aloisi Jiráskovi a dvou doprovodných komentářů.

Úkol č. 14

Na základě informací z úryvku seminární části představení, v němž přednášející prezentuje Cimrmanův „Řez horou Blaník“, žáci graficky ztvární vlastní představu vnitřního uspořádání hory. Vzhledem k povaze úkolu si žáci příslušný text pročítají individuálně. Aktivita směřuje k prostorovému vymezení děje Cimrmanovy hry.

Možné řešení:

Žáci si v rámci dvojic porovnají svá zpracování. Následuje předčítání Cimrmanova komentáře a první ukázky ze hry *Blaník*.

Úkol č. 15

Žáci na základě formy a strukturace textu rozhodují, o jaký literární druh se jedná, respektive jakým způsobem je Cimrmanova pověst ztvárněna. Vypovídající je především textová dvourvrstevnost, střídání replik jednotlivých postav a uvedené scénické poznámky. Vycházet lze však také z jejich obsahu, např. „*Když se obecnstvo rozkouká*“. V rámci reflexe by žáci měli být vedeni ke zdůvodnění svých odpovědí.

Možné řešení: *drama, divadelní hra*

Úkol č. 16

Žáci na základě obsahové stránky úryvku určují, ze které části představení pochází, svá tvrzení podporují konkrétními příklady z textu.

Možné řešení: *Úryvek pochází z úvodu hry, protože na začátku je uveden popis scény a také že se na jevišti zvolna rozsvítí a obecnost se rozkoukává. Rovněž obsah ukázky naznačuje, že děj hry teprve začíná, jelikož Šlupka probouzí spící osazenstvo kanceláře a vyrazí na výzvědy.*

Úkol č. 17

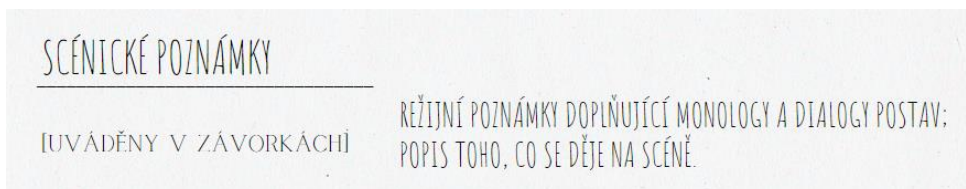
Aktivita je zaměřena na práci s postavami. Žáci uvádějí, které postavy v ukázce vystupují. Následně v textu vyhledávají, jaký post v rámci svatováclavské kanceláře zastává rytíř Hynek („ŠLUPKA: *Vím, pane přednosta*“) a usuzují, jaká by mohla být funkce zřízence Šlupky. Post rytíře Veverky žáci doplní později.

Možné řešení: *Hynek (funkce: přednosta), Šlupka (funkce: informátor/zvěd/špeh), Veverka*

Úkol č. 18

Žáci se zamýšlí nad funkcí poznámek uvedených v závorkách divadelního textu, vytváří vlastní slovníkové heslo. Tímto způsobem jsou podněcováni ke schopnosti stručně formulovat podstatné informace.

Možné řešení:

Úkol č. 19

Při čtení dochází k utváření vizuálních představ. Žáci graficky ztvární, co by spatřili, kdyby do kanceláře nahlédli skrze klíčovou díрку. Mohou při tom vycházet z úvodního popisu scény, nebo se realizovat čistě na základě vlastní fantazie.

Možné řešení: *autentická ilustrace*

Úkol č. 20

Úkolem žáků je představit si život uvnitř hory a pokusit se zachytit zdejší atmosféru. Aktivita směřuje k utváření smyslových představ a hledání souvislostí mezi textem a osobními

zkušenostmi žáků. Předpokládáme, že popis bude vycházet z osobních vzpomínek žáků na návštěvu jeskyně či dolu, případně sklepu, pudy apod.

Možné řešení: *Uvnitř hory bych se nejspíš cítil(a) trochu sklíčeně, protože je tu pravděpodobně zima a také zde nejsou žádná okna, takže prostředí bude celkově dost ponuré. Také vzduch bude nejspíš vlhký a možná i cítit plísní.*

Společná kontrola a reflexe odpovědí žáků v rámci třídy. Následuje předčítání Cimrmanova komentáře a druhé ukázky ze hry *Blaník*.

Úkol č. 21

Žáci vlastními slovy formulují, z čeho plyne nespokojenost postavy Veverky s příchozími pokyny svatého Václava. Aktivitou poukazujeme na lhostejné stanovisko vrchního velitele hory k dění v zemi.

Možné řešení: *Obsah pokynů se nijak nevyslovuje k chvění hory a poplašnému zvonění, respektive k událostem, které je zapříčinily. Namísto burcování blanického vojska k vyjetí se svatý Václav zaobírá malichernou problematikou vzájemných gratulací Vítů, kteří toho dne slaví svátek.*

Úkol č. 22

Žáci hodnotí chování postav, konkrétně reakci rytířů Hynka a Smila na příchozí rozkazy. Dochází k uvědomění, že jejich postoj stojí v přímém kontrastu s nevolí odbojného Veverky.

Možné řešení: *Pro Smila je více než obsah rozkazů zásadní jejich archivace, Hynek je s nimi nadmíru spokojen, jelikož si udělal jasno v tom, jak by si Vítové měli gratulovat.*

Úkol č. 23

Aktivita navazuje na úkol č. 17. Žáci na základě ukázky usuzují, jaký post v rámci svatováclavské kanceláře zastává rytíř Smil. Svě odpovědi značí do příslušné kolonky na osmé straně pracovního listu.

Možné řešení: *kronikář/archivář*

Úkol č. 24

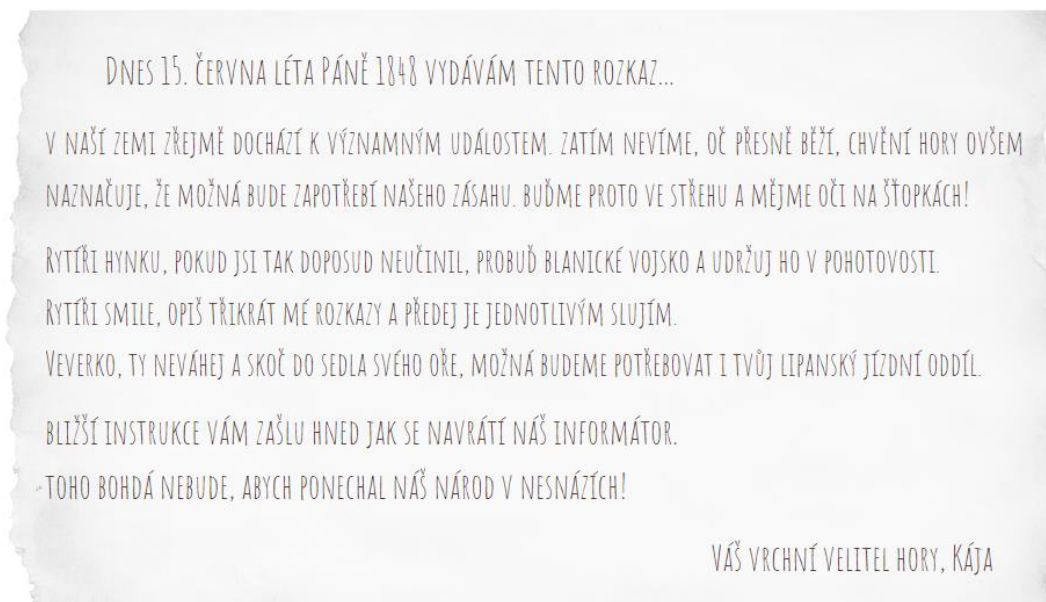
Žáci se zamýšlí nad spojením „*spánková pohotovost*“, které svatý Václav užil ve svých pokynech. Na základě znalostí z oblasti literární teorie výraz identifikují jako *oxymóron*.

Možné řešení: *Jedná se o spojení slov, jejichž význam se vzájemně vylučuje. Tento umělecký prostředek označujeme jako oxymóron nebo protimluv.*

Úkol č. 25

Žáci se vžijí do role vrchního velitele hory. Formou dopisu literární postavě sepíší vlastní rozkazy pro příslušníky svatováclavské kanceláře. Mohou se vyjádřit obecně, nebo své pokyny adresovat konkrétním postavám.

Možné řešení:

Úkol č. 26

Z rozkazů svatého Václava vyplývá, že se píše rok 1848. Žáci uvádí, jak bývá tento rok obecně označován, respektive s jakými významnými událostmi se pojí. Dochází tak k časovému ukotvení děje hry a současně k objasnění příčin poplašného zvonění v blanické hoře.

Možné řešení: *Děj ukázky se odehrává v roce 1848. V té době se v důsledku zhoršujících se hospodářských a politických poměrů v Evropě zvedla revoluční vlna, která zasáhla i naše země. Proto bývá tento rok obecně označován jako revoluční rok 1848. Příčinou poplašného zvonění v hoře by tedy mohly být všeobecné nepokoje.*

Společná kontrola a reflexe odpovědí v rámci třídy. Následuje předčítání Cimrmanova komentáře a třetí ukázky ze hry *Blaník*.

Úkol č. 27

Žáci stručně objasní, co je míněno císařovým příslibem konstituce, o kterém v ukázce hovoří učitel Chvojka. Cílem aktivity je především ověření porozumění textu a schopnosti aplikovat poznatky z hodin dějepisu.

Možné řešení: *Konstituce je cizí výraz pro slovo ústava. Habsburský císař Ferdinand I. přislíbil přeměnu dosavadní absolutní monarchie, která garantovala soustředěnost veškeré moci v rukou panovníka. Nahradit ji měla monarchie konstituční, v rámci níž je panovníkova moc omezená ústavou.*

Úkol č. 28

Aktivita cílí na aktivní práci s historickým kontextem děje hry. Žáci na příslušnou časovou osu zaznamenávají významné milníky revolučního roku 1848 v českých zemích, uvedené v textu ukázky. Následně v dostupných zdrojích vyhledávají jejich přesné datace. V této fázi by časová osa měla obsahovat tři události.

Možné řešení:

Společná kontrola a reflexe odpovědí v rámci třídy. Žáci si ve dvojicích porovnají svá zpracování časových os. Následuje předčítání Cimrmanovy promluvy a čtvrté ukázky ze hry *Blaník*.

Úkol č. 29

Žáci vyhledávají informace o premiéře hry. Prostřednictvím aktivity dospějí ke zjištění, že drama *Blaník* bylo uvedeno čerstvě po sametové revoluci.

Možné řešení: 1990

Úkol č. 30

Žáci identifikují prostředky politické aktualizace blanické pověsti v rámci ukázky. Cílem aktivity je postihnout jinotajných narážek na praktiky komunistického režimu, které autoři implicitně zahrnuli do své hry.

Možné řešení: *Veverkovi je zakázán návrat k lipanskému oddílu, dokud neodvolá, že by blanické vojsko mělo vyjet národu na pomoc. Toto stanovisko má dokonce ztvrdit i podpisem. Autoři poukazují na potlačování svobodného projevu v dobách komunistického režimu v Československu, které bylo mnohdy vymáháno nátlakem a různými formami*

zastařování. Znázorněno je také podepisování dokumentů o přiznání viny, ke kterému byli lidé často nuceni, ačkoliv se nemuseli dopustit žádného trestného činu.

Úkol č. 31

Žáci aplikují znalost pojmů z oblasti jazykové a literární teorie. Z nabídky volí výrazy, které odpovídají principům uplatněným v ukázce a naopak vylučují ty, které s jejím obsahem nijak nesouvisí.

Možné řešení: *satira, jinotaj, paralela*

Společná kontrola a reflexe odpovědí v rámci třídy. Následuje předčítání Cimrmanova komentáře a poslední ukázky ze hry *Blaník*.

Úkol č. 32

Aktivita navazuje na úkol č. 28. Žáci na příslušnou časovou osu zaznamenávají další významné milníky revolučního roku 1848, uvedené v textu ukázky. Dochází k objasnění příčin konce pražského červnového povstání.

Možné řešení:

Úkol č. 33

Žáci reflektují obsah celého příběhu. Zamýšlí se, zda Cimrmanovo blanické vojsko někdy skutečně opustí horu. Aktivitou utváříme myšlenková východiska pro pozdější diskuzi ohledně poselství hry.

Možné řešení: *Podle mého názoru rytíři z Blaníku nikdy nevyjedou. Kromě Veverky, který by nejraději už už sedlal koně ve jménu záchrany vlasti, jsou rytíři svatováclavské kanceláře k revolučnímu dění v zemi celkem lhostejní, protože přeci „nebudou sedlat koně při každé lapálii“ a „nikdy nebylo tak zle, aby nemohlo být ještě hůř“. Ani rozkaz velitele hory, svatého Václava, se nijak nevyslovil k otázce vyjetí vojska. Informátor Šlupka je zase více než povstáním zaujat hrou s kuželkami.*

Úkol č. 34

Žáci z obsahu závěrečné ukázky usuzují, co je příčinou zlověstného dunění, které se ozývá z Blaníku. Následně Cimrmanovu interpretaci této skutečnosti srovnávají s vlastním odhadem v úvodu čtenářské lekce.

Možné řešení: *Zlověstně dunění neznamená nic víc a nic méně, než že rytíři hrají kuželky. V úvodu čtenářské lekce jsem odhadoval(a), že dunění doprovází jejich slavný výjezd z hory.*

Společná kontrola a reflexe odpovědí žáků.

Aktivity po čtení

Úkol č. 35

Prostřednictvím aktivity se žáci dozví, kde má blanická pověst svůj původ. Jejich úkolem je vyhledat a zaznačit do mapy přibližnou polohu Blaníku.

Možné řešení:

Úkol č. 36

Žáci hledají souvislosti mezi blanickou pověstí a jinými příběhy o posvátných horách, které znají. V rámci reflexe mohou nastínit jejich obsah.

Možné řešení: *pověst o hoře Říp, pověst o svatém Hostýně, pověst o Radhošti...*

Úkol č. 37

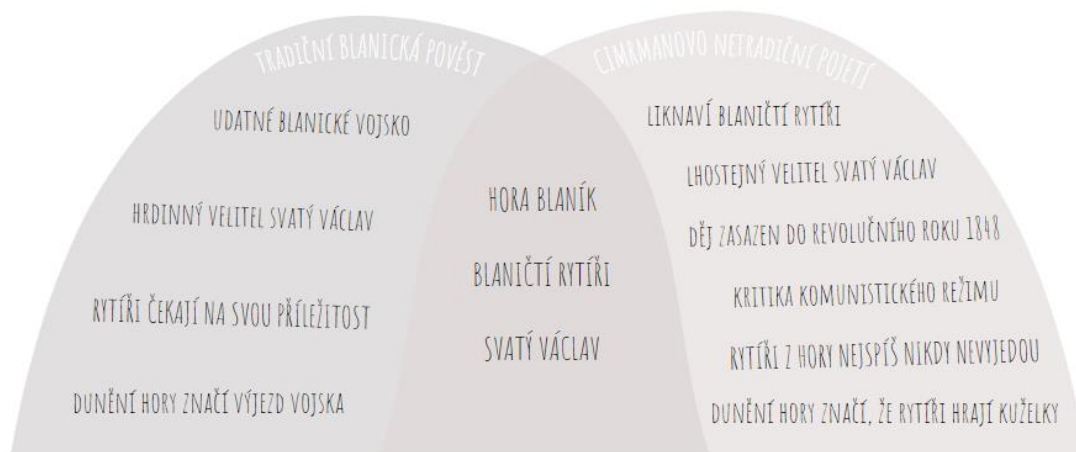
Žáci pohlížejí na pověst v kontextu dějin naší země. Samostatně hodnotí, která situace či událost si žádala vyjetí blanického vojska na pomoc národu.

Možné řešení: *Myslím, že blanické rytíře jsme nejvíce potřebovali v dobách druhé světové války. Kvůli nacistické okupaci se náš národ ocitl v opravdové nouzi. Ve velké míře byla omezována jeho autonomie, docházelo k hrubému porušování lidských práv a zemřelo mnoho nevinných lidí.*

Úkol č. 38

Metodou Vennových diagramů žáci srovnávají různá pojetí blanické pověsti – tradiční verzi v díle Aloise Jiráska s moderní koncepcí v Cimrmanově hře.

Možné řešení:

Úkol č. 39

V rámci diskuze celé třídy žáci reflektují obsah dramatu a zamýšlí se nad jeho hlavními myšlenkami. Následně formulují poselství, které chce Cimrman prostřednictvím hry předat.

Možné řešení: *Pokud se chceme zbavit utiskujícího režimu, musíme si jako národ pomoci sami a nečekat na cizí pomoc.*

Úkol č. 40

Úkolem žáků je inovovat text veršované vypravěčské repliky o hoře Blaník, se kterou se seznámili v úvodu lekce. Nejprve identifikují uplatněný druh rýmu, následně báseň rozšíří o čtyři vlastní verše s ohledem na poselství dramatu.

Možné řešení:

NAD ŘEKOU BLANICÍ TYČÍ SE HORA,
CHUDÉ TAM POLÍČKO SEDLÁČEK ORÁ.
HLOUBĚJI ZATLAČIL DO ZEMĚ RADLICI,
KOV NA KOV NARAZIL, VYORAL PŘÍLBICI.
TAK POVĚST NELHALA! JSOU TAM A ČEKAJÍ,
DĚTI MÉ, NEPLAČTE, NEZOUFEJ, MŮJ KRAJI!
RUCE PRYČ, CIZÁKU, ZDE DOMOV TVŮJ NENÍ!
Z HORY SE OZÝVÁ ZLOVĚSTNÉ DUNĚNÍ...
NEDBALI RYTÍŘI ŽÁDOSTI VEVERKY,
NADÁLE DŘÍMALI A HRÁLI KUŽELKY.
A TAK SI NÁROD, V NEMILOST DÁN,
MUSEL ZAS PRO JEDNOU POMOCI SÁM.

Společná kontrola a reflexe odpovědí žáků. Předčítání vybraných pokračování básně o hoře Blaník.

Náměty pro další práci s dílem

Úkol č. 41

Žáci se vžijí do role blanických rytířů. Stanoví fiktivní ohrožení země, následně se rozdělí na dva týmy, zastávající stanovisko k vyjetí či naopak nevyjetí z hory. Toto stanovisko nutně nemusí korespondovat s jejich skutečnými názory, smyslem aktivity je především rozvoj týmové spolupráce, asertivního vystupování a schopnosti efektivně argumentovat a obhajovat svá tvrzení.

Úkol č. 42

Žáci dramaticky ztvární scénku inspirovanou divadelní hrou *Blaník*. Mohou pracovat v menších skupinách (3–4 žáci) a rozdělit si role jednotlivých postav. Aktivitu lze však variovat pro větší skupiny, v rámci nichž si žáci rozdělí role režiséra, scénáristy, herců, kostymérky apod.

4. Ověření metodických námětů v praxi

S ohledem na zaměření naší práce jsme se rozhodli přistoupit také k praktickému ověření efektivity navržených didaktických materiálů a k zhodnocení funkčnosti užitých metod pro práci s textem v procesu výuky. Níže uvádíme stručnou charakteristiku třídy, ve které byla čtenářská lekce realizována, a dále popis a reflexi samotného vyučovacího procesu. V závěru kapitoly předkládáme návrhy možných úprav metodických námětů, reflektující naše zjištění.

4.1 Charakteristika vybrané třídy

Pro účely praktické realizace čtenářské lekce byla vybrána Základní škola, Kroměříž, Komenského náměstí 440, příspěvková organizace. Ověření proběhlo v březnu roku 2024 s žáky 9. ročníku ve dvou po sobě jdoucích vyučovacích hodinách literární výchovy. Výuky se účastnilo celkem 24 žáků.

Třída již absolvovala dvě čtenářské lekce tohoto typu v rámci našeho působení na škole během souvislých pedagogických praxí v říjnu 2023, byla tedy předem obeznámena s některými náležitostmi průběhu práce. Jedná se o kolektiv aktivních žáků, projevujících zájem o tvořivou práci s texty a literární výchovu obecně. Při výuce byla přítomna i cvičná učitelka, která se společně s žáky účastnila celé lekce, aby nám v jejím závěru mohla poskytnout odbornou zpětnou vazbu.

4.2 Reflexe vyučovacího procesu

Žáci obdrželi soubor pracovních listů, následně jim byly připomenuty některé ze zásad společné práce – není vhodné číst obsah ukázek dopředu, ani vyplňovat příslušné úkoly nezávisle na instrukcích, neboť usilujeme o kolektivní práci v rámci celé třídy. Současně byli vyzváni, aby se nebáli odpovídat, jelikož smyslem mnoha úkolů je prezentace vlastních úsudků a názorů či sdílení dojmů, případně cílí na ověření porozumění textu či jeho kontextu, proto každá odpověď má svou výpovědní hodnotu.

V úvodu hodiny jsme se třídy dotázali, zda již někdy slyšela o osobě Jára Cimrmana. Až na dvě výjimky byl fiktivní český myslitel žákům dobře znám a zjištění, že čtenářská lekce se bude vázat právě k jeho dílu, se pro ně stala výrazně motivujícím faktorem. Následně si žáci mezi sebou zvolili „Cimrmana vypravěče“, který bude třídě předčítat jeho promluvy a komentáře k obsahu pracovních listů. Kapitulu „*Kdo je Jára Cimrman?*“

byli žáci schopni zpracovat během několika málo minut. V souladu s očekáváním prokázali schopnost rychle a efektivně vyhledávat informace na internetu. V rámci úkolu zaměřeného na výčet odvětví, v nichž měl Cimrman vynikat, mnoho žáků uvedlo prostou ale správnou odpověď, že vynikal ve všem. Příjemným překvapením pro nás byla míra kreativity, kterou žáci projevili při zpracování cimrmanovských portrétů. Pro jejich vzájemnou prezentaci jsme zvolili formu „galerie obrázků“ – žáci vystavili svá zpracování na lavici a poté procházeli třídu a prohlíželi si práce spolužáků. Ztvárnění, která byla třídou vyhodnocena jako nejzdařilejší, jsou součástí příloh diplomové práce.

Úvodní část kapitoly „*Pověst o posvátné hoře*“, jejímž cílem bylo především předvídání stěžejních prvků blanické pověsti, potvrdila náš předpoklad, že většina žáků s jejím obsahem není obeznámena. Žáci v odpověď na otázku „*O jakou horu by se podle tebe mohlo jednat?*“ často uváděli příklady jiných, známějších českých hor. Tuto skutečnost vnímáme jako pozitivní, jelikož odpovědi žáků tím pádem pramenily čistě z předvídání a usuzování na základě textu veršované repliky. V rámci tvorby pětilístku bylo zapotřebí třídě blíže objasnit formu očekávaných odpovědí. Pro mnohé žáky bylo obtížné pochopit ze zadání, že ve druhém řádku mají uvádět pouze přídavná jména, ve třetím slovesa apod.

V úvodu kapitoly „*Cimrmanovo pojetí blanické pověsti*“, kdy třída dle instrukcí cimrmanologů vytvářela schéma vnitřní struktury hory Blaník, byla žákyně zdatná v kresbě požádána, aby vytvořila nákres na tabuli. Její práce byla následně oceněna potleskem. Pro předčítání jednotlivých ukázek ze hry *Blaník* si žáci rozdělili role postav a vypravěče. Ve druhé vyučovací hodině byl tento postup nahrazen promítáním jednotlivých úryvků z inscenace hry. Tuto obměnu jsme zvolili především z časových důvodů. Způsob práce, při kterém měli žáci po předčítání či promítání jednotlivých ukázek prostor pro samostatné zpracování odpovědí, ovšem zůstal zachován. Žáci se v rámci reflexí jednotlivých fází aktivně hlásili, překvapením pro nás byla jejich úspěšnost při odhalování jinotajných narážek na komunistický režim ve čtvrté ukázce ze hry. Problematictější místem se ukázalo být historické ukotvení děje hry. Některým žákům bylo nutno přiblížit klíčové momenty pražského červnového povstání, jelikož si toto učivo nepamatovali.

Pro kapitolu „*Ohlédnutí za četbou*“ byl zvolen kolektivní způsob práce – příslušné otázky třída zodpovídala společně, žáci si pouze dělali poznámky do svých pracovních listů. Dle předpokladu bylo za nejprůhodnější chvíli pro výjezd blanického vojska všeobecně označováno období druhé světové války. Ke stanovení poselství hry bylo nutno přispět

několika návodnými otázkami. Žáci v závěru lekce samostatně sepsali velmi originální pokračování básně o hoře Blaník, příklad zpracování je rovněž součástí příloh diplomové práce. Vzhledem k časovým možnostem jsme dvě poslední, komplexnější aktivity (argumentační soutěž a dramatické ztvárnění scénky ze hry *Blaník*) ponechali skutečně jen jako námět pro další práci s dílem.

Lze konstatovat, že třída byla v rámci čtenářské lekce obecně velmi aktivní, většina žáků ochotně prezentovala své odpovědi a zpracování, sdělovala své názory a dojmy z četby. V závěru práce byla realizována krátká slovní reflexe procesu výuky. Z odpovědí žáků vyplývá, že je čtenářská lekce zaujala. Nejnáročnější částí pro ně byla práce s historickým kontextem děje hry, revolučním rokem 1848. Za nejpřívetivější naopak označili ty aktivity, při kterých se mohli umělecky ztvárnit. Zajímavým zjištěním pro nás bylo, že ačkoliv tato skutečnost nebyla naším záměrem, několik úloh souviselo s obsahem cvičných testů k přijímacím zkouškám, které žáci v tomto školním roce absolvovali. Pozitivní zpětnou vazbu nám poskytla i vyučující, která si kopii souboru pracovních listů ponechala pro vlastní budoucí výuku.

4.3 Návrhy možných úprav metodických námětů

Z ověření vyplývá, že námi navržený postup a zvolené metody pro práci s textem jsou funkční, žáci úspěšně splnili všechny zadané aktivity ze souboru pracovních listů. K efektivnějšímu průběhu práce by mohla přispět integrace videa „*Revoluce 1848 v Čechách*“, které je dostupné na vzdělávacím portálu ČT edu. Prostřednictvím této animované ukázky si žáci zopakují všechny informace, potřebné k samostatnému zvládnutí aktivit zaměřených na historický kontext děje dramatu. Jiné zásahy do struktury pracovních listů dle nás nejsou nutné. Dále navrhujeme zvýšení doporučené časové dotace čtenářské lekce na tři až čtyři vyučovací hodiny, s ohledem na realizaci argumentační soutěže a dramatisace scének inspirovaných divadelní hrou *Blaník*, která při původní dotaci nebyla možná.

Závěr

Didaktické zpracování dramatu Divadla Járy Cimrmana dosud nemá v kontextu kvalifikačních prací výraznou tradici. Cíl naší práce spočíval v jejím rozvoji, v přenesení Cimrmanova odkazu do sféry pedagogické praxe, respektive v jeho efektivním zprostředkování žákům pomocí uceleného souboru didaktických materiálů. Pro tyto účely jsme z repertoáru patnácti inscenací divadla zvolili Jevištní podobu historického mýtu, Blaník. S ohledem na náš záměr byla realizována detailní analýza a interpretace, která umožnila identifikaci klíčových aspektů didaktického potenciálu díla. Následně jsme představili komplexní čtenářskou lekci s názvem *S Cimrmanem za pověstí*, usilující o podporu čtenářství využitím metod pro tvořivou práci s textem a aktivit směřujících k rozvoji čtenářských strategií.

Vzhledem k výsledkům praktického ověření metodických námětů se domníváme, že stanovené cíle byly naplněny v plném rozsahu. Analýza prací žáků prokázala, že bez výjimky úspěšně absolvovali všechny zadané aktivity. Vypovídajícím faktorem pro nás byla především schopnost interpretovat klíčové myšlenky dramatu a následně je komparovat s tradičním zněním blanické pověsti, které ve svém díle předkládá Alois Jirásek. Z vlastní reflexe vyučovacího procesu, vyjádření recipientů i zpětné vazby poskytnuté přítomným pedagogem vyplývá, že zvolené ukázky i formulace zadání příslušných aktivit jsou pro žáky srozumitelné, čtenářská lekce zprostředkovává poznání funkční, zábavnou formou a přispívá k aktivnímu zapojení žáků do procesu výuky. Je ovšem nezbytné uzpůsobit přípravnou fázi lekce i časovou dotaci její realizace specifickým podmínkám a potřebám třídy. Z tohoto důvodu navrhuje případnou integraci vzdělávacího videa přibližujícího historický kontext děje hry.

Výsledky naší práce mohou být využity jako metodický nástroj pro začlenění díla do výuky literární výchovy. K tomuto účelu slouží podrobné metodické pokyny pro učitele, které byly představeny v rámci třetí kapitoly. Současně se práce může stát východiskem pro další publikace, zabývající se didaktickým potenciálem divadelních her Divadla Járy Cimrmana a jejich praktickým využitím v rámci výchovně vzdělávacího procesu.

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Primární zdroje

CIMRMAN, Jára da, Ladislav SMOLJAK a Zdeněk SVĚŘÁK. *Hry a semináře: úplné vydání*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-973-4.

CIMRMAN, Jára, Ladislav SMOLJAK a Zdeněk SVĚŘÁK. *Blaník: jevištní podoba českého mýtu* [audiovizuální záznam na DVD]. Praha: Česká televize, 2014.

Sekundární zdroje

BARTOŠ, František Michálek. *Čechy v době Husově: 1378-1415*. Praha: Jan Laichter, 1947.

BROUK, Bohuslav. *Jazyková komika*. Praha: Václav Petr, 1941.

Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-700-8107-4.

DVORSKÝ, Ladislav. *Repetitorium jazykové komiky*. Praha: Novinář, 1984.

HOŘÍNEK, Zdeněk. Járadacimrmanismus. *Host do domu*. 1969, roč. 16, č. 6, s. 15-16.

HOŘÍNEK, Zdeněk, Ivan VYSKOČIL a Jan DVOŘÁK. *O divadelní komedii*. Praha: Pražská scéna, 2003. ISBN 80-861-0231-9.

JIRÁSEK, Alois. *Staré pověsti české*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-476-9.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6.

MACINTYRE, Stuart. *Dějiny Austrálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-222-1.

MALEČEK, Tomáš. *Divadlo Járy Cimrmana po padesátce...* Praha: Cosmopolis, 2021. ISBN 978-80-271-3238-6.

MAUR, Eduard. *Paměť hor: Šumava, Říp, Blaník, Hostýn, Radhošť*. Praha: Havran, 2006. ISBN 80-86515-60-5.

MOBLEY, Jonnie Patricia. *NTC's Dictionary of Theatre and Drama Terms*. NTC Publishing Group, 1992. ISBN 0844253332.

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124-1.

PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-7008-157-0.

PYTLÍK, Radko. *Fenomenologie humoru, aneb, Jak filozofovat smíchem*. Praha: Emporius, 2000. ISBN 80-863-4604-8.

SMOLJAK, Ladislav a Zdeněk SVĚŘÁK. *Divadlo Jára Cimrmana v obrazech*. Praha: nakladatelství DJC, 1997. ISBN 80-902407-0-4.

SMOLJAK, Ladislav a Zdeněk SVĚŘÁK. Malá antologie patafyziky v Československu. *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. 1969, roč. 14, č. 5-6, s. 368-395.

Studia Bohemica X. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1717-2.

SVĚŘÁK, Zdeněk. *Dodatky: Historie Divadla Jára Cimrmana: Doslov: Rejstřík*. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-85192-62-4.

SVĚŘÁK, Zdeněk a Jiří ŠEBÁNEK. *Vinárna U Pavouka: výběr scénářů a textů rozhlasového pořadu*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-395-X.

TICHÝ, Zdeněk A. a Vlastimil JEŽEK. *Šest z šedesátých: Lasica, Schmid, Smoček, Smoljak, Suchý, Svěrák, Štepka, Vyskočil – divadelní legendy malých scén*. Praha: Radioservis, 2003. ISBN 80-86212-31-9.

VŠETIČKA, František. *Stavba dramatu: o kompoziční poetice ruského, polského a slovenského dramatu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-625-6.

Elektronické informační zdroje

Divadlo J. Cimrmana – Blaník (1997). In: Youtube [online]. 17.04.2022 [cit. 2024-02-14]. Dostupné z: <https://youtu.be/8ocKqtzTsRg?t=1828>. Kanál uživatele Mel0dy.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Revoluce 1848 v Čechách. In: edu.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/1847-revoluce-1848-v-cechach>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Chráněná krajinná oblast Blaník

Dostupné z: <https://blanik.nature.cz/charakteristika-oblasti>

Obrázek 2: Busta Járy Cimrmana

Dostupné z: <https://zivotopis.osobnosti.cz/jara-cimrman.php>

Obrázek 3: Kulatá známka Járy Cimrmana

Dostupné z: <https://www.font.cz/design/jara-cimrman-ma-kulatou-znamku.html>

Seznam příloh

Příloha 1: Soubor pracovních listů

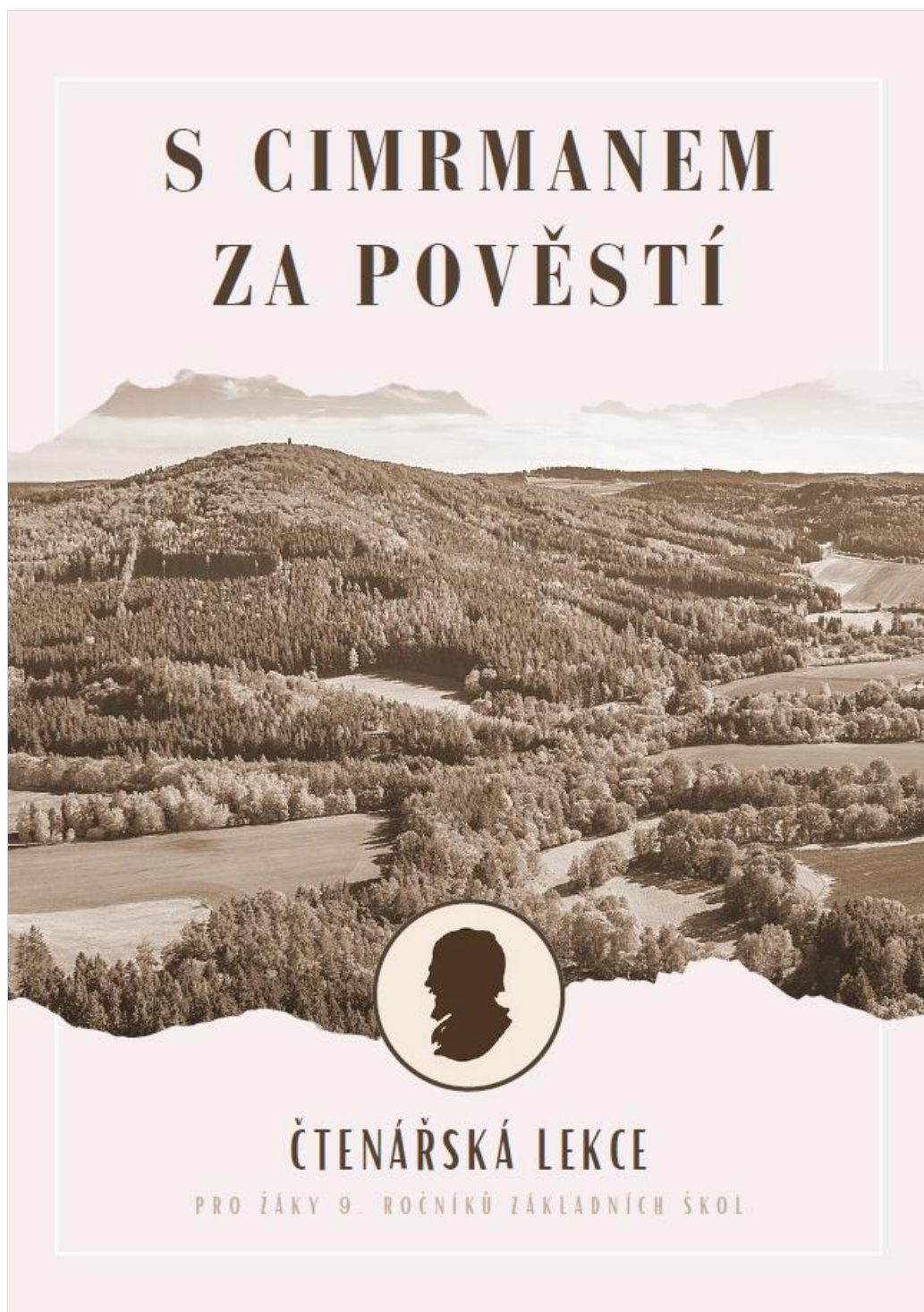
Příloha 2: Ukázky zpracování

Příloha 3: Portréty Cimrmanů

Přílohy

Příloha 1: Soubor pracovních listů

MILÉ ŽACTVO,

NA NÁSLEDUJÍCÍCH STRÁNKÁCH SE SEZNÁMÍTE S JEDNOU Z NEJOBĚBĚNĚJŠÍCH NÁRODNÍCH POVĚSTÍ. NEBUDEME SE VŠAK ZABÝVAT JEN JEJÍM KLASICKÝM ZPRACOVÁNÍM. DÍLO, KTERÝM VÁS CHCI PROVÉST, POCHÁZÍ Z PERA NEJVĚTŠÍHO ČESKÉHO MYSLITELE, TVŮRCE A VYNÁLEZCE — Tedy z mého vlastního...

KDO JE JÁRA CIMRMAN?

A KDO ŽE VLASTNĚ JSEM? JMENUJI SE JÁRA CIMRMAN. POKUD JSME DOPOSUD NEMĚLI TU ČEST, VYTÁHŇETE SI CHYTRÁ ZARÍZENÍ A POKUŠTE SE ZODPOVĚDĚT NÁSLEDUJÍCÍ OTÁZKY.

V roce 2005 pořádala Česká televize anketu, v níž se volila „největší osobnost naší historie i současnosti“. Jára Cimrman získal bezkonkurenční převahu hlasů, přesto nemohl vyhrát. Proč?

Zjistí, kdy a jak jsme se o Cimrmanovi mohli doslechnout poprvé.

Ve kterých odvětvích měl tento univerzální český génius vynikat?

VĚDKUMNÍCI ZABÝVAJÍCÍ SE ODKAZEM JÁRY CIMRMANA

Jak vypadal Jára Cimrman není známo. Cimrmanologům se údajně podařilo rekonstruovat až 136 jeho možných podob. Nakresli svou vlastní představu Cimrmana.

POVĚST O POSVÁTNÉ HOŘE

MÁ VŠESTRANNÁ BADATELSKÁ ČINNOST
MĚ PŘIVEDLA K TÉMATU NÁRODNÍCH POVĚSTÍ.
VÝZKUM V TOMTO OBORU MĚ INSPIROVAL
TAKÉ K SEPSÁNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA.
PŘEČTĚTE SI NYNÍ JEHO ÚVODNÍ REPLIKU:

*Nad řekou Blanici tyčí se hora,
chudé tam poličko sedláček orá.
Flouběji zatláčil do země radlici,
kov na kov narazil, vyoral přilbici.
Tak pověst nelhala! Jsou tam a čekají.
Děti mé, neplačte, nezoufejte, můj kraji!
Ruce pryč, cizáku, zde domov tvůj není!
Z hory se ozývá zlověstné dunění...*

O jakou horu by se podle tebe mohlo jednat?

Kdo by měl podle tebe v hoře sídlit? Svě tvrzení zdůvodni.

Na co asi obyvatelé hory čekají?

Co by mohlo znamenat „zlověstné dunění“?

POKUD PRO VÁS PŘEDCHOZÍ OTÁZKY BYLY SPÍŠE TIPOVACÍ, NEZOUFEJTE.
NEŽ SE PLNĚ PONOŘÍME DO MÉHO POJETÍ Pověsti, SEZNÁMÍME
SE S JEJÍM PŘEDOBRAZEM.

Poslyšte poslední starou pověst a její proroctví, jež pověděl slepý mládenec králi Karlovi zehnané paměti. Hle, Blaník hora v hávu tmavého lesa, jenž splývá jí od temene po všech bocích. Vážně, až zachmuřené shlíží na krajinu od světa odlehlou, na její chlumy a pláně málo úrodné. Široko daleko je patrné jeho tůně a v okolí často k němu pátravě vzhlížejí. Věštíť chmurami zahalené zlé povětrí, promodrává-li se jasně, slibuje jistý a tvrdý čas. Na temeni Blaník zříd ve stínu buků, jedlí a smrků pradávno kamenné hradby, většinou sesuté. Mechem a křovím zarůstají; po dřevěném hradě, jehož chránily, není dnes ani památky. Ale pod hradbami, v hoře samé drímají ozbrojení rytíři, „svatováclavské vojsko“, drímají a čekají, až nastane den, kdy bude potřeba jejich pomoci, až budou do boje povoláni. (...)

To bude ve chvíli největšího nebezpečnosti, až se na naši vlast sesype tolik nepřátel, že by celé království roznesli na kopytech svých koní. Jenbráte budou vidina znamení: uschnou vrcholy stromů v blanickém lese, na temeni hory se zazelená starý uschlý dub a pramen u skály se tak rozvodní, že se bystřící dolů poválí. Tu pak se strhne veliká, krvavá bitva v krajině mezi Blaníkem a Načeradcem. Rybník Pustý, u něhož se starý uschlý strom před bitvou zazelená, naplní se potoky prolité krve. I bude pláč a veliké zkormoucení pro ten zoufalý boj, ale Čechové se proti silnějším nepříteli hrdinsky brániti budou. V rozhodnou chvíli se Blaník otevře, rytíři v plné zbroji vyhnou se z hory a svatý Václav jeda na bílém koni je povede na pomoc Čechům. Nepřítel náhlým strachem obklíčen a jako zmámen bude ku Praze prchat a tam pak bude hrozný ten boj dobojován. A bude tak zuřivý, že krev proudem poteče od Strahova až po kamenný Karlův most. Tu svatý Václav na bílém koni s korouhví v ruce Čechy povede a cizozemce a všechny nepřátele českého království ze země vyžene.

Ze kterého díla ukázka pochází?

Kdo stojí v čele blanického vojska?

Nakresli komiks, ve kterém shrmeš obsah blanické pověsti.

--	--	--

Vyplň následující obrazec dle uvedených pokynů.

BLANICKÉ VOJSKO

Napiš dvěma slovy, jaké je blanické vojsko:

Vyjádři třemi slovy, co blanické vojsko dělá:

Jednou větou shrň to podstatné:

Popiš blanické vojsko jedním slovem (synonymum, metafora, přirovnání):

Za jakých podmínek blanické vojsko opustí horu? Odpověz svými slovy.

A PRÁVĚ TATO PODMÍNKA MĚ POBOUŘILA NATOLIK, ŽE JSEM SAMOTNĚMU JURÁSKOVI NAPSAL TENTO DOPIS:

Lojze!

Protože Blaníči za celých tři sta let habsburského útlaku nikdy nevyjeli, deprimuješ tak národ vyhlídkou, že to, co prožívá, není ještě nic proti tomu, co teprve přijde.

CIMRMANOVO POJETÍ BLANICKÉ POVĚSTI

JISTOU DOBU JSEM SE POKOUSHĚL POVĚST VYMÝTIT Z NÁRODNÍHO VĚDOMÍ.
KDYŽ SE MI TO NEPOVEDLO, SEPSAL JSEM JEJÍ VLASTNÍ VERZI, KTERÁ MÁ VŠAK TROCHU JINÉ VYZNĚNÍ.
PŘED SEPSÁNÍM DÍLA BYLO ZAPOTŘEBÍ PEČLIVĚ SI ROZMYSLĚT, JAK BUDE OSAZENSTVO HORY ROZMÍSTĚNO.

Na základě popisu, který nám poskytli cimrmanologové,
načrtni vnitřní schéma hory Blaník podle Cimrmana:

Vidíte, že vlastní blanické vojsko adpočívá ve třech slujích.
Jsou to bojovníci padlí v nejvýznamnějších prohraných bitvách českých dějin.
V levé enklávě je vojsko z Moravského pole, střední skupina vojsk
je ad Lipan a v pravé slují leží vojsko pobělohorské.
Cimrman tu vyjádřil krásnou myšlenku, že padlí v neúspěšných bitvách
dostanou příležitost adčinit porážku budoucím vítězstvím.

Velitelem veškerého vojska je svatý Václav.
Toho, jak vidíte, umístil Cimrman do vrcholu hory.

Spojovacím článkem mezi ním a vojsky je svatováclavská kancelář,
jakýsi generální štáb, kde se vyřizuje běžná agenda, řeší se kázeňské
přestupky - vidíte, že tu nechybí ani vězení - a touto tajnou chodbou je možno horu
opustit a získat zprávy o politické situaci venku.

Spojení mezi vrchním velitelem a kanceláří zajišťuje tato komunikační šachtička.
Podobné šachty, jak vidíte, spojují kancelář s jednotlivými útvary.

CIMRMANŮV BLANÍK

DĚJ JSEM SE ROZHODL ZASADIT PRÁVĚ DO PROSTORU SVATOVÁCLAVSKÉ
KANCELÁŘE UVNITŘ HORY BLANÍK. PŘEČTĚTE SI MYNÍ PRVNÍ UKÁZKU Z MÉHO DÍLA:

(Zvolna se rozsvítí. Rozeznáváme tři postavy: Dvě spí u kamenného stolu vsedě, jak to známe z ilustrací, třetí se choulí na podlaze. Od stropu visí konopný provaz. Ve stěně nad hromadou dělových koulí je vetknut železný držák se zvoncem. Když se obecenstvo rozkouká, zvonec se slabě rozezní.)

ŠLUPKA (leží na zemi, probudí se): Hej, páni rytíři! Něco se děje!

(Spáči nereagují, a tak jimi po řadě zatřese.) Pane Hynku, zvonec! Pane Smile!

Vypadá to na něco většího.

HYNEK: Co je? (Zívá, jako když vyje šakal.)

ŠLUPKA: Celá hora se chvěje. Tak abych vyrazil, ne?

HYNEK: Počkej, počkej. Bůhvíco se ti zdálo.

ŠLUPKA: Poslouchejte, pane Hynku ... (Zvonec znovu zaklínká.)

SMIL: Má pravdu. A zní to dost sílně. (Také si řádně zívne.)

ŠLUPKA: Tak já běžím. (Hodí si přes rameno vak.)

HYNEK: Pomalu, Šlupko, pomalu. Víš, co máš dělat?

ŠLUPKA: Víím, pane přednosto, vždyť tam nejdu prvně.

SMIL: A jak se něco dozvíš, hned se vrať.

ŠLUPKA: Zajdu do hospody, poslechnu si cvrkot a mažu zpátky.

SMIL: Ale zajímej se jen o podstatné věci. Abych tu zase nezapisoval takové prkotiny jako poslední, že pijou kafe nebo že vynalezli cvikr ...

ŠLUPKA: Rozumím, rozumím, jen ty důležité věci, pohyby vojsk, protévání krve, Braniboři v Čechách, Turci na Moravě a tak dále ... Už můžu jít?

HYNEK: Jdi.

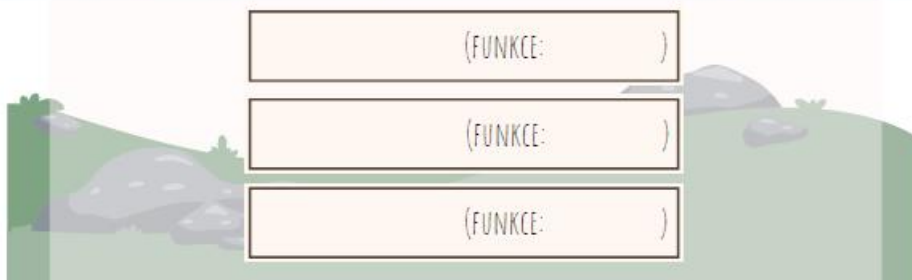
(Šlupka chutě odkvačí. Hynek se Smilem ještě chvílku dvojhlasně zívají.)

HYNEK: Probudím vojsko. Přilbici!

Povšimni si neobvyklé formy textu.
Jaké ztvárnění zvolil Cimrman pro svou pověst?

Ze které části představení úryvek pravděpodobně pochází? Své tvrzení zdůvodni.

Které postavy v ukázce vystupují? Jaký post zastává Hynek? Dokážeš odvodit, co je postáním Šlupky?

Jaká je funkce textu v závorkách? Jak ho nazýváme? Vytvoř heslo do divadelního slovníku.

_____

[UVÁDĚNY V ZÁVORKÁCH]

Znovu si přečti úvodní popis scény.

Představ si, že do kanceláře
nakukuješ skrze klíčovou díрку.
Pokus se tento výjev zachytit:

Představ si, že bys jako
blaničtí rytíř žil uvnitř hory.
Jak by ses cítil?
Jaká je tam asi teplota?
Jak asi voní vzduch?

DRUHÁ UKÁZKA ZACHYCUJE MOMENT,
KDY DO KANCELÁŘE DORAZIL ROZKAZ VELITELE HORY. NA SCÉNĚ NOVĚ PŘIBYL VELITEL
DRUHÉ LIPANSKÉ JÍZDNÍ JEDNOTKY, VEVERKA Z BÍTÝŠKY.

SMIL (čte): Dnes 15. června léta Páně 1848 vydávám tento rozkaz ...
(Hyněk se vrací a usedá na svůj balvan.)

Pane Hynku, zrovna když jste byl kontrolovat strážce, přišel nový rozkaz.

HYNEK: Výborně, čti.

SMIL (čte): Celá naše země prožívá dnes vzrušené chvíle. Není divu. Slavíme v tento den svátek významného světce – svatého Víta. Také v našem blanickém vojsku je jistě řada Vítů. Nezapomeňme jim poblahopřát. Ovšem tak, aby nebyla narušena spánková pohotovost. Představuji si to tak: příslušného Víta šetrně probudíme, poblahopřejeme mu a poté ho opět uložíme k spánku. Proveďte přednosta kanceláře. Pozor! Množí se dotazy, co v případech, kdy je v jednom oddíle více Vítů. Mají si všichni probuzení Vítové blahopřát také navzájem? Mohou. V takovém případě je však třeba dohlédnout, aby mladší Vít blahopřál staršímu Vítu jako první, a ne naopak, jako se to stalo loni. Zároveň vás chci důrazně upozornit, abyste neucpávali větrací šachty pytlí se senem. Váš Václav.

SMIL: Tak já to třikrát opíšu a originál založím, ne? Jako vždycky.

HYNEK: Ano, ano. Moudrý rozkaz. Sám jsem neměl v těch gratulacích jasno.

VEVERKA: Rozkaz! Tomu oni říkají rozkaz. Víte, jak vypadá rozkaz? (Začne velet.)

Druhá jízdní na můj povel, do sedel!

HYNEK (zacpe mu pusou): Neví, prosím tě! Zbláznil ses?

Uслыší to vojsko, a bude zmatek.

VEVERKA: To je vrchní velitel! Hora se chvěje v základech, národ venku možná krvácí, a on nám sdělí, že si Vítové můžou gratulovat.

Z čeho plyne Veverkova nespokojenost s rozkazy velitele hory, svatého Václava?

Blank space for writing the answer to the question above.

Jak na tyto pokyny reagují zbylí dva členové svatováclavské kanceláře?

Blank space for writing the answer to the question above.

Pokus se odhadnout, jakou funkci v kanceláři zastává Smil. Svou odpověď připiš do okénka postav na předminulé stránce.

Povšimni si výrazu „spánková pohotovost“ v pokynech velitele hory. V čem spočívá jeho zvláštnost? Jak tento jev označujeme?

Představ si, že jsi vrchním velitelem Blaníku ty sám a venku zuří revoluce. Sepiš stručné pokyny pro svatováclavskou kancelář.

DNES 15. ČERVNA LÉTA PÁNĚ 1848 VYDÁVÁM TENTO ROZKAZ...

VÁŠ VRCHNÍ VELITEL HORY, ...

Ve kterém roce se odehrává děj ukázky? Jak bývá tento rok obecně označován? Co by mohlo být příčinou poplašného zvonění v hoře?

V PRŮBĚHU HRY SE DO HORY VKRÁDÁ TAKÉ PRAŽSKÝ UČITEL DĚJEPISU,
BOHUSLAV CHOJKA. RYTÍŘE SEZNAMUJE SE SOUDOBOU SITUACÍ V ZEMĚ:

HYNEK: Jsem rytíř Hynek z Michle.

Dle jistých znamení usuzujeme, že se venku něco děje. Pověz, co víš.

UČITEL: V celé Evropě to letos vře. U nás to začalo v březnu na schůzi ve Svatováclavských lázních.

HYNEK: Svatováclavské lázně, to zapiš, Smile, to velitele potěší.

UČITEL: Poslali jsme odtamtud císaři do Vídně ostrou petici, že chceme (...) svobodu tisku, shromažďování, náboženského vyznání, že si chceme sami volit vládu ...

HYNEK: Volit vládu! Já bych vás hnal! Od čeho je panovník?

UČITEL: Představte si, že císař souhlasil a slíbil konstituci. To bylo slávy! Tančili jsme konstituční polku, pekly se konstituční rohlíky a tenhle klobouk, co mám na hlavě, ten je také konstituční, jelikož je mnohem nižší, než kdyby nebyl konstituční.

SMIL: To všechno mám psát? Ty klobouky, ty rohlíky?

HYNEK: To nepiš.

VEVERKA: Poslouchej, kantore. Tady je vojenský ležení. Co se v Praze tancuje, nás nezajímá. Řekni, jestli nás potřebujete nebo ne.

UČITEL: Potřebujeme. Moc. Ten Windischgrätz! Svolali jsme na Žofín Slovanský sjezd.

A on hned zesílil v Praze hlídky. A to víte – jak začnou chodit ulicemi stráže po dvou po třech, tak to Pražáky znervózní. V Celetné se něco semlelo a začalo se střílet.

Windischgrätzová vykoukla z okna, a nějaká zbloudilá kulka – pic! a bylo po ní. Umíte si představit, jak to Windischgrätze dopálilo. Vojsko hned do ulic a naši začali stavět barikády. (...) To jsem poznal, že jde do tuhého, a mazal jsem na Vlašim a rovnou k vám.

Co je myšleno tím, že císař „slíbil konstituci“?

Zaznamenej na časovou osu všechny významné milníky revolučního roku 1848, které Chvojka zmínil:

SCHŮZE VE
SVATOVÁCLAVSKÝCH
LÁZNÍCH

PTÁTE SE, PROČ JSEM SE ROZHODL DĚJ HRY ZASADIT PŘÁVĚ DO REVOLUČNÍHO ROKU 1848?
JÁ SÁM JSEM TAKÉ ŽIL V 19. STOLETÍ A NADVLÁDA HABSBURKŮ MI DĚLALA VELKÉ STAROSTI. SVOU HROU JSEM CHTĚL
POUKÁZAT NA BEZPŘÁVÍ, KTERÉHO SE CÍSAŘ NA NAŠI VLASTI DOPOUŠTĚL.
KDYŽ MÉ DÍLO POZDĚJI CIMRMANOLOGOVÉ UPRAVILI PRO SVÉ DIVADLO, NECHALI SE TOUTO MYŠLENKOU INSPIROVAT
A DO HRY PŘIDALI NĚKOLIK NARÁŽEK NA POLITICKOU SITUACI JEJICH DOBY.

VEVERKA: Já nevím. Tak já chci vyjet národu na pomoc, poněvadž je mu zle.

Ale kvůli tomu musím prohlásit, že když mu je zle, tak se vyjíždět nemá. Dává to smysl?

SMIL (k Hynkovi): Dává to smysl?

HYNEK: Nedobře se na to díváš, Veverko. Národu se má vyjet na pomoc, když je mu nejhůře.

Tak zní zákon hory. Ale to neznamená, hochu, že budeme sedlat koně při každé lapálii.

* * *

SMIL: Podívej, o Hynkovi víme svoje. Ale chceš zpátky na velitelské místo? Chceš.

Tak mu tady podepiš, že to (...) tak nemyslíš, a můžeš jít.

VEVERKA: Ale já to tak myslím.

SMIL: Myslí si, co chceš, ale tady mu podepiš, že to tak nemyslíš.

Copak je to tak složitý?

Zjisti, ve kterém roce byla hra uvedena Divadlem Jára Cimrmana.

Ukázka zachycuje skrytou narážku na praktiky politického režimu
Československa ve druhé polovině dvacátého století. Dokážeš ji odhalit a popsat, v čem spočívá?

Vyber z nabídky výrazy, které odpovídají principu uplatněnému Cimrmanology.

SATIRA

INVERZE

JINOTAJ

PARALELA

FRAZELOGIE

KOLIZE

ZŘÍZENEC ŠLUPKA SE V ZÁVĚRU MÉ HRY VRACÍ SE ZPRÁVAMI,
ŽE REVOLUCE JE JŽ U KONCE A ŽE V NEDALEKÉ OBČI LOUŇOVICE POSTAVILI NOVÝ KUŽELNÍK.
DO HORY TAK KROMĚ NOVIN PŘINÁŠÍ TAKÉ SADU KUŽELEK.

HYNEK: Tak, Šlupko, hrome, na co tě tam posíláme? Kde všude se bojuje?

ŠLUPKA: Počítám, že nikde, pane přednosto. V hospodě říkali, že generál Windischgrätz začal střílet na Prahu z kanónů, na Vltavě chytly mlejny, a tak toho povstání radši nechali. Ty peníze, co vybrali Louňovický na povstání, dali na ten kuželník. Těch kuželek je devět ... (Vytáhne jednu z pytle na ukázkou.) ...já je postavím a zkusíme si to. (S těmi slovy zmizí s pytlím v pravém portálu.) (...)

ŠLUPKA: Tak, pánové, rozeběhnete se a kouli musíte poslat tak, aby neštrejchla vo stěnu, to by byl neplatnej hod. A kdo jich porazí nejvíc, ten vyhrává.

UČITEL: A já abych šel. Páni rytíři, že vás ještě ruším, ale až já přijdu zase do školy a až se mě budou žáci zase ptát: jsou tam? A přijedou někdy? Co jim mám o tom Blaníku říci?

VEVERKA (volá z cely): Řekni jim, že je to noclehárna.

HYNEK: Veverka z Bitýšky dalších sto let nepodmíněně!

UČITEL: Já bych to tedy shrnul asi takhle: Máme své české vojsko, je dobře vyzbrojeno a vycvičeno, je stále v pohotovosti, bedlivě sleduje, co se v Čechách děje, a čeká, až bude národu nejhůře. Říkám to dobře?

SMIL: Dobře to říkáš. A ještě jim řekni, že nikdy nebylo tak zle, aby nemohlo být ještě hůř.

ŠLUPKA: Tak, pane Hynku. Házíte první.

Zaznamenej do své časové osy události konce povstání.

Myslíš, že Cimrmanovo blanické vojsko někdy opustí horu? Svě tvrzení zdůvodni.

Co tedy ve skutečnosti znamená zlověstné dunění, které se ozývá z Blaníku?

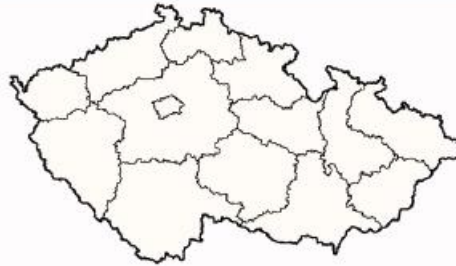

ODPOVÍDÁ TATO INTERPRETACE TVÉMU PŮVODNÍMU ODHADU?

OHLÉDNUTÍ ZA ČETBOU

Vyhledej, kde se hora Blaník nachází. Zakresli ji do mapy.

Znáš i jiné pověsti, které se pojí s posvátnými horami?

Nastala už někdy situace, kdy mělo blanické vojsko vyjet z hory na pomoc? Vysvětli.

Zamysli se, v čem se Cimrmanovo pojetí shoduje a v čem naopak neshoduje s původní pověstí.

TRADIČNĚ BLANICKÁ POVĚST

CIMRMANOVO NETRADIČNĚ POJETÍ

Jaké poselství podle tebe Címrmanovo drama nese?

Nyní už víme, jak se to s Címrmanovými rytíři vlastně má.
Dokážeš k úvodní básni dopsat příslušné verše tak, aby vystihovaly obsah hry?

NAD ŘEKOU BLANICÍ TYČÍ SE HORA,
CHUDÉ TAM POLÍČKO SEDLAČEK ORÁ.
HLOUBĚJI ZATLAČIL DO ZEMĚ RADLICI,
KOV NA KOV NARAZIL, VYORAL PŘILBICI.
TAK POVĚST NELHALA! JSOU TAM A ČEKAJÍ,
DĚTI MĚ, NEPLAČTE, NEZOUFEJ, MŮJ KRAJI!
RUCE PRYČ, CIZÁKU, ZDE DOMOV TVŮJ NENÍ!
Z HORY SE OZÝVÁ ZLOVĚSTNÉ DUNĚNÍ.

Uspořádejte ve třídě argumentační soutěž. Stanovte fiktivní nebezpečí, které hrozí naší zemi.
Utvořte dva týmy blanických rytířů. První bude zastávat stanovisko rytíře Hynka,
který by nejráději Blaník neopustil nikdy. Druhý tým bude ve jménu Veverky burcovat
k okamžitému vyjetí z hory. Vymyslete pro své názory vhodné argumenty.

Utvořte skupiny po 3-4 členech. Nastudujte si libovolný úryvek ze hry (viz QR kód).
Rozdělte si role a sevičte krátkou scénku inspirovanou Címrmanovým dramatem.

POKUD TĚ MÁ HRA SKUTEČNĚ ZAUJALA,
NA NÁSLEDUJÍCÍM ODKAZU NAJDEŠ JEJÍ PLNOU VERZI:

Příloha 2: Ukázky zpracování

MILÉ ŽACTVO,

NA NÁSLEDUJÍCÍCH STRÁNKÁCH SE SEZNÁMÍTE S JEDNOU Z NEJOBÍBĚNĚJŠÍCH NÁRODNÍCH POVĚSTÍ. NEBUDEME SE VŠAK ZABÝVAT JEJÍM KLASICKÝM ZPRACOVÁNÍM. DÍLO, KTERÝM VÁS CHTĚJÍ PROVĚST, POCHÁZÍ Z PERA NEJVĚTŠÍHO ČESKÉHO MYSLITELE, TVŮRCE A VYMÁLEZCE – Tedy z mého vlastního...

KDO JE JÁRA CIMRMAN?

A KDO ŽE VLASTNĚ JSEM? JMENUJI SE JÁRA CIMRMAN. POKUD JSME DOPOSUD NEMĚLI TU ČEST, VYTÁHNĚTE SI CHYTRÁ ZARÍZENÍ A POKUŠTE SE ZODPOVĚDĚT NÁSLEDUJÍCÍ OTÁZKY.

V roce 2005 pořádala Česká televize anketu, v níž se volila „největší osobnost naší historie i současnosti“. Jára Cimrman získal bezkonkurenční převahu hlasů, přesto nemohl vyhrát. Proč?

Protože je to vymyšlená fiktivní postava.

Zjistí, kdy a jak jsme se o Cimrmanovi mohli dozvědět poprvé.

Roku 1966 v rozhlasovém pořadu nealkoholická vinnárna u Pavouka v Československém rozhlasu.

Ve kterých odvětvích měl tento univerzální český génius vynikat?

Herec

génius

Vynálezce

umělec

Všude

VÍKUMNÍCI ZABÝVAJÍCÍ SE ODKAZEM JÁRY CIMRMANA

Jak vypadal Jára Cimrman není známo. Cimrmanologům se údajně podařilo rekonstruovat až 136 jeho možných podob. Nakresli svou vlastní představu Cimrmana.

POVĚST O POSVÁTNÉ HOŘE

MÁ VŠESTRANNÁ BADATELSKÁ ČINNOST
MĚ PŘIVEDLA K TÉMATU NÁRODNÍCH POVĚSTÍ.
VÝZKUM V TOMTO OBORU MĚ INSPIROVAL
TAKÉ K SEPSÁNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA.
PŘEČTĚTE SI NYNÍ JEHO ÚVODNÍ REPLIKU:

Nad řekou Blanici tyčí se hora,
chudé tam poličko sedláček orá.
Flouběji zatláčil do země radlici,
kov na kov narazil, vyoral přilbici.
Tak pověst nelhala! Jsou tam a čekají.
Děti mé, neplaťte, nezoufej, můj kraji!
Ruce pryč, cizáku, zde domov tvůj není!
Z hory se ozývá zlověstné dunění...

O jakou horu by se podle tebe mohlo jednat?

Blaník

Kdo by měl podle tebe v hoře sídlit? Svě tvrzení zdůvodni.

Blaničtí rytíři. Podle přilbice

Na co asi obyvatelé hory čekají?

Čekají na to až nám bude nejhůř.

Co by mohlo znamenat „zlověstné dunění“?

Dávají se

Ze kterého díla ukázka pochází?

Staré pověsti české

Kdo stojí v čele blanického vojska?

St. Václav

Nakresli komiks, ve kterém shrneš obsah blanické pověsti.

Vyplň následující obrazec dle uvedených pokynů.

BLANICKÉ VOJSKO

Napiš dvěma slovy, jaké je blanické vojsko:

VELKÉ

SILNÉ

Vyjádři třemi slovy, co blanické vojsko dělá:

BRÁNÍ

BOJUJE

ČEKÁ

Jednou větou shrni to podstatné:

Vojsko

nám

přijde

na pomoc

Popiš blanické vojsko jedním slovem (synonymum, metafora, přirovnání)

Armáda

Za jakých podmínek blanické vojsko opustí horu? Odpověz svými slovy.

Když na tom bude Česko nejhorší

A PRÁVĚ TATO PODMÍNKA MĚ POBOURILA NATOLK, ŽE JSEM SAMOTNĚMU JIRÁSKOVI NAPSAL TENTO DOPIS:

Lajčo!

Protože Blaníci za celých tři sta let habsburského útlaku nikdy nevyjeli, deprimuješ tak národ vzhledkou, že to, co prožívá, není ještě nic proti tomu, co teprve přijde.

CIMRMANOVO POJETÍ BLANICKÉ POVĚSTI

JISTOU DOBU JSEM SE POKOUSHĚL POVĚST VYMÝTIT Z NÁRODNÍHO VĚDOMÍ.
KDYŽ SE MI TO NEPOVEDLO, SEPSAL JSEM JEJÍ VLASTNÍ VERZI, KTERÁ MÁ VŠAK TROCHU JINÉ VYZNĚNÍ.
PŘED SEPSÁNÍM HRY BYLO ZAPOTŘEBÍ PEČLIVĚ SI ROZMYSLĚT, JAK BUDE OSAZENSTVO HORY ROZMÍSTĚNO.

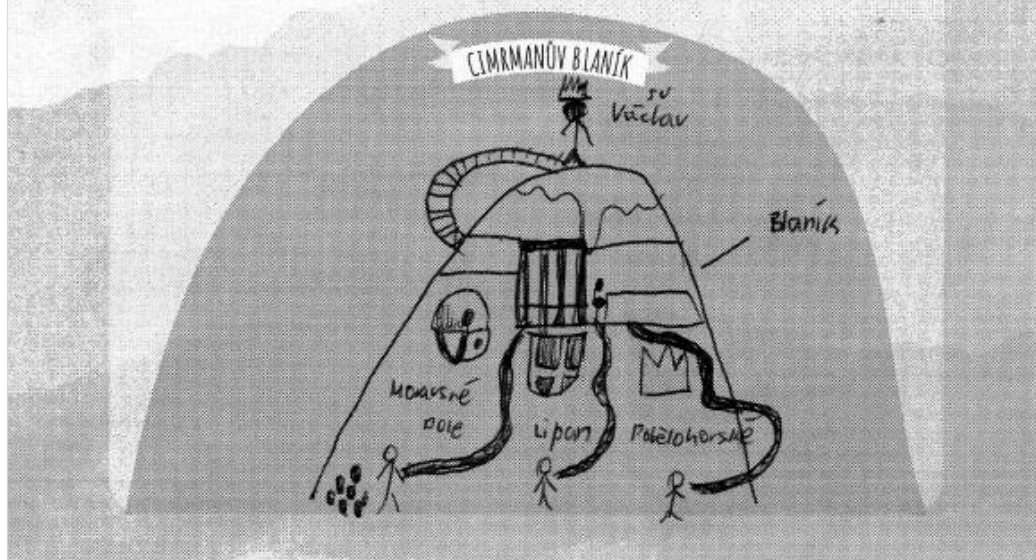
Na základě popisu, který nám poskytli cimrmanologové,
načrtli vnitřní schéma hory Blaník podle Cimrmana:

Vidíte, že vlastní blanické vojsko adpočívá ve třech slujích.
Jsou to bojovníci padlí v nejužijnamnějšich prohraných bitvách českých dějin.
V levé enklávě je vojsko z Moravského pole, střední skupina vojsk
je ad Lipan a v pravé slují leží vojsko pobělohorské.
Cimrman tu vyjádřil krásnou myšlenku, že padlí v neúspěšných bitvách
dostanou příležitost odčinit porážku budoucím vítězstvím.

Velitelem veškerého vojska je svatý Václav.
Toho, jak vidíte, umístil Cimrman do vrcholu hory.

Spojovacím článkem mezi ním a vojsky je svatováclavská kancelář,
jakýsi generální štáb, kde se vyřizuje běžná agenda, řeší se kázeňské
přestupky - vidíte, že tu nechýlí ani vězení - a touto tajnou chodbou je možno horu
opustit a získat zprávy o politické situaci venku.

Spojení mezi vrchním velitelem a kanceláři zajišťuje tato komunikační šachtička.
Podobné šachty, jak vidíte, spojují kancelář s jednotlivými útvary.

DĚJ JSEM SE ROZHODL ZASADIT PRÁVĚ DO PROSTORU SVATOVÁCLAVSKÉ
KANCELÁŘE UVNITŘ HORY BLANÍK. PŘEČTĚTE SI NYNÍ PRVNÍ UKÁZKU Z MÉHO DÍLA:

* (Zvolna se rozsvítí. Rozeznáváme tři postavy: Dvě spí u kamenného stolu vsedě, jak to známe z ilustrací, třetí se choulí na podlaze. Od stropu visí konopný provaz. Ve stěně nad hromadou dělových koulí je vetknut železný držák se zvoncem. Když se obecenstvo rozkouká, zvonec se slabě rozezní.)

ŠLUPKA (leží na zemi, probudí se): Hej, páni rytíři! Něco se děje!
(Spáči nereagují, a tak jimi po řadě zatřese.) Pane Hynku, zvonec! Pane Smile!
Vypadá to na něco většího.
HYNEK: Co je? (Živě, jako když vyje šaka.)
ŠLUPKA: Celá hora se chvěje. Tak abych vyrazil, ne?
HYNEK: Počkej, počkej. Bůhvíco se ti zdálo.
ŠLUPKA: Poslouchejte, pane Hynku ... (Zvonec znovu zaklínká.)
SMIL: Má pravdu. A zní to dost silně. (Také si řádně zívne.)
ŠLUPKA: Tak já běžím. (Hodí si přes rameno vak.)
HYNEK: Pomalu, Šlupko, pomalu. Víš, co máš dělat?
ŠLUPKA: Víím, pane přednosto, vždyť tam nejdu prvně.
SMIL: A jak se něco dozvíš, hned se vrať.
ŠLUPKA: Zajdu do hospody, poslechnu si cvrkot a mažu zpátky.
SMIL: Ale zajímej se jen o podstatné věci. Abych tu zase nezapisoval
takové prkotiny jako posledně, že pijou kafe nebo že vynalezli cvikr ...
ŠLUPKA: Rozumím, rozumím, jen ty důležité věci, pohyby vojsk,
prolívání krve, Braniboři v Čechách, Turci na Moravě a tak dále ... Už můžu jít?
HYNEK: Jdi.
(Šlupka chutě odkvačí. Hynek se Smilem ještě chvílku
dvojhlasně zívají.)
HYNEK: Probudím vojsko. Přilbici!

Povšimni si neobyklé formy textu.
Jaké ztvárnění zvolil Cimrman pro svou pověst?

divadelní
hra

Ze které části představení úryvek pravděpodobně pochází? Své tvrzení zdůvodni.

začátek*

Které postavy v ukázce vystupují? Jaký post zastává Hynek? Dokážeš odvodit, co je posláním Šlupky?

Šlupka	(FUNKCE: jeho pes, špeh)
Hynek	(FUNKCE: ~~zapisovatel~~ přednostka)
Smil	(FUNKCE: zapisovatel, archivář)

Jaká je funkce textu v závorkách? Jak ho nazýváme? Vytvoř heslo do divadelního slovníku.

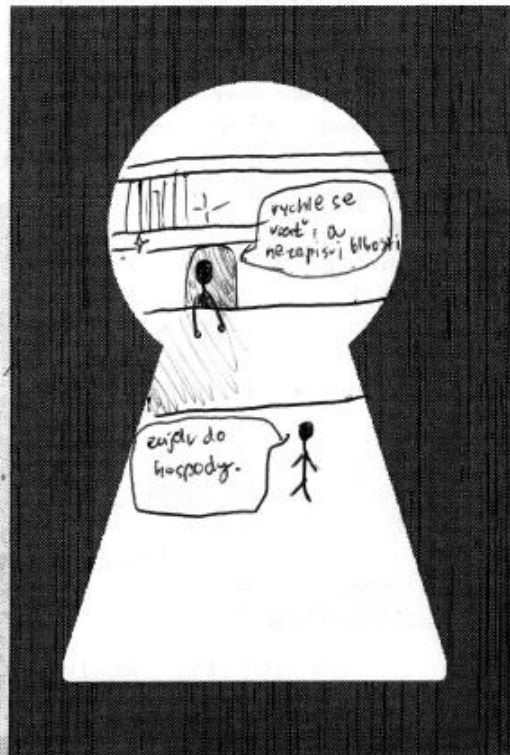
scenáristické poznámky - přiblížení děje,

[UVÁDĚNY V ZÁVORKÁCH]

Znovu si přečti úvodní popis scény.
Představ si, že do kanceláře nakukuješ skrze klíčovou díрку.
Pokus se tento výjev zachytit:

Představ si, že bys jako bližící rytíř žil uvnitř hory.
Jak by ses cítil?
Jaká je tam asi teplota?
Jak asi voní vzduch?

	- čerstvý vzduch
	- zima
	- nepohodlí

DRUHÁ UKÁZKA ZACHYCUJE MOMENT,
KDY DO KANCELÁŘE DORAZIL ROZKAZ VELITELE HORY. NA SCÉNĚ NOVĚ PŘIBYL VELITEL
DRUHÉ LIPANSKÉ JÍZDNÍ JEDNOTKY, VEVERKA Z BÍTÝŠKY.

SMIL (čte): Dnes 15. června léta Páně 1848 vydávám tento rozkaz ...

(Hynek se vrací a usedá na svůj balvan.)

Pane Hynku, zrovna když jste byl kontrolovat strážce, přišel nový rozkaz.

HYNEK: Výborně, čti.

SMIL (čte): Celá naše země prožívá dnes vzrušené chvíle. Není divu. Slavíme v tento den svátek významného světce – svatého Víta. Také v našem blanickém vojsku je jistě řada Vítů. Nezapomeňme jim poblahopřát. Ovšem tak, aby nebyla narušena spánková pohotovost. Představuji si to tak: příslušného Víta šetrně probudíme, poblahopřejeme mu a poté ho opět uložíme k spánku. Provede přednosta kanceláře. Pozor! Množí se dotazy, co v případech, kdy je v jednom oddíle více Vítů. Mají si všichni probuzení Vítové blahopřát také navzájem? Mohou. V takovém případě je však třeba dohlédnout, aby mladší Vít blahopřál staršímu Vítu jako první, a ne naopak, jako se to stalo loni. Zároveň vás chci důrazně upozornit, abyste neucpávali větrací šachty pytlí se senem. Váš Václav.

SMIL: Tak já to třikrát opíšu a originál založím, ne? Jako vždycky.

HYNEK: Ano, ano. Moudrý rozkaz. Sám jsem neměl v těch gratulacích jasno.

VEVERKA: Rozkaz! Tomu oni říkají rozkaz. Víte, jak vypadá rozkaz? (Začne velet.)

Druhá jízdní na můj povel, do sedel!

HYNEK (zacpe mu pusou): Neřvi, prosím tě! Zbláznil ses?

Uslyší to vojsko, a bude zmatek.

VEVERKA: To je vrchní velitel! Hora se chvěje v základech, národ venku možná krvácí, a on nám sdělí, že si Vítové můžou gratulovat.

Z čeho plyne Veverkova nespokojenost s rozkazy velitele hory, svatého Václava?

Venku se bojuje a rozkaz je poblahopřát k svátku. Řeší gratulace a ne závažné věci.

Jak na tyto pokyny reagují zbylí dva členové svatováclavské kanceláře?

Smil to epíše, chce aby se rozkaz archivoval.
Hynkovi se rozkaz líbí.

Pokus se odhadnout, jakou funkci v kanceláři zastává Smil. Svou odpověď připiš do okénka postav na předminulé stránce.

Povšimni si výrazu „spánková pohotovost“ v pokynech velitele hory. V čem spočívá jeho zvláštnost? Jak tento jev označujeme?

Představ si, že jsi vrchním velitelem Blaníku ty sám a venku zuří revoluce. Sepiš stručné pokyny pro svatováclavskou kancelář.

DNES 15. ČERVNA LÉTA PÁNĚ 1848 VYDÁVÁM TENTO ROZKAZ...: 1) vylepsit hlídku stáze, 2) připsat vojska k boji 3) být na pozoru

VÁŠ VRCHNÍ VELITEL HORY, Smil Václav

Ve kterém roce se odehrává děj ukázky? Jak bývá tento rok obecně označován? Co by mohlo být příčinou poplašného zvonění v hoře?

- vlna revolucí

~~1848~~
1848 - revoluční rok
(začala revoluce)

V PRŮBĚHU HRY SE DO HORY VKRÁDÁ TAKÉ PRAŽSKÝ UČITEL DĚJEPISU,
BOHUŠLAV CHVOJKA. RYTÍŘE SEZNAMUJE SE SOUDOBOU SITUACÍ V ZEMI:

HYNEK: Jsem rytíř Hynek z Michle.

Dle jistých znamení usuzujeme, že se venku něco děje. Pověz, co víš.

UČITEL: V celé Evropě to letos vše. U nás to začalo v březnu na schůzi
ve Svatováclavských lázních.

HYNEK: Svatováclavské lázně, to zapiš, Smile, to velitele potěší.

UČITEL: Poslali jsme odtamtud císaři do Vídně ostrou petici, že chceme (...) svobodu tisku, shromažďování, náboženského vyznání, že si chceme sami volit vládu ...

HYNEK: Volit vládu! Já bych vás hnal! Od čeho je panovník?

UČITEL: Představte si, že císař souhlasil a slíbil konstituci. To bylo slávy! Tančili jsme konstituční polku, pekly se konstituční rohlíky a tenhle klobouk, co mám na hlavě, ten je také konstituční, jelikož je mnohem nižší, než kdyby nebyl konstituční.

SMIL: To všechno mám psát? Ty klobouky, ty rohlíky?

HYNEK: To nepiš.

VEVERKA: Poslouchej, kantore. Tady je vojenský ležení. Co se v Praze tancuje, nás nezajímá. Řekni, jestli nás potřebujete nebo ne.

UČITEL: Potřebujeme. Moc. Ten Windischgrätz! Svolali jsme na Žofín Slovanský sjezd.

A on hned zesílil v Praze hlídky. A to víte – jak začnou chodit ulicemi stráže po dvou po třech, tak to Pražáky znervózní. V Celetné se něco semlelo a začalo se střílet.

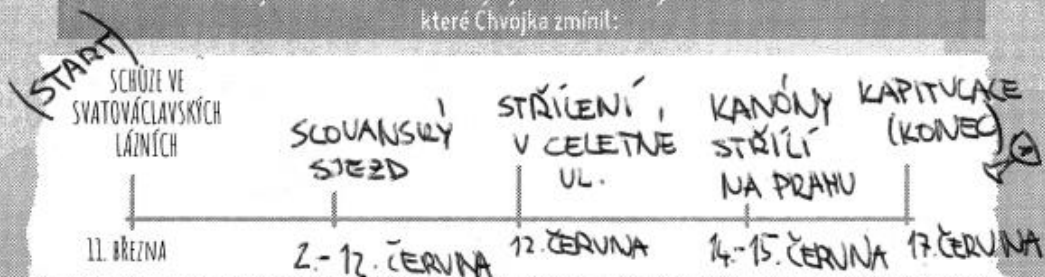
Windischgrätzová vykoukla z okna, a nějaká zbloudilá kulka – pic! a bylo po ní. Umíte si představit, jak to Windischgrätze dopálilo. Vojsko hned do ulic a naši začali stavět barikády.

(...) To jsem poznal, že jde do tuhého, a mazal jsem na Vlašim a rovnou k vám.

Co je myšleno tím, že císař „slíbil konstituci“?

SLÍBIL ÚSTAVU (FERDINAND).
ABSOLUTNÍ MON. → KONSTITUČNÍ

Zaznamenej na časovou osu všechny významné milníky revolučního roku 1848,
které Chvojka zmínil:

PTÁTE SE, PROČ JSEM SE ROZHODL DĚJ HRY ZASADIT PRÁVĚ DO REVOLUČNÍHO ROKU 1848?
 JÁ SÁM JSEM TAKÉ ŽIL V 19. STOLETÍ A MNOHÁ HABSBUKŮ MI DĚLALA VELKÉ STAROSTI. SVOU HROU JSEM CHTĚL
 POUKÁZAT NA BEZPŘÁVÍ, KTERÉHO SE CÍSAŘ NA NAŠI VLASTI DOPOUŠTĚL.
 KDYŽ MĚ DÍLO POZDĚJI CIRRMANOLOGOVÉ UPRAVILI PRO SVÉ DIVADLO, NECHALI SE TOUTO MYŠLENKOU INSPIROVAT
 A DO HRY PŘIDALI NĚKOLIK NARÁŽEK NA POLITICKOU SITUACI JEJICH DOBY.

VEVERKA: Já nevím. Tak já chci vyjet národu na pomoc, poněvadž je mu zle.
 Ale kvůli tomu musím prohlásit, že když mu je zle, tak se vyjždět nemá. Dává to smysl?

SMIL (k Hynkovi): Dává to smysl?

HYNEK: Nedobře se na to díváš, Veverko. Národu se má vyjet na pomoc, když je mu nejhůře.
 Tak zní zákon hory. Ale to neznamená, hochu, že budeme sedlat koně při každé lapálii.

* * *

SMIL: Podívej, o Hynkovi víme svoje. Ale chceš zpátky na velitelské místo? Chceš...

Tak mu tady podepiš, že to (...) tak nemyslíš, a můžeš jít.

VEVERKA: Ale já to tak myslím.

SMIL: Myslí si, co chceš, ale tady mu podepiš, že to tak nemyslíš.

Copak je to tak složité?

Zjistil, ve kterém roce byla hra uvedena Divadlem Jára Cimrmana.

Ukázka zachycuje skrytou narážku na praktiky politického režimu
 Československa ve druhé polovině dvacátého století. Dokážeš ji odhalit a popsat, v čem spočívá?

Museli jsme si myslet to, co chtěla vláda,
 nemohli jsme mít svůj názor.

Veverka musí odvolat názor
 jinak se nesmí vrátit.

KOMUNISMUS

Vyber z nabídky výrazy, které odpovídají principu uplatněnému Cimrmanology.

SATIRA

INVERZE

JINOTAJ

PARALELA

FRASEOLOGIE

KOLIZE

ZŘEZNEC ŠLUPKA SE V ZÁVĚRU MÉ HRY VRACÍ SE ZPRÁVAMI,
ŽE REVOLUCE JE JIŽ U KONCE A ŽE V NEDALEKÉ OBCI LOUŇOVICE POSTAVILI NOVÝ KUŽELNÍK.
DO HORY TAK KROMĚ NOVIN PŘINÁŠÍ TAKÉ SADU KUŽELK.

HYNEK: Tak, Šlupko, hrome, na co tě tam posíláme? Kde všude se bojuje?

ŠLUPKA: Počítám, že nikde, pane přednosto. V hospodě říkali, že generál Windischgrätz začal střílet na Prahu z kanónů, na Vltavě chytly mlejny, a tak toho povstání radši nechali. Ty peníze, co vybrali Louňovický na povstání, dali na ten kuželník. Těch kuželek je devět ... (Vytáhne jednu z pytle na ukázkou.) ... já je postavím a zkusíme si to.

(S těmi slovy zmizí s pytlím v pravém portálu.) (...)

ŠLUPKA: Tak, pánové, rozeběhnete se a kouli musíte poslat tak, aby neštrejchla vo stěnu, to by byl neplatnej hod. A kdo jich porazí nejvíc, ten vyhrává.

UČITEL: A já bych šel. Páni rytíři, že vás ještě ruším, ale až já přijdu zase do školy a až se mě budou žáci zase ptát: jsou tam? A přijdou někdy? Co jim mám o tom Blaniku říci?

VEVERKA (volá z cely): Řekni jim, že je to noclehárna.

HYNEK: Veverka z Bitýšky dalších sto let nepodmíněně!

UČITEL: Já bych to tedy shrnul asi takhle: Máme své české vojsko, je dobře vyzbrojeno a vycvičeno, je stále v pohotovosti, bedlivě sleduje, co se v Čechách děje, a čeká, až bude národu nejhůře. Říkám to dobře?

SMIL: Dobře to říkáš. A ještě jim řekni, že nikdy nebylo tak zle, aby nemohlo být ještě hůř.

ŠLUPKA: Tak, pane Hynku. Házíte první.

Zaznamenej do své časové osy události konce povstání.

Myslíš, že Cimrmanovo blanické vojsko někdy opustí horu? Svě tvrzení zdůvodni.

Nevyjedou, protože se pořád vymlouvají.
„Národu bude ještě hůř“

Co tedy ve skutečnosti znamená zlověstné dunění, které se ozývá z Blaniku?

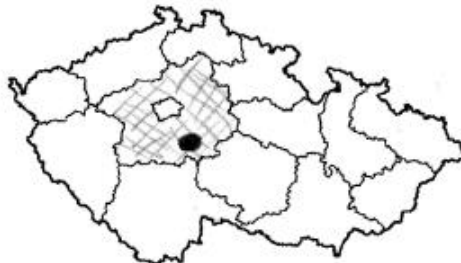
Hrají kužalky

ODPOVĚDÁ TATO INTERPRETACE TVÉMU PŮVODNÍMU ODHADU?

OHLÉDNUTÍ ZA ČETBOU

Vyhledej, kde se hora Blaník nachází. Zákresli ji do mapy.

Znáš i jiné pověsti, které se pojí s posvátnými horami?

Pracovce Čech

O svatém Hostyně

O Pradělu

Nastala už někdy situace, kdy mělo blanické vojsko vyjet z hory na pomoc? Vysvětli.

2. sv. válka

Zamysli se, v čem se Cimrmanovo pojetí shoduje a v čem naopak neshoduje s původní pověstí.

TRADIČNÍ BLANICKÁ POVĚST

hrchovské
velatní
zbrojení

CIMRMANOVO NETRADIČNÍ POJETÍ

blanických
sv. Václav
Blaník

líní
nami
kacířek

Jaké poselství podle tebe Cimrmanovo drama nese?

neodkládej něco na později
to, co můžeš udělat dnes,
neodkládej na zítřek

- může být
hůř

- nespolehej na nikoho
jenom na sebe.

Nyní už víme, jak se to s Cimrmanovými rytíři vlastně má.
Dokážeš k úvodní básni dopsat příslušné verše tak, aby vystihovaly obsah hry?

NAD ŘEKOU BLANICÍ TYČÍ SE HORA,
CHUDÉ TAM POLÍČKO SEDLÁČEK ORÁ.
HLOUBĚJI ZATLAČIL DO ZEMĚ RADLICI,
KOV NA KOV NARAZIL, VYORAL PŘILBICI.
TAK POVĚST NEHALA! JSOU TAM A ČEKAJÍ.
DĚTI MÉ, NEPLAČTE, NEZOUFEJ, MŮJ KRAJÍ!
RUCE PRYČ, CIZÁKU, ZDE DOMOV TVŮJ NENÍ!
Z HORY SE OZÝVÁ ZLOVĚSTNÉ DUNĚNÍ.
Irni vojáci kůzely mají,
nic jiného nedělají,
měli by jít bojovat
a ne v horec hodovat!

Uspořádejte ve třídě argumentační soutěž. Stanovte fiktivní nebezpečí, které hrozí naší zemi.
Utvořte dva týmy blanických rytířů. První bude zastávat stanovisko rytíře Hynka,
který by nejraději Blaník neopustil nikdy. Druhý tým bude ve jménu Veverky burcovat
k okamžitému vyjetí z hory. Vymyslete pro své názory vhodné argumenty.

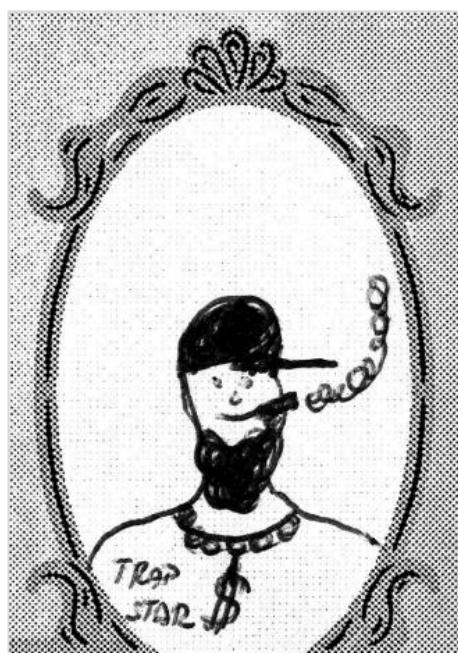
Utvořte skupiny po 3-4 členech. Nastudujte si libovolný úryvek ze hry (viz QR kód).
Rozdělte si role a sečtěte krátkou scénku inspirovanou Cimrmanovým dramatem.

POKUD TĚ MÁ HRA SKUTEČNĚ ZAUJALA,
NA NÁSLEDUJÍCÍM ODKAZU NAJDEŠ JEJÍ PLNOU VERZI:

Příloha 3: Portréty Cimrmanů

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Markéta Šťastná
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Didaktické využití divadelní hry Blaník při výuce literatury na 2. stupni základní školy
Název v angličtině:	Didactic use of the theatre play Blaník in teaching literature at the second grade of primary school
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na didaktické využití divadelní hry Blaník při výuce literatury na 2. stupni základní školy. Cíl práce spočívá v představení a následné realizaci komplexní čtenářské lekce, podporující tvořivou práci s textem a rozvoj čtenářských strategií. Úvodní část práce se zabývá historickým vývojem a poetikou Divadla Jára Cimrmana. Předmětem navazujících kapitol je všestranná analýza a interpretace divadelní hry Blaník a prezentace metodických námětů pro její začlenění do výuky. Závěrečná kapitola si klade za cíl ověřit a následně zhodnotit efektivitu navržených didaktických materiálů v praxi.
Klíčová slova:	Blaník, Divadlo Jára Cimrmana, Jára Cimrman, blanická pověst, blaničtí rytíři, čtenářská lekce
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on didactic use of the theatre play Blaník in teaching literature at the second grade of primary school. The aim of the thesis is to introduce and then implement a complex

	<p>reading lesson, supporting creative work with the text and the development of reading strategies. The introductory part of the thesis deals with the historical development and poetics of the Jára Cimrman Theatre. The subject of the following chapters is an all-round analysis and interpretation of the play Blaník and presentation of methodological themes for its integration into literature teaching. The final chapter aims to verify and then evaluate the effectiveness of the proposed didactic materials in practice.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Blaník, Jára Cimrman Theatre, Jára Cimrman, legend of the Blaník, knights of Blanik, reading lesson</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha 1: Soubor pracovních listů Příloha 2: Ukázky zpracování Příloha 3: Portréty Cimrmanů</p>
Rozsah práce:	<p>62 stran + přílohy</p>
Jazyk práce:	<p>český</p>